

Hoensbroekse schrijvers en dichters

Biografische en bibliografische gegevens
van negentwintig auteurs

Bernard Grothues

De uitgave is mede tot stand gekomen dankzij ondersteuning van:

AUTOMOBIELBEDRIJF JO TEN OEVER B.V.

van Melick

HEERLIJK UIT HOENS BROEK

Fonds voor Sociale Instellingen

Stichting Hulpfonds, Hoensbroek
Lionsclub Hoensbroek/Brunssum
H.C. van 't Hoofd, Maaseik (B)

Omslagontwerp: deurenbergmedia

Foto's: ANP, Jan Sloot, Jan Valentijn, Mamames Amsterdam,
Klaas Koppe, Frans Rade.

De overige portretten zijn welwillend beschikbaar gesteld door betrokkenen.

Hoensbroekse schrijvers en dichters
Biografische en bibliografische gegevens
van negentwintig auteurs

Bernard Grothues

Hoensbroek, september 2010

ISBN: 978-90-79766-04-8

NUR-code: 622

© Heemkundevereniging Hoensbroek
www.heemkundehoensbroek.nl

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van druk,
fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

geef hIer aCht en WaCht Je
Voor De sChrIJVer!
Want het geVaarLIJkste Wapen Dat Ik ken,
Is De sCherpte Van zIJn pen!
(2010)

BERNARD GROTHUES

Voorwoord

Op 20 december 2007 vond bij boekhandel Koops in Venlo de presentatie plaats van het Limburgs Literatuur Lexicon. Nooit eerder zijn Limburgse schrijvers uit heden en verleden in één boek bijeengebracht. Het lexicon bevatte vrijwel alle feiten en anekdotes over Limburgse schrijvers en andere literaire zaken uit deze provincie. Het boek is verschenen als zevende deel in de Limburg Reeks, uitgegeven door de Stichting Historische Reeks Maastricht en geschreven door journalist/publicist Adri Gorissen, die enkele jaren bezig is geweest met de samenstelling ervan. Het telt 420 bladzijden en 320 lemma's. Slechts 6 van de 29 Hoensbroekse schrijvers komen in deze encyclopedie voor.

Adri Gorissen verklaarde bij de presentatie van het boek dat hij zich heeft moeten beperken. Dialectschrijvers en mensen die in eigen beheer hebben gepubliceerd vielen af. "Anders zou het veel te groot en te duur worden" verklaarde hij. Andere criteria waren of iemand in boekvorm had gepubliceerd en of dat boek dan door een echte uitgever op de markt was gebracht. Een auteur die alleen bijdragen heeft geleverd aan literaire tijdschriften of zijn werk alleen in eigen beheer had uitgebracht en de schrijvers die alleen in het dialect hebben gepubliceerd kregen geen plek in het lexicon.

Deze criteria heeft de samensteller niet gehanteerd. Hij is van mening dat in principe alle Hoensbroekse schrijvers vermeld dienen te worden. Dit lexicon geeft in kort bestek een overzicht van het leven en het werk van tot op heden bekende publicisten, waarover tot voor kort weinig bekend was. Het is een kort en bondig naslagwerk geworden, waarin men snel kennis kan nemen van de levensloop of levensfeiten en de bibliografie van Hoensbroekse publicisten kan opzoeken. De minibio's bieden tevens een inzicht in hun persoonlijkheid en vermelden relevante bijzonderheden uit ieders persoonlijk leven. De samensteller heeft een dankbaar gebruik gemaakt van de medewerking van de schrijvers bij het verzamelen en aanvullen van data en personalia. Deze informatie is bijgewerkt tot 2010.

Eén auteur zult u niet in dit boekje aantreffen. Het is Bertus Aafjes. Hoewel hij van 1951 tot 1971 op kasteel Hoensbroek woonde, hier veel gedichten en boeken schreef en dienst deed als huisbewaarder is hij niet genomineerd, omdat wij hem niet als een autochtone Hoensbroekenaar beschouwen.

Bernard Grothues

GUUS BEAUJEAN

(* Heerlerheide 4 mei 1910 –
† Hoensbroek 18 september
1979)

Guus Beaujean heeft als schrijver van streekhistorie een bekende naam verworven in Limburg. In 1931 had hij zijn akte Hoofdonderwijzer behaald en in 1935 zijn akte Middelbaar Onderwijs Geschiedenis. Om het heemkundig gericht geschiedenisonderwijs te verbeteren publiceerde hij in

1939 in samenwerking met zijn collega's

J.G.J. Hoens en J.M. Ramakers: *De geschiedenis van Limburg*. Guus Beaujean droeg de liefde voor zijn streek een warm hart toe. Hoensbroek had daarbij naast Heerlerheide zijn grote belangstelling. In 1949 verscheen zijn *Geschiedenis van Hoensbroek en naaste omgeving*. Dat was voor het eerst weer nadat ongeveer honderd jaar de *Geschiedenis van het markgraafschap Hoensbroek* van Egidius Slanghen was uitgegeven. Er was dringend behoefte aan een nieuwe kijk op de omgeving en aan een inventarisatie van wat er in de afgelopen eeuw was gebeurd. Zijn initiatief om Hoensbroek opnieuw te presenteren werd daarbij gestimuleerd door particulieren en de R.K. Onderwijzersbond, waarvan hij zelf deel uitmaakte. Voor zijn boek putte hij uit boeken, tijdschriften en krantenartikelen, die de gemeentesecretaris P.A.H.M. Peeters hem ter beschikking had gesteld. Via studie van de Limburgensia en door vele gesprekken met geboren en getogen bewoners van Hoensbroek en Heerlerheide is veel bewaard gebleven. Beaujean was als leraar geschiedenis verbonden aan de R.K.U.L.O. Don Bosco te Hoensbroek. In Heerlerheide was hij bekend als *D'r meister vâ Genhei*. Deze laatste titel had hij te danken aan zijn publicaties over de geschiedenis van zijn geboortedorp. Vanaf de oprichting van de werkgroep *Het land van Herle* op 4 april 1945, werd Heerlerheide zijn werkterrein. Het resultaat werd gepubliceerd in *Het Bulletin*. Hij hoopte hiermee de belangstelling voor het plaatselijke verleden te stimuleren, daarbij was hij er zich van

bewust dat er ook fouten gemaakt zouden worden. Volgens hem gold nog steeds het gezegde: *. De genealogie had eveneens zijn warme belangstelling. Hij schreef een interessante genealogie over zijn eigen familie, zowel van vaders- als moederszijde. Hij vertelde dat zijn naam afkomstig was van *Sjoone Sjang*. *Dee Sjang, dat is mich eine sjoone, dee sjoone Sjang!* Of in het Waals: *Quel beau Jean!* De familie is oorspronkelijk afkomstig uit Wallonië. Zijn oudouders, het echtpaar Sebastiaan Beaujean en Johanna Maria Deboeur, lieten zich in 1786 in het bevolkingsregister van Heerlen inschrijven. Naast zijn werk als onderwijzer was hij met speciale vergunning van Gedeputeerde Staten van Limburg van 20 maart 1934 tot 7 juli 1975 betrokken bij de Zilverzandexploitatie Beaujean-Voncken in Heerlerheide. Bij de Heemkunde- en Genealogische Verenigingen kreeg hij bekendheid door enkele studies op dit gebied.*

WERKEN: *Geschiedenis van Limburg* (1939); *Geschiedenis van Hoensbroek en omgeving* (1949); *Schetsen uit de geschiedenis van Heerlerheide* (1977); *Stamboom familie Beaujean te Heerlerheide* (1978); *Stamboom familie Voncken voor Heerlerheide en Hoensbroek* (1979).

OVERIGE PUBLICATIES: *Uit de geschiedenis van de parochie Heerlerheide*. In: Historisch bulletin voor het Land van Herle nr. 1 (1951) p. 26-29, 52-56; *De handel van Heerlerheide*. In: Historisch Tijdschrift het Land van Herle (1951) p. 85-90; *Kasteel Hoensbroek*. In: LvH. nr. 3 (1953) p. 80-81; *Bruinkolendeling te Heerlerheide. Rond het Leienhoes, Carisborg en bij Staatsmijn Emma*. LvH. nr. 5 (1955) p. 65-70; nr. 6 (1956) p. 5-10; *Ter Weijer te Heerlerheide*. In: LvH. nr. 6 (1956) p.119-132; *Bruinkolen in Limburg*. In: Boortoren en schachtwiel. nr.1, vol. 5 (1956) p.173-177; (Uit) *Heksenbergs verleden*. LvH. nr. 8 (1958) p. 8-10; *Langs de Caumerbeek te Heerlerheide*. In: LvH. nr. 10 (1960) p. 35-40; (*Het kasteel) Plassart Nieuwenhagen (te Heerlen*) In: LvH. nr. 10 (1960) p. 82-86; *Heerlerheide door de eeuwen heen*. In: LvH. Jubileumboek 1950-1960 (1961) p. 73-78; *Joseph Sijstermans van Carisborg*. In: LvH. nr. 23 (1973) p.27-38; *De Heihoven onder Heerlen en de Heihof onder Nieuwenhagen*. In: LvH. nr. 29 (1979) p. 32-43;

LITERATUUR: Bernard Grothues: *Vijftig jaar later. Reünie oud-leerlingen RKULO Don Bosco Hoensbroek 1945-1950* (1996)

ANNIE BISSCHOPS

(* Hoensbroek 23 september 1941)

Annie Jacobs-Bisschops, pseudoniem MARIE-ANNE D'EVÈQUE is de oudste dochter uit een Hoensbroeks gezin van negen kinderen, dat verschillende schrijvers en dichters heeft voortgebracht. Zij werd geboren in de Ridder Hoenstraat 182, verhuisde naar Demstraat 144 en woonde vervolgens in Bergstraat 2 te Mariarade. Thans woont zij te Overasselt in de Koningin Wilhelminastraat 38. Haar leven stond voor een groot gedeelte in het

teken van de school. Eerst de lagere en de Uloschool "aan het Kruis" in de Hoofdstraat. Daarna ging zij naar de kweekschool in Reuver en haalde de hoofdkakte in Echt. In 1964 trouwde ze met J.H.M. Jacobs, onderwijzer en directeur van de basisschool in Overasselt. Zij kregen drie dochters. In de periode van 1964 tot 1975 verving zij op deze school waar dat maar nodig was. Ook gaf ze er een heel jaar les aan een eerste klas. Toen haar jongste dochter in 1975 naar de kleuterschool ging is zij middelbaar onderwijs gaan geven in Grave. Zij begon op De Griend. Toen de Havo erbij kwam veranderde de naam in Het Wisseveld en na een fusie in Het Merletcollege. Zij gaf er aardrijkskunde, studiebegeleiding en Nederlands. In 1997 ging zij met FPU. Toen zij lerares was volgde zij nascholingscursussen Nederlands aan de KUN en poëziecursussen o.a. bij professor W.Bronzwaer en professor Kees Fens. Haar binding met Hoensbroek is haar moeder en haar broer Hein. Het Kasteel Hoensbroek doet haar nog veel. In het gezin Bisschops zijn bijna allen geraakt door schrijven en dichten. Haar vader kon mooi voorlezen. Smidje Verholen uit het Limburgs Dagblad is haar altijd bijgebleven. Hij kon ook prachtige verhalen vertellen. Die verzon hij als hij zondags met de kinderen ging wandelen in de beemden of in de holle weg. Verder werd lezen erg gestimuleerd. "Heb je niets te doen? Ga dan maar lezen." En verder zullen de 'Bisschopjes' in aanleg wel "talig" zijn. Haar vader had graag onderwijzer willen worden maar vroeger vonden ze het beter om een vak te leren. Hij hielp de kinde-

ren met huiswerk: schrijven, lezen, uitleggen en overhoren. Dat Annie wel het onderwijs in ging vond hij geweldig. Het was of er toch nog iets van zijn droom uitkwam. Dat haar moeder ook goed vond dat zij verder ging studeren was in die tijd niet vanzelfsprekend, maar zij gunde het haar kinderen zeer. "Ik ben begonnen met het schrijven van gedichten op het moment, waarop volgens mij de meesten beginnen: als ze verliefd raken. Ik woonde toen nog in Hoensbroek. Mijn vriend – nu mijn man – woonde in Overijssel. We schreven elkaar veel. Soms wel drie keer in de week". In 1993 debuteerde Annie Bisschops met *Toverbal van levenslaagjes*. De tweede keer dat zij haar schrijverstalenten wat doelbewuster uitprobeerde was toen zij inmiddels een baan had op de Graafse scholengemeenschap. Zij was indertijd de enige vrouwelijke leerkracht en ontspopte zich als gelegenheidsdichter. Er zou nog een derde periode volgen waarin haar dichtkunst een nieuwe impuls kreeg. "Dat was toen ik mij ging voorbereiden op het verlaten van het ouderlijke huis door mijn kinderen. Daarin kwamen opnieuw sterke gevoelens boven. Je kunt zeggen dat schrijven therapeutische effecten heeft gehad. Ik haal overal inspiratie uit: uit een boek, een film of gewoon iets wat iemand gezegd heeft." Daarbij stelt zij als eis dat een gedicht taalkundig goed moet zijn. De dichter dicht, de lezer leest. En iedereen mag erin lezen en erin zien wat hij wil. Een van haar gedichten in de bundel *Toverbal van levenslaagjes* gaat over een vader. *Tegoedbon ingeruild*: *Vader is niet meer/ zoals hij was/ is hij gegaan/ een winterse knop/ in ons bestaan/ zijn beproevingen/ wist hij met een lach/ te verslaan/ hij heeft gestreden/ en gezongen/ maar nu is het gedaan/ vader is niet meer/ een stilte valt er/ om ons heen/ zijn plaats is leeg/ maar de volheid van zijn leven/ staat voor onze ogen/ zijn blijheid zit ons/ in het bloed/ zo leeft hij door/ zo is het goed/ vader is niet meer/ zijn tegoedbon heeft hij ingeruild/ hij moest wel/ en hij wilde ook/ zijn dagen waren opgeteld/ zijn leven uitgeleefd/ hij heeft nu de rust/ waarnaar hij zo verlangde.*

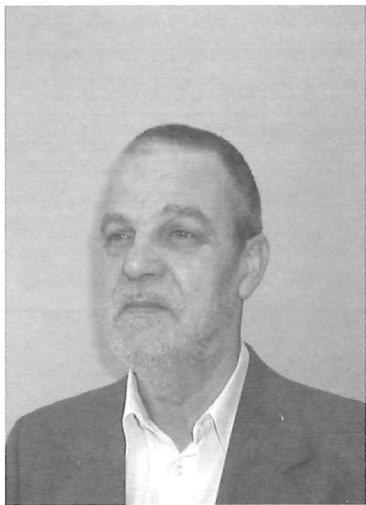
"Mensen zeggen dat bepaalde passages in mijn gedichten hen troosten of ontroeren. Zij zien er ook dingen in die ik zelf nog niet gezien heb". Ook in haar volgende bundels vinden we enkele treffende gedichten zoals in Woord en zin een overpeinzing in *Bundel: Een boek begint beneden/ het start heel onderaan/ op weg naar hoger hoger/ ver weg gelegen waan/ van roem en van erkenning/ van schijnbaar goed verstaan/ of naar een stil begrijpen/ waarom het is ontstaan*, of in Onbestendig de herinnering aan een heuglijke gebeurtenis in *Onvergetelijk: Ik ben je niet vergeten/ ik heb*

aan je gedacht/ met meer tussenpozen/ als sterren in de nacht/ de nacht is zwart gebleven/ met wat wisselende maan/ maar alle kleine sterren/ lijken helderder te staan/ ik ben je niet vergeten/ je zult er altijd zijn/ je dendert in mijn achtergrond/ steeds in dezelfde trein/ en tot mijn nieuwe vreugde/ staat die trein nu stil/ als ik met mijn gedachten/ een perron betreden wil/ de reis blijft dezelfde/ gaat langs dezelfde baan/ maar na de kleine sterren/ zie ik de zon ook staan/ ik ben je niet vergeten/ ik heb je doorgeleefd/ ik kan je laten rusten/ omdat je in mij leeft.

Annie Bisschops heeft veel van haar gedichten voorgedragen bij advents- en kerstconcerten. Ze worden gebruikt bij doopjes en uitvaarten. Ze staan op bidprentjes en posters en één kwam er in 1997 op een grafmonument. In januari 2000 werd zij, als plaatselijk dichteres, gevraagd een stukje te schrijven rond de millenniumwisseling. Dit werd op 4 januari 2000 in Regiodiek opgenomen. Ter gelegenheid van "Expositie Topé" op Kasteel Hernen in november 2005 kwam een boekje uit met op de achterkant een gedicht van haar. In het boekje stond een gedicht van Rainer Maria Rilke. Zij was dus in goed gezelschap. In 2008 zat zij in de vakjury van de Regionale gedichtenwedstrijd 2008 van de Bibliotheek in het Rijk van Nijmegen.

GEDICHTENBUNDELS: *Toverbal van levenslaagjes* (1993); *Woord en zin* (1995); *Onbestendig* (1997)

LITERATUUR: Tom Verstegen: *Een toverbal van levenslaagjes. Overasseltse lerares schrijft gedichtenbundel over fasen in een mensenleven*. In: Graafsche Courant (1993).

HUBERT BISSCHOPS

(* Hoensbroek 10 januari 1943)

Hubert Jan Bisschops is de tweede van de vier dichteressen/schrijfsters en schrijvers uit de Hoensbroekse familie Bisschops. Hubert werd als oudste zoon en stamhouder geboren op 10 januari 1943 in de Ridder Hoenstraat te Hoensbroek. De familie verhuisde in 1944 naar de Dem en in 1950 naar Mariarade en dus bezocht hij zowel de St. Jansschool als de St. Petruschool, respectievelijk aan een van beide

kanten van het (toenmalige) gemeentehuis. Aan het Christus Koningcollege van de Minderbroederconventuelen te Wijnandsrade en Urmond, waar hij in 1958 ingekleed werd in de Derde Orde van Franciscus ('Thans 'Orde van Franciscaanse Seculieren' geheten), volgde hij de gymnasiale opleiding en rondde die af in 1960. Na het noviciaat te Kessenich (B.) volgden tegelijkertijd de studies filosofie te Wijnandsrade en MO-geschiedenis te Culemborg (NSSC: Nederlands Schriftelijk Studiecentrum) tot 1963. Van 5 februari 1964 tot 5 augustus 1965 vervulde hij zijn militaire dienstplicht, laatst als korporaal-stukscommandant mortieren 4.2. Hij behaalde het HBO-diploma personeelsbeleid te Tilburg (1970), was als personeelswerker/manager werkzaam in diverse arbeidsorganisaties (Philips Heerlen, Rabobank Utrecht en Stichting voor Maatschappelijke Dienstverlening Noord-Oost Overijssel) en specialiseerde zich op het gebied van vorming en training. Daartoe begon hij in 1973 met de studie andragologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, waar hij in 1976 en 1979 resp. het kandidaats- en doctoraal examen met als bijvakken psychologie en sociologie behaalde. Hubert leefde twee jaar in een gemeenschap, waar hij medeoprichter en eerste voorzitter was van de bewonerscommissie. Vanaf het najaar 1985 woonde hij een drietal jaren bij de minderbroederskapucijnen in Velp bij Grave. Aansluitend trad hij weer in bij de minderbroeders-conventuelen, tot het voorjaar van 1989. In dit jaar kreeg hij het getuigschrift voor de driejarige Franciscaanse kadercursus te Utrecht. Het jaar daarop startte hij met studies aan de

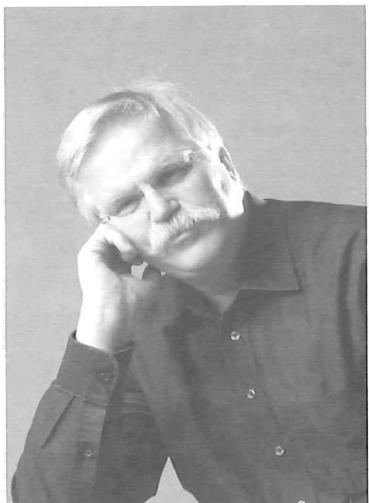
Katholieke Universiteit (thans Radboud Universiteit) te Nijmegen. Hier voltooide hij aan de Theologische Faculteit in 1996 de beroepsvoorbereidende vorming pastoraat, behaalde in 1997 aan deze faculteit het licentiaat in de Theologie en slaagde cum laude voor het doctorale examen Theologie in de afstudeerrichtingen Spiritualiteit en kerkgeschiedenis. In hetzelfde jaar en eveneens cum laude slaagde hij aan de Faculteit der Letteren voor het doctorale examen Mediëvistiek. Tijdens deze studie was hij mede-oprichter van de studieroute spiritualiteit, student-assessor in het Faculteitsbestuur van Theologie, alsook lid van de opleidingscommissie bij Mediëvistiek.

Enkele jaren was hij geassocieerd medewerker van het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen, waar hij gedurende zijn promotieonderzoek deel uitmaakte van de onderzoeks groep Mystagogie. Hij is sinds 1998 verbonden aan het Franciscaans Studiecentrum te Utrecht. Vanaf dat jaar verzorgde hij tevens een zevental jaren de toerusting in spiritualiteit en groepswerk voor de weekendbegeleiders van het Oriëntatiewerk van de Nederlandse minderbroederkapucijnen. Hij werkte mee aan het opnieuw vertalen, inleiden en toelichten van de geschriften van Franciscus van Assisi, begeleidt groepen bij het lezen daarvan en is docent bij 'Capodacqua' de kadercursus voor franciscaanse spiritualiteit.

In de Collegereeks najaar 2008 was hij aan de Priester- en diakenopleiding Bovendonk te Hoeven docent 'Mystieke tekstlezing'. Op 19 september 2008 promoveerde hij op het proefschrift: *Franciscus van Assisi: mysticus en mystagoog*. Het is een bijzonder werk waarin Hubert Bisschops verklaart hoe Franciscus het evangelië tot richtsnoer voor het leven nam als Gods opdracht. Daarin toont hij tevens aan dat Franciscus zowel mysticus als mystagoog was: iemand die leeft vanuit een persoonlijke godservaring en die de mogelijkheid van zo'n ervaring ook voor anderen wil ontsluiten. Zijn spirituele, historische en taalkundige benadering toont een consistente evangelische boodschap van Franciscus in zijn geschriften: Laat je omvormen door de woorden van het evangelië; het zijn woorden van geest en leven. Symbool voor dit proefschrift staat het beeld van twee mannen op een met rotsblokken bezaaide weg, die ieder een kruis dragen. Hij zag dit op een fresco van Adone Doni in de San Francesco te Assisi. Jezus loopt voorop en kijkt uitnodigend achterom naar Franciscus die hem volgt. Hubert is partner van Jetske en de trotse vader van twee zonen uit een vorig huwelijk en grootvader van een kleinzoon en -dochter.

WERKEN: *Sociaal beleid van en voor arbeidsorganisaties, Een reflectie op het sociale beleid en de personeelsfunctionaris in een arbeidsorganisatie* (kandidaatsscriptie andragogiek RU Utrecht, samen met G.H.E. Schreurs), (Utrecht 1976); *Managementvorming in de Maatschappelijke Dienstverlening, Andragologische bijdrage van het personeelswerk* (doctoraalscriptie andragologie RU Utrecht), (Dedemsvaart 1979); *Religieuzen komen te kort in Nederland, Braziliaanse verzorgt medezusters in Valkenburg*. In: Franciscaans Maandblad 18 (1988) nr. 2, 3-4; *Over materie en mysterie. Math van Kampen, conventueel en kunstenaar*. In: Franciscaans Maandblad 18 (1988) nr. 6, 3-4; *Franciscusproject in parochies van Breda*. Het bracht ons dichter bij elkaar. In: Franciscaans Maandblad 18 (1988) nr. 6, 8-9. Derde wereld en milieu. Missionaris bleef lang geloven in westers ontwikkelingsmodel (samen met Jan Hoeberichts). In: Franciscaans Maandblad 18 (1988) nr. 7, 6-7; *Franciscus herstelde een verbond: God en mensen horen bij elkaar*. (Beschouwing over een schilderij van Paul Bril); In: Franciscaans Maandblad 18 (1988) nr. 8, 8-10; *Kruisdrager in Kranenburg*; In: Met Kap en Koord (1988), nr. 4, 12-14. *Een novice van tachtig jaar jong. Salvijn Duynstee blijft op zoek naar het betere leven*. In: Franciscaans Maandblad 21 (1991) nr. 4, 6-7. *Haec est vita evangelii Jesu Christi*. De tweede zin' van de regel van 1221, als (om)vormingsproces voor de mindere broeders (scriptie IVe Franciscaanse Kadercursus), (Nijmegen 1995); *Franciscus en de zeven gaven van de Heilige Geest*. In G. Ackermans & P. Nissen (red.), Kleine geschiedenis. Een bundel essays aangeboden aan Adelbert Davids bij gelegenheid van zijn vijfentwintigjarig dienstjubileum aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Nijmegen, 53-57 (Nijmegen 1995); *Evangelische raden als ascetisch-mystiek omvormingsproces. Het begin van Franciscus'*: 'Regula non bullata' benaderd vanuit de wetenschappelijke disciplines spiritualiteit, kerk- en middeleeuwse geschiedenis deel I en II doctoraalscriptie Theologie KU Nijmegen, (Nijmegen 1997); *Evangelische raden als ascetisch-mystiek omvormingsproces. Het begin van Franciscus'*: 'Regula non bullata' benaderd vanuit de wetenschappelijke disciplines spiritualiteit, kerk- en middeleeuwse geschiedenis deel III doctoraalscriptie Mediaevistiek KU Nijmegen, (Nijmegen 1997); *Spiritualiteit internationale tocht Duitsland*. Een handreiking voor 'spirituele leid(st)ers Tochtgenoten van St. Frans, vertaald in Frans, Duits, Engels en Spaans. (Leersum 1998); *Spiritualiteit internationale tocht Zweden*. Een handreiking voor 'spirituele leid(st)ers Tochtgenoten van St. Frans, vertaald in Frans, Duits, Engels en Spaans. (Leersum 1999); *Franciscus van Assisi, De geschriften*, vertaald, ingeleid en toegelicht door G.P. Freeman, H. Bisschops, B. Corveley, J. Hoeberichts en A. Jansen, (Haarlem 2004, 2006)); *Franciscus van Assisi: mysticus en mystagoog*, (dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen), (Assen 2008); *Leven in boetvaardigheid. Het begin van de franciscaanse beweging*. In: Franciscaans Leven 92 (2009) 2-8; *In de voetstappen van Christus*. In: Franciscaans Leven 92 (2009) 41-43; *Spiritualiteit bij arbeid en aalmoes: mensen tot Gods liefde brengen*. In: Franciscaans Leven 92 (2009) 106-111; *Hoe Franciscus mysticus en mystagoog werd*. In: Franciscaans Leven 92 (2009) 134-141.

LITERATUUR: Wilfred van de Poll: *Evangelie was leefregel voor Franciscus van Assisi*. In: Nederlands Dagblad, 18 september 2008; Wilfred van de Poll: *Promotie op mystiek van 'kleine broeder' Franciscus*. In: Leeuwarder Courant, 19 september 2008; K. van der Zwaag: *Een leven van eenvoud en navolging*. In: Reformatorisch Dagblad, 23 september 2008. J. van Blanckenburgh-Wijnen: *Franciscus van Assisi*. In: De Roerom, Jrg. 23, nr. 3 (2008); Mark Brusselaers: *Een boek een vriend*. In: Broeder Franciscus. Tweemaandelijks tijdschrift voor de Franciscaanse familie. Jrg. 20, nr. 6 (2008); Jean Brüll: *Boekaankondiging Franciscus van Assisi*. In: Doortocht, Jrg. 45, nr. 6 (2008); Lydia Janssen: Interview. *Franciscus vooral zien als de man die in de voetsporen van Christus treedt*. In: Franciscaans Maandblad, Jrg. 38, nr. 8 oktober 2008.

JACOB BISSCHOPS

(* Hoensbroek 27 december 1946)

Jacob Bisschops is de derde in de rij schrijvers en dichters uit de Hoensbroekse familie. Hij is de universele dichter over alles wat hem beweegt. Hij werd geboren op 'De Dem' en verhuisde later naar de Bergstraat in Mariarade, waar hij opgroeide. Vanaf zijn 16e jaar woonde hij achtereen volgend in Nijmegen, Venlo, Den Haag en vond uiteindelijk in 1968 zijn werk en eindbestemming in Eindhoven.

Hier trouwde hij met de Eindhovense Lis van Leeuwen. Ze kregen twee kinderen: Iemke en Merijn.

Na eerst technisch opgeleid te zijn, trok het werken met mensen zoveel meer, dat hij er zijn beroep van maakte. In september 1968 trad hij in dienst bij de Geestelijke Gezondheidszorg voor Eindhoven en de Kempen. Na een studie Psychiatrische Verpleegkunde en Sociale Academie specialiseerde hij zich in Psychodrama. Op 1 januari 2007 ging hij met pensioen, om zich verder toe te leggen op het schrijven van gedichten. Al als klein kind werd het gevoel voor taal spelenderwijs op een vaak vermakelijke manier ontwikkeld en bijgebracht door zijn opa, die zowel in het Fries als in het Nederlands heel veel met woorden speelde en graag taalgrappen maakte. Maar vooral ook door zijn moeder werd hij al vroeg gestimuleerd om naar de bibliotheek te gaan en veel te lezen, waardoor hij het plezier in de Nederlandse taal ontwikkelde. Dat werd dan in de praktijk gebracht door thuis en op school voor te lezen. Rond zijn zestiende jaar deed hij voor het eerst succesvol mee aan een taalwedstrijd. Het thema was: schrijf (teken) van letters een ding. Met zijn inzending haalde hij voor het eerst een prijs en trok hij de aandacht van de pers. Daarna begon hij met schrijven te experimenteren en trok het maken van gedichten vooral zijn belangstelling. Aanvankelijk eerst in aantekeningen voor zichzelf en pas vanaf 1968 door actieve teksten te schrijven voor het personeelsblad en het schrijven van carnavalsliedjes voor Eindhovense carnavalsverenigingen. In 1996 was een van zijn schlagers het winnende

Eindhovense carnavalslied. In het kader van Buitenschoolse Activiteiten gaf hij voor leerlingen van een VMBO school in Eindhoven een cursus: 'Kennismaken met Poëzie' en voor liefhebbers een beginnerscursus 'Gedichten schrijven.'

Jacob Bisschops is tien jaar redactielid geweest van het GGzE Poëzieproject, waarvan de laatste jaren als voorzitter. Dit is een uniek poëzieproject van de Geestelijke Gezondheidszorg te Eindhoven, waarin cliënten en medewerkers zitting hebben in de redactie. Sinds de presentatie van de 10 jarige jubileumbundel en de daarop volgende interviews, publicaties en voordrachten, stimuleerde hem dat enorm om nog actiever gedichten te schrijven en in Nederland en België op open podia voordrachten te houden. Hij is een frequente deelnemer in allerlei jaarlijks terugkerende poëziewedstrijden in Nederland en België, waar hij in 2005 prijzen in de wacht wist te slepen met zijn gedichten: *Ontluiken* in de Poëziewedstrijd Hadjegedicht!? en *Maandagzorgen*, gepubliceerd in Meulenhoff Dagkalender van de Poëzie. In 2006 werd hem de Poëzieprijs 2006 van de Gemeente Best toegekend met het gedicht *Hij had geen tijd*. Een van zijn fraaiste gedichten verscheen in de thematische verzenbundel over onbegrip, misverstand en gebrek aan inlevingsvermogen in 2007, samengesteld door Ton Luiting en Klaas Koopman met als titel: *Onbegrijpelijk Santiago*.

Onbegrijpelijk Santiago: Door levendige angst gedreven, onze huisarts eens bezocht, die garandeerde mij 'n langer leven, na volbrengen van een pelgrims-tocht./ Die pelgrimage maak ik te voet, waarbij ik over menig grenzen ga, de Jakobsschelp draag ik op m'n hoed, trots reis ik mijn vragen achterna./ Door pure loutering aangesterkt, wandelen heelt merkbaar goed, voel ik me niet meer overwerkt, krijg ik zelfs meer levensmoed./ Zielsgelukkig en kerngezond, kom ik Compostella binnen, loop daar al genezen rond, vóór het wonder kan beginnen./ Maar dit doet werkelijk zeer: terwijl ik het toch zelf verdien, krijgt zo'n oordje alle eer!

GEDICHTEN: *Ontluiken en Kruispunt*. In: Een keten van LICHT en DONKER. Onder redactie van de Poëziecommissie GGzE. Vormgeving & Productie: Boekbinderij GGzE (2004); *Ontluiken*. In: Leven laten, laten Leven. Lustrumbundel van Stichting Poëzie Lokaal Hadjegedicht?! Uitgeverij Kabeljauws en Kempen uitgevers (2004); *Ongeknotte Treurigheid*. In: De taal van de liefde IV. Dichterskring Helmond (2004); *Het Grote Ogenblik*. In: Het geheim van de reiziger. Gelderse Schrijvers Kring. Uitgeverij Kontrast. (2006); Lentezon. In: *Het Loper*. Nr. 99. Literair Open Podium Eindhoven Rederijk. (2006) *De Drie Verzen*. *Ongeknotte treurigheid en Floraplein Fontein*. In: Eindhoven Dichtstad IV. Uitgave van uitge-

verij MoNo. Vormgeving Studio12 Den Haag. (2006); *Die Muziek*. In: Muziek is meer dan luisteren. Thematische Bloemlezing in opdracht van Literair Culturele Vereniging Concept. Uitgeverij Concept. (2006); *Onbegrijpelijk Santiago*. In: Je begrijpt me niet. Thematische Bloemlezing in opdracht van Literair Culturele Vereniging Concept. (2007); *Mergelland*. In: Onomkeerbaar. Thematische Bloemlezing in opdracht van Literair Culturele Vereniging Concept (2008); *Het grote ogenblik*. In: Het geheim van de reiziger. *Nabije toekomst* (2008) In: De nacht. Stichting Cultuurpassie Best (2008).

WIL BISSCHOPS

(* Hoensbroek, 13 juni 1956)

Geboren als negende kind en derde dochter van Zef Bisschops en Mimi Leistra is Wil Bisschops de schrijfster en dichteres geworden van vooral spirituele liefdespoëzie. Van jong af aan wilde zij schrijfster worden. Urenlang kon zij aan de keukentafel zitten om haar nieuwe vulpen, die zij van de Sint had gekregen, uit te proberen. Het vullen van de vulpen met echte (!)

inkt (het was nog in de tijd van de inktlap, een bijna vergeten kleinooid) was een welhaast sacrale bezigheid. Zij wilde alle verhalen die er in haar hoofd leefden, opschrijven, tastbaar maken. Tijdens haar middelbare schooltijd van 1968 tot 1974 op het gymnasium van het Sint-Janscollege in Hoensbroek en ook in de jaren erna ondernam zij diverse pogingen, maar allengs werd het haar duidelijk dat zij haar innerlijk het beste in versvorm kon uitdrukken. Zij werd een schrijfster van egodocumenten, van dagboek en gedichten. In 1974 verliet zij haar ouderlijk huis en Hoensbroek om Nederlandse Taal- en Letterkunde te gaan studeren, met als hoofdvak Middelnederlandse Taal- en Letterkunde in Utrecht en als groot bijvak Codicologie en Paleografie in Leiden. Zij was in het bijzonder geïnteresseerd in het genre der *Artes amandi* en in de Geestelijke Letterkunde van die tijd. Zij studeerde in 1988 af en had toen het motto: "*Men leert voor het leven en niet voor de school*" werkelijk geleefd. Hoewel zij altijd lerares had willen worden en ook haar eerstegraadsbevoegdheid behaalde, solliciteerde zij op een baan als bureaubeheerder bij een vertaalbureau, waar zij na een jaar echter al ontslag nam om haar eigen vertaalbureau op te zetten: *Azuur, Taal- en Vertaalservice*. Deze periode van zeven jaar viel nagenoeg samen met een zeer spannende periode van zwanger worden/zijn en de geboorte van haar kinderen. In 1994 verliet zij het hectische Utrechtse stads- en studentenleven om in het oude, schilderachtige stadje Wijk bij Duurstede op verhaal te komen. Van 2001 – 2004 volgde zij de opleiding tot

Kunstzinnig Therapeute (richting Beeldend) aan in Zeist, die zij niet afmaakte daar haar zoekende geest verder wilde waaien, ook buiten de kaders van de Antroposofie. Ze was intussen diep onder de indruk geraakt van de zeggingskracht van het beeld, van wat beeldspraak nu echt inhoudt! Belangrijker nog dan deze prachtige aanvulling op haar woorden, echter, is voor haar het herontdekken geweest van haar eigen spiritualiteit, waardoor opnieuw een verbinding met haar Hogere Zelf kon ontstaan. Van 2004 tot 2006 volgde zij als vrijwilliger bij Humanitas / Kerk&Samenleving in Utrecht een training 'Rouwbegeleiding'. Zij vindt het belangrijk dat elk mens zijn of haar verhaal kan vertellen en zij wilde anderen haar luisterend oor bieden. Terwijl zij mensen op deze wijze steun mocht bieden in hun rouwproces, ontdekte zij dat dit tegelijkertijd helend werkte in haar eigen rouwproces. Sinds kort treedt zij meer naar buiten met wat haar bezighoudt. In 2006, net voor haar 50ste verjaardag, werd haar eerste gedicht gepubliceerd in het spirituele tijdschrift Verwachting, uitgegeven door Stichting De Heraut. Sindsdien doet zij bij vlagen een poging om uitgevers geïnteresseerd te krijgen in de gedichten die zij 'in portefeuille heeft' en is zij begonnen om haar gedichten in een weblog te zetten. Ook voorziet zij haar woorden soms van beelden – meestal haar eigen fotomateriaal – en plaatst ze dan op Internet. Voorts is het haar streven om het werk van Harish Johari, Leela, Spel der Kennis opnieuw te laten uitgeven in het Nederlands om het zodoende weer toegankelijk te maken voor de Nederlandse lezer. Zij heeft zich intensief verdiept in de Tzolkin, de heilige kalender van de Maya's. In een persoonlijk gesprek of zielenpad-reading coacht zij mensen bij het lezen van hun eigen verhaal en in gedichten, beeldmateriaal en teksten op haar weblog geeft zij uiting aan haar gedachten en gevoelens, ook met het doel om met anderen hierover van gedachten te wisselen. Hiernaast heeft zij inspiratie gekregen voor een boek met gedichten die de energie van de twintig Zonnetekens toelichten, en heeft zij het plan opgevat om een website te creëren om de kennis en de boodschap van de Maya's verder uit te dragen. Een mooi voorbeeld hiervan is een gedicht over het zonneteken Yellow Crystal Warrior: Gele Kristallen Krijger. "Naar binnen, naar binnen!/ Inwaarts buigt mijn spiraal/ en vol van goud en vol van zinnen/ schrijf ik vragend mijn verhaal./ Hier binnen is het slagveld,/ vol worstelende krachten,/ kosmisch kracht- en woordveld/waar vriend en vijand wachten./ Hier wordt ontvangen en

verwerkt,/gelouterd en gestreden./ Geheel en al ben ik en toch beperkt/ verbonden. Wie kent mij?/ Ik ken mijn heilige vragen en gebeden,/ ik weet Mijzelf in U nabij.”

Op de vraag hoe het toch komt dat vier kinderen in een gezin zich met taal bezighouden, zegt zij hierop een mogelijk antwoord te hebben gevonden in de Mayacultuur. Vanuit dit perspectief behoort haar vader, een *Yellow Solar Warrior* (*Zonnekrijger*), tot de Kardinaalfamilie. Het vijfde chakra of keelchakra, dat aan deze familie is verbonden is, heeft alles te maken met communicatie: spreken, luisteren en zwijgen, het schrijven van proza en poëzie en, heel in het algemeen, het spelen met stilte en taal.

GEDICHTEN: Serenata (1983) *O, was ik maar een roos!* (1985), *Tussen droom en daad* (1997), *Voor Jelle* (2001), *Heimwee* (2002), *Mijn hart* (2003), *Stardust* (2003), *Aanraking* (2004), *Kariatide* (2004), *Voor Frida Kahlo* (2005), *Flecte quod est rigidum, fove quod est frigidum* (2005), *Ilmatar I, II en III* (2005), *Orewoet* (2005), *Levenslust* (2005), *Inzicht* (2005), *Carnivale* (2005), *Vis in lucht* (2005), *Wond* (2005), *Helder gevoel* (2006), *Sonnet voor Cecile* (2006), *Helena, dochter van Leda* (2006), *Innig is Uw Liefde* (2006), *Als ik je nu zou weerzien* (2006), *Windstil* (2007), *Zo ver van mijn oorsprong* (2007), *Rumi* (2007), *Moeder Aarde* (2007), *Voor Rikie* (2007), *Gebed* (2007), *Sinds je me belde* (2007), *Oerpijn* (2007), *Voor Sulamith, 'het nieuwe licht' I en II* (2008), *Warming up* (voor Ian Xel Lungold) (2008), *Elke dag is een kostbaar geschenk* (2008), *Communicatie* (2008), *Gele Kristallen Krijger* (2008).

JO BRASSÉE

(* Valkenburg 3 december 1941)

Jo Brassée behoort met zijn familie al vele generaties tot de Hoensbroekse autochtonen. Zijn moeder beviel van Jo in Valkenburg. Als zoon van een Hoensbroekse onderwijzer groeide hij op in Nieuw-Lotbroek. Hij stapte in de voetsporen van zijn vader en sloot in 1964 aan de Rijkskweekschool te Maastricht zijn opleiding tot volledig bevoegd onderwijzer af. Na het vervullen

van de militaire dienstplicht was hij vanaf 1966 ruim 25 jaar in Hoensbroek werkzaam als onderwijzer aan de Onze Lieve Vrouwe school aan de Overbroekerstraat, die later door fusie basisschool Nieuw-Lotbroek aan de Prinsenstraat werd. Aansluitend was hij ruim 15 jaar coördinator van een samenwerkingsverband leerlingenzorg van 33 basisscholen en drie speciale basisscholen in Heerlen, Nuth en Voerendaal.

In zijn jeugd kende Nieuw-Lotbroek een gevarieerd en groot verenigingsleven en Jo werd lid van enkele verenigingen. Ook later bleef zijn interesse in en inzet voor het sociale leven groot. Zo was hij in de jaren zeventig voorzitter van de Culturele Raad van de gemeente Hoensbroek, na de gemeentelijke herindeling lid en voorzitter van de gemeentelijke adviescommissie muziek Heerlen, bestuurslid van het verzorgingshuis Pius-Centrum, vrijwilliger in het revalidatiecentrum Lucasklinieken, voorzitter van de cliëntenraad Welzijnswerk Hoensbroek en lid van verschillende lokale organisaties op het gebied van cultuur en recreatie.

Van 1982 tot 1993 was hij voorzitter van de Veldeke *krink Heéle en Umsjtrieëke*. De vereniging Veldeke heeft als doel het in stand houden van de Limburgse volkscultuur, in het bijzonder van de Limburgse dialecten.

Van 1991 tot 2003 was hij voorzitter van de provinciale werkgroep Veldeke-Literair en kon hij het Limburgs dialect als geschreven taal bevorderen, door jaarlijks een contactdag voor dialectschrijvers te

houden, een *Sjrieverskrink* voor dialektschrijvers op te richten en de jaarlijkse *Veldeke Literatuurprijs* te organiseren. De beste voor deze prijs ingezonden werken werden gepubliceerd in de elfdelige boekenreeks ‘*Veldeke-Literair*’. Van 1993 tot 2003 was Jo lid van het hoofdbestuur van Veldeke Limburg.

Jo kennen we verder als auteur. In 1988 verzorgde hij samen met een collega een syllabus voor de Hoensbroekse basisscholen met als titel “Van Gebrook tot Hoensbroek”. Dit bij gelegenheid van 600 jaar Heerlijkheid Hoensbroeck. In 1994 werkte hij mee aan het verzamelwerk “Ach Lieve Tijd - twintig eeuwen Mijnstreek en de bewoners van oostelijk Zuid-Limburg”.

Na zijn pensionering als onderwijzer was hij in 2006 de auteur van *Hoensbroek een terugblik I*, waarin de geschiedenis van Hoensbroek in vogelvlucht op een publieksvriendelijke manier werd beschreven. In 2008 was hij de auteur van *Maria-Gewanden en Terschuren vroeger ...*, deel 4 in de serie ‘De geschiedenis van de Heerlense buurten’ van Rijckheyt, centrum voor regionale geschiedenis in Heerlen. In 2009 was hij de auteur van *Hoensbroek een terugblik II*, waarin hij inzoomde op enkele onderwerpen uit het Hoensbroeks verleden. Evenals deel I werd ook dit deel rijk verlucht met foto’s, die grotendeels door de Hoensbroekse bevolking werden aangedragen.

WERKEN: *Hoensbroek een terugblik I* (2006) en *Hoensbroek een terugblik II* (2009). *Maria-Gewanden en Terschuren vroeger...* (2008), deel 4 in De geschiedenis van de Heerlense buurten (2008).

AD BUS

(* Hoensbroek 19 januari 1955)

Evenals enkele andere Hoensbroekse schrijvers verkoos Ad Bus het Bernardinuscollege in Heerlen boven de St. Jan in Hoensbroek. Vervolgens ging hij naar de Pedagogische Academie 'Christus Magister Heerlen', waarna hij van 1975 tot 1976 zijn dienstplicht vervulde bij het 41-ste Pantser Infanterie Bataljon te Schaarsbergen. Daarna is de auteur tien jaar

werkzaam geweest als onderwijzer aan de 'Onze Lieve Vrouweschool' te Hoensbroek en de fusieschool 'Basisschool Nieuw Lotbroek'. In 1977 breekt de schrijversloopbaan van Ad Bus aan. Tot 1982 was de schrijver correspondent voor het Limburgs Dagblad; vanaf 1982 werkte hij als freelancejournalist voor de Nederlandse Weekbladen Groep(NWG) in de regio's Parkstad, Sittard-Geleen en Maastricht/Heuvelland. Daarnaast was Bus mediatheekmedewerker aan het Heerlense Arcuscollege. Verder verzorgde Ad Bus lezingen voor de studenten van de Hbo-opleiding SPH(Sociaal Pedagogische Hulpverlening) te Sittard, het Arcuscollege Heerlen, de Mondriaan Zorggroep en Stichting Horizon met als onderwerp psychiatrische ervaringen en herstel. De interesse in het schrijven was latent aanwezig bij Ad Bus. In zijn studietijd schreef hij al gedichten. Tijdens zijn vakantie in 2002 nam hij zijn laptop mee en begon aan zijn eerste boek: *De hond voor de brommer*. In deze bundel met anekdotes en verhalen over zijn vader Harrie Bus, lopen verdriet en humor naast elkaar. De lezer krijgt door middel van het geschrevene een indruk van het gezinsleven van de familie Bus. De conclusie van Ad Bus was dat zijn vader, ondanks het feit dat deze door zijn eigenaardig gedrag soms moeilijk te begrijpen was voor de auteur, een fantastische man is geweest.

Zijn tweede boek *Het kokende zwembad* geeft de lezer een beeld hoe een psychiatrisch patiënt een psychose beleeft. In het boek beschrijft Bus zijn angsten en wanen gedurende zijn opnames in 'Psychiatrisch

Centrum Welterhof" tussen 1988 en 1991. De auteur vertelt over zijn ervaringen met medecliënten en hulpverleners. Sommige hoofdstukken zijn schokkend voor de lezer, maar voor Bus waren alle voorvalen logisch. 'Het kokende zwembad' geeft mensen die geen of weinig afweten van de psychiatrie een kijk hierin. Ad Bus derde boek, *Terugkeer naar de Pyreneën* handelt over de thuiskomst van de auteur in 1991 tot aan zijn 'uitbehandeling' in 2003. De schrijver werd van 1997 tot 1998 nogmaals opgenomen in Welterhof. Op indringende wijze vertelt Ad Bus over de problemen waar hij en zijn gezin mee te maken kregen. De ontwikkeling van zijn zonen Roel en Jeroen en zijn huwelijk met zijn echtgenote Jeanne worden in alle facetten besproken. Centraal staan verder de vakanties die de familie Bus doorbracht op 'Camping International' in het Franse stadje Luz St. Sauveur, gelegen aan de voet van de Pyreneënreus de Tourmalet. In dit boek laat Ad Bus zien dat een psychiatrische ziekte niet per definitie 'het einde' voor een patiënt hoeft te zijn. In 2006 kwam de gedichtenbundel *Gepast Wantrouwen* van de auteur uit. In 27 gedichten beschrijft Ad Bus zijn langdurige relatie met zijn echtgenote Jeanne. De gedichten laten geen ruimte voor dubbele bodems: de lezer krijgt dat wat er geschreven staat, niets meer en niets minder. Voor de kunstzinnige omlijsting zorgde Rian Koot, een oud-leerling van de schrijver.

Het werk van Ad Bus is autobiografisch waarbij hij geen voorkeur heeft voor proza of poëzie. Bus wil zijn lezers met opzet niet laten gissen naar de inhoud van zijn werk. In begrijpelijke taal wil hij de lezer als het ware een film laten zien via woorden op papier. Hoe schokkend sommige gedeeltes in zijn werk ook mogen zijn, Bus verwerkt altijd humor in zijn boeken en gedichten. Samengevat kan men stellen: in de werken van Ad Bus wordt de lezer kort en krachtig geconfronteerd met emoties en gedachtenwereld van de auteur.

WERKEN: *De bond voor de brommer* (2003); *Het kokende zwembad* (2003); *Terugkeer naar de Pyreneën* (2004); GEDICHTEN: *Gepast Wantrouwen* (2006); *Twee werelden* (2010).

FIENTJE CREMERS

(*Hoensbroek 4 februari 1914 –
† Hoensbroek 28 april 1999)

Eigenlijk Fientje Heijboer-Cremers. Dochter uit een oud Hoensbroeks geslacht, geboren in de Aldenhof. Moeder van Pierre Heijboer. Zij speelde onder meer in de toneelgroepen *De Narrenkap*, de *Speelgroep Limburg* en het *Groot Limburgs Toneel*. Als docente expressie gaf zij aan vele jongeren les in culturele vorming. Daarnaast speelde zij altijd haar rol in het

Hoensbroekse Carnavalsgebeuren. Op latere leeftijd ging zij schrijven in haar moedertaal en droeg dit eigen werk geregeld voor. In 1989 verscheen *Mien zieëve krûtskes*, een gedichten- en verhalenbundel in onvervalst Limburgs dialect. Zij had haar vijfenzeventigste verjaardag uitgekozen om in 129 bladzijden haar leven te presenteren. "Zo'n vijftien jaar geleden zette ik de eerste verzen op papier. Het was een soort protestlied tegen aantasting van het gebied Terschuren in Hoensbroek." In dat ongerepte stukje Hoensbroek moesten zo nodig bungalows gebouwd worden" lichtte zij bij de presentatie van het boekje toe. Steeds als zij zich kwaad maakte, greep ze naar haar wapen: de pen. Zo ook toen jaren geleden een grote wilg bij het oude gemeentehuis van Hoensbroek geveld werd. "Nu schrijf ik niet louter en alleen maar uit protest. Het overkomt me. Dan moet ik gaan zitten en mijn gedachten echt met de pen aan het papier toevertrouwen. Soms word ik tot drie keer toe op een dag door die ongewone drang overmand en dan misschien wel weer een maand niet. Op bevel kan ik geen gedicht of wat dan ook schrijven. Die drang komt bij mij op, net zo plotseling als de griep je overvalt", verzekerde ze. In 1993 bracht ze een ode aan de heiligen van Hoensbroek met *De heilige va Oud Gebrook. Verhaoële en gedichte va Fientje va Krieëmesj*, waarvan zijzelf zei:

"De meiste van hun haolde neet ens ut riebewieës/ Enkel sjtonge mèhr op de inkomste-belasting lieës, / Nei ze heele zich bezig met gewoeën minsjelikke

*zake,/ Angere plezeer doeën, lachen en sjpregietse make,/ Zoe sjtond ze
dan auch in mein hart te book/ En blieve voer us de heilige va Oud Ge-
brook!"*

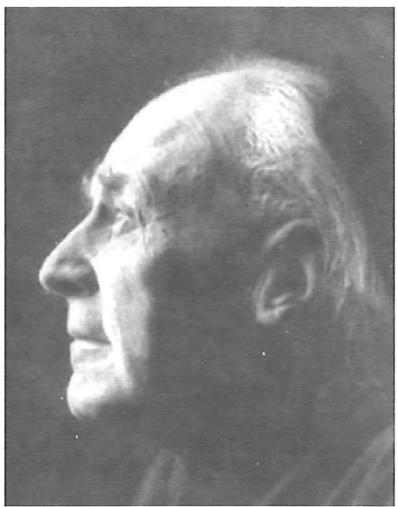
Zij publiceerde verder onder meer verhalen en gedichten in het tijdschrift Veldeke en won met haar verhaal 't Koffeservees de prijs voor het beste Limburgse verhaal tijdens een wedstrijd, uitgeschreven door de Maastrichtse vestiging van V&D. Enige van haar verhalen en gedichten zijn vertaald in het Nederlands.

Op haar bidprentje stond haar afscheidsgedicht Tusje-tied:

*De begrafenis is de letste sjtasie in oose leiveslaop,/ D'r iesjte kiër woerte
ver auch gedrage, ten daop./ Tusje die twie kirkbezeuke sjpielt zich oos leive
aaf,/ Zoe te zekke van de wieëg tot aan 't graaf./ Dao tusje in komme ver
zelf aan bod,/ Wat vier d'r va make neumme ver oos leives-lot./ Dae 'tusse-
tied' zulle ver motte verantwoerde/ En of ver noe al good of sjlech boerde?/
Ig geleuf dat oos dát neet gevraogd weiërt,/ Auch neet of ver te voot gonge
of hoëg te peiërd./ Alles mot ver hie laote, 't letste humme heit gein tesje,/*
Sjuld ka me beiter op tied aafwesje./ Zoe kreege ver allenej oos eige talente,/
*Doer daomit te wirke ontvange ver ieëuwigheds-rente./ Die konne ver
presentere bei de letste aafreikenning,/ En dao likt 't aan of ver blieve "ein
goow herinnering".*

WERKEN: *Mien zieëve krütskes* (1989); *De heilige va Oud Gebrook. Verhaoële en gedichte va Fientje va Krieëmesj* (1993).

LITERATUUR: Hub Bertrand: *Fientje van Krieëmesj* presenteert haar Zieëve krütskes. In Uitkijk, 23 februari 1989; 'Schrijven overvalt mij net als griep' Vijfenzeventigjarige Fientje Heijboer geeft eerste bundel uit. In: De Limburger, 27 februari 1989; Hub Bertrand: *Fientje Heijboer schreef verdienstelijk boek*. In Uitkijk 1 maart 1989; Mya Maas: *De zeven kruisjes van Fientje Cremers*. In: Limburgs Dagblad, 29 maart 1989.

JOS CREMERS

(* Hoensbroek 12 juni 1873 –
† Maastricht 28 december 1951)

Jos Cremers is een van de kleurrijkste figuren die Hoensbroek heeft voortgebracht. Hij was de stichter van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en oprichter van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Jos (Pius Joseph) Cremers werd geboren in de Aldenhof in Hoensbroek op 12 juni 1873 als zoon van Louis (Ludovicus) Cremers

en Maria Josepha Senden, beiden van Hoensbroekse herkomst. Op zesjarige leeftijd verhuisde hij met zijn ouders naar de hoeve Haagsittard in Broeksittard, een alleenliggende boerderij 3 km buiten de Putpoort van Sittard. Hij ging naar de lagere school in Meerssen, waar hij bij zijn heeroom verbleef, die daar kapelaan was. In Sittard volgde hij het Jezuïetencollege, waarna hij naar het seminarie in Rolduc vertrok. In 1899 ontving hij in Roermond zijn priesterwijding. Tot zijn eigen verbazing benoemde Rolduc hem als jong priester tot *professeur en histoire naturel*, een terrein waarop hij volledig onbekend was. Op kloosterscholen was dit een gebruikelijke gang van zaken. In Rolduc ging men van het standpunt uit: al smedend wordt men smid of in Rolduc er voertaal: *la position fait l'homme*. Dit leidmotief heeft de latere Rector steeds voor ogen gestaan en heeft hem gestimuleerd bij zijn natuurhistorische studie. Naar mededeelingen van zijn leerlingen was hij als leraar zeer geliefd, niet alleen omdat zijn manier van lesgeven erg afweek van het gewone patroon maar ook omdat de lessen vaak opgeluisterd werden door levend materiaal zoals kikkers en vleermuizen. Hij sprak gemakkelijk en boeiend en werd vaak gevraagd voor feestpreken. Tot 1909 bleef Cremers als plant- en dierkundige verbonden aan Rolduc, waar hij begon met het aanleggen van een collectie vlinders. Van 1909 tot 1913 was hij kapelaan van de parochie Breust-Eysden, waar hij naast de zielzorg veel tijd stak in het verzamelen van zeldzame planten en dieren, waarover hij in een vaste rubriek in de "Limburger Koerier" publiceerde. Deze artikelen brachten hem in contact

met de hoofdredacteur van de Limburger Koerier: Jac. P van Term. Samen namen zij het initiatief voor de oprichting van een Limburgse natuurhistorische bond. In Breust was hij terecht gekomen in de geboorteplaats van Eugène Dubois, die tien jaar daarvoor op Java de mensaap *Pithecanthropus erectus* ontdekt had. Het is niet bekend of zij hier persoonlijk met elkaar kennismakten, wel kwam de rector bij de familie Dubois thuis. Op 27 november 1910 stichtte hij samen met van Term en dr. A. de Wever uit Nuth het Natuurhistorisch Genootschap, dat bij aanvang maar 18 leden telde. Twee jaar later legde rector Cremers de grondslag voor het Natuurhistorisch Maandblad; het aantal leden was toen al opgelopen tot 206! Voor de wetenschappelijke bijdragen verscheen er vanaf 1912 bovendien een Jaarboek van het Genootschap, waardoor er ook elders in het land belangstelling werd gewekt voor de zo van de rest van het land afwijkende Limburgse flora en fauna. In datzelfde jaar werd het Natuurhistorisch Museum opgericht in het klooster van de Grauwzusters aan het Bosquetplein, dat toen nog de Heksenhoek heette. Onder het bewind van rector Cremers zijn belangrijke collecties voor het Museum verworven. Dr. A. de Wever schonk zijn herbarium met ruim 20.000 planten, die een relatie met de Limburgse bodem hebben. De insectencollectie van rector Cremers groeide uit tot een nationaal vermaarde verzameling, vooral mede dankzij de schenkingen van de kevercollectie van Rüschkamp, de vlindercollecties van Franssen, majoor Rijk en Mr. Kortebos, de vliegencollectie van Klene en de mierencollectie van Wasmann. Daarnaast werd het museum in de beginperiode verrijkt met de vogelcollecties van Nillesen en H. De Wever en de herbaria van De Bosquet en Dumoulin. In 1920 verwierf het museum de collectie beroemde Bryozoöncollectie van Pergens . Ook heeft rector Cremers de basis gelegd voor de collectie geologie en paleontologie, die in de beginperiode voornamelijk met vondsten uit de ENCI-groeve werd opgebouwd.

Van 1913 tot 1917 was Jos Cremers Rector te Raath - Bingelrade. Waarom moest Cremers uit Eijsden vertrekken? Raath was een geïsoleerd gehucht op een hoogte naast een landweg, die Bingelrade voert naar Merkelbeek. Rond een open weiland stonden enkele kapitale boerderijen sinds eeuwen bewoond door een paar families, waaronder Cremers en Beckers, die door verschillende huwelijken in een groot netwerk verwegen waren. Er stond een kapel, die nog in gebruik was geweest door de vroegere rector Cremers, een broer van zijn betovergrootvader. Maar de

rectoraatswoning moest nog gebouwd worden en men kan zich nauwelijks voorstellen dat de zielenlood van Raath zo ten hemel riep dat Cremers daarvoor inderhaast zijn werk in Eijsden moest verlaten. Maar Cremers vertelde wel eens over conflicten, die hij had met zijn baas, de pastoor van Breust. Cremers had hem wel eens onvriendelijke dingen toegewenst. Daarvoor werd hij op het bisdom op het matje geroepen. Hij moest zijn excuses aanbieden en zei toen tegen de pastoor: “*Ze hubbe in Remunj gezag tot Geer neet hoof te sjtikke*” Maar er waren ook spanningen in het dorp Breust, die zodanig waren dat de oud-burgemeester wel eens een steentje zou kunnen hebben bijgedragen tot zijn overplaatsing. Rector Cremers werd in 1917 door de Gemeente Maastricht aangesteld als conservator van het museum. Na zijn pensionering in 1939 vestigde hij zich in Neercanne. Op 29 augustus 1945 huurde hij het herenhuis Niethuizen 125 in Wijnandsrade. Daar woonde hij met zijn huishouder Antje Schürmann. Een jaar voor zijn overlijden keerde hij terug naar Maastricht. Antje ging niet mee. Zij trok in bij familie in Wijck. Rector Cremers overleed op 28 december 1951 in het Elisabeth Ziekenhuis aan de Abtstraat te Maastricht en werd begraven op de laatste dag van 1951. Op vrijdag 28 december 2001, precies vijftig jaar nadat hij was overleden, werd hij in het museum te Maastricht herdacht als stichter van het Natuurhistorisch Genootschap en als oprichter van het Natuurhistorisch Museum Maastricht en voor zijn bijzondere rol, die hij heeft gespeeld in de beginjaren van de natuurbescherming en het natuuronderzoek in Limburg. In de namiddag werd een bezoek gebracht aan zijn recent gerestaureerde grafmonument op de Algemene Begraafplaats aan de Tongerseweg te Maastricht. Zoals zo veel Limburgse boerenfamilies bracht de familie Cremers nogal wat priesters voort. Allemaal ‘heerooms’. Jos Cremers was gewoon één van hen. Maar wél een bijzondere! Een grotere stijfkop liep er in zijn dagen in Limburg waarschijnlijk niet rond. Dat bezorgde niet alleen zijn bisschop soms hoofdpijn; het gold ook voor zijn broer Pierre, boer op de Hoensbroekse Aldenhof. Pierre was, tot hij halverwege de jaren dertig van de vorige eeuw failliet ging, de rijkste van de broers van Jos, en die vond het dan ook heel gewoon dat zijn rekeningen betreffende wijn en sigaren naar de Aldenhof gestuurd werden. Daar werd dan wel over gemopperd, maar de rekeningen werden wél betaald. En men wist ook wel dat de rector enerzijds van het goede leven hield, maar anderzijds financieel niet veel armslag had. En bovendien: hij zorgde als hij eens op

bezoek kwam altijd voor wat vrolijk leven in de brouwerij. 'Hij was een eigenheime,' vertelde een nichtje later, 'maar één ding: je vervéélde je nooit met hem.'

PUBLICATIES: *Planten en Dieren in Limburg*, rubriek in De Limburger Koerier (1910); In Jaarboek Natuurhistorisch Genootschap Limburg: *Uit Limburgs verleden en heden* 97-116 (1913); In Natuurhistorisch Maandblad: *Toch nog een waterrat* nr. 3 (1914); *De geschiedenis van een bunzing* nr. 3 (1914); *Merkwaardige diertjes* nr. 5 (1916); *Weer een kleine hazelmuis* nr. 5 (1916); *Dwergvleermuis (pipistrellus pipistrellus Schieber)* nr. 6 (1917); *Wilde mollen* nr. 6 (1917); *Een witte bunzing* nr. 7 (1918); *De grote hazelmuis (Eliomys quercinus L.)* nr. 12 (1923); *Vliegenlarven op Atropa Belladonna* 144 (1924); *Arctia villica* p. 98 (1925); *Avonturen eener schildpad* 139 (1926); *Koptransplantatie* 2 (1927); *Griekse schildpad* 102 (1927); *Vuur-salamanders bij Bunde* 44 (1927); *Mierenleeuwen in Z-Limburg* 54,102 (1927); *Fossiel hout uit Neuburg, Gulpen* 13 (1927); *Salamandra maculosa*, *voortplanting* 26 (1928); *Beek- en rivier-prikken in Limburg* 146 (1928); *Glaeosporium nervisequum, schadelijk voor planten* 78 (1928); *Uitkomsten van uileballonderzoeken verricht door F.H. v.d. Brink* 60, (1929); *Parelduiker te Lemiers* 2 (1929); *Tragische gevallen uit het dierenrijk* 120 (1929); *Nederlandsche plantlore* 60 (1929); *Fossielen Tegelerklei* 15 (1929); *Beredeneerde voorlopige lijsten van de in Limburg en in het wild voorkomende zoogdieren* 17 (1928), 18 (1929); *Kruisbekken te Gronsveld* 139 (1930); *De ringslang in Limburg* 109 (1930); *Colias Chrysotheme* 4 (1930); *Vruchten van Gymnocladus dioica* 31 (1930); *Geologisch- palaeontologische verzameling op de wereldtentoonstelling te Luik* 55 (1930); *De slechtvalk* 19 (1931); *De wijngaardslak* 125 (1931); *Scherven van Romeinsch aardewerk uit de groeve Condy-Herfkens* 110 (1931); *Watersalamanders* 98 (1932); *Meerval in de omgeving van Maastricht* 98 (1932); *Selandria coronata. Een voor Nederland nieuwe bladwesp* 53 (1932); *Gladde slang* 125 (1934); *Trogopogonbastaarden uit de Museumtuin* 70 (1934); *De broodkever* 95 (1936); *De waterspreeuw* 28 (1936). In de Katholieke: *De vleermuizen in Limburg* 135, 483-496 (1908), 136 300-311 (1909)

LITERATUUR: J. Heimans: *In memoriam rector Jos Cremers*. In De Levende Natuur 55: 21-22 (1952). Gabrial Beckers: *Rector Jos Cremers*. W. Minis van der Geijn in Natuurhistorisch Maandblad 1-2 (1952); *Rector Cremers als oprichter van Genootschap en Museum*. In Tijdschrift van het Limburgs Natuurhistorisch Genootschap (1973); W. Minis-van de Geyn: *Rector P. Jos. Cremers (1873-1951) – Zijn rol van 1910-1950*. In Natuurhistorische Maandblad (1985); A.J. Lever en D.Th. de Graaf: *In den beginne..... – Over de wordingsgeschiedenis van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg*. In Natuurhistorisch Maandblad (1985). Monique Parren: *Op zoek naar een dagboek*. In De Limburger, 4 oktober 2004. Bernard Grothues: *Rector Jos Cremers. De oprichter van het Natuurhistorisch Museum van Maastricht vestigt zich in Wijnandsrade*. In: Bulletin Wijnandsrade, Uitgave Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade, Jrg. 27, nr. 42 (winter 2008).

JAN CREUSEN

(*Hoensbroek 24 mei 1926)

Meer dan zestig jaar heeft hij nu al zijn creatief talent tot het uiterste benut. In enkele feilloze zwierige lijnen legt hij zijn diverse motieven vast. Wie zijn geïllustreerde boeken aandachtig leest en bekijkt, ziet hoe hij sommige teksten in een oogopslag heeft overzien en dit op enkele vierkante centimeters realistisch aanschouwelijk heeft gemaakt. Hij niet alleen een begaafde tekenaar en illustrator. Ook als uitvinder,

schrijver van boeken en toneelstukken en ontwerper en regisseur van historische optochten, praalwagens en kostuums heeft hij zijn begaafdeheid getoond. Zijn populaire tekeningen getuigen van een geheel eigen stijl, waarbij hij een bijzonder oog heeft voor het detail. Van 1944 tot 1971 is hij werkzaam geweest bij de Staatsmijnen in Limburg als fysisch research medewerker en als chef van de foto-, film- en illustratiедienst van het Centraal Proefstation en het Centraal Laboratorium. In 1971 verliet hij DSM en begon aan een onzeker avontuur in het onderwijs, met een proeftijd op de MAVO in Lindenheuvel als leraar tekenen en handvaardigheid. Op de MEAO en de MDS in Heerlen gaf hij les in esthetische vorming en reclametekenen. Hij bracht de scholieren kunstbegrip bij en leerde hun kijken naar bijzonderheden en finesse. In 1976 werd hij gevraagd voor het ontwerpen van de stoet van de Oogstdankfeesten in Berg aan de Maas. 20 Jaar lang was hij betrokken bij deze feesten. Hij ontwierp 272 praalwagens, honderden kostuums en vele decors voor toneel. In Sittard gaf hij gestalte aan het 750-jarig jubileum van de stad Sittard. Dat resulteerde in twee historische stoeten, die in 1993 door de straten van Sittard paradeerden en in totaal 140.000 toeschouwers trokken. Vele praalwagens in de carnavalsoptochten in Hoensbroek zijn door hem bedacht. Van september 1996 tot juni 1998 boeide hij lezers van het Limburgs Dagblad met verhalen en tekeningen over *Het dagelijkse leven in de Limburgse barok-*

tijd en liet hij met tekenpotlood en pen *Barokke Narigheden* zien, die de mensen in Limburg vanaf 1500 ondervonden. In 2000 verscheen van drs. Hurenkamp de nu nog steeds onveranderde *rondleidinggids Kasteel Hoensbroek* met adviezen en tekeningen van Jan Creusen. Er volgde een geillustreerd boekje *De verborgen kamer van Marcel de Jonge*, bestemd voor de scholen en meerdere studie-uitgaven voor diverse andere scholen, samen met beloningsoorkonden, kleurplaten en folders. In 2002 verscheen in samenwerking met Bernard Grothues het boek *Rondom de kleine St.-Jan van Hoensbroek* met de herontdekking van 'Het Laatste Oordeel', een muurschildering boven de toegang tot het priesterkoor, die hij reconstrueerde en weer opnieuw tot leven bracht. In 2004 kwam *900 Jaar Rolduc* uit, een rijk geillustreerd en populair verhaal over Kloosterrade, dat eerder wekelijks als feuilleton in de weekbladenpers gratis in de regio verspreid werd. Bij gelegenheid van zijn 80e verjaardag werd hij in 2006 verrast met het door Bernard Grothues geschreven boek *Jan Creusen, illustrator, schrijver, ontwerper en regisseur van historische optochten*, waarin zijn levenswerk werd toegelicht. Eind 2005 kreeg hij voor het eerst openlijk eerbetoon met een tentoonstelling van zijn werk in de bibliotheek van Kerkrade, dat in 2007 een vervolg heeft gekregen met een expositie in d'Engelensael te Hoensbroek.

WERKEN: *Kunst & Vorm Deel I en II Hand- en werkboek esthetische vorming MBO* (1981); *Tekenschrift I Het dagelijkse leven in de Limburgse baroktijd* (1998); *Tekenschrift II. Barokke narigheden. 250 Jaar meer oorlog dan vrede in Oostermaas* (2000); *Tekenschrift III. 900 Jaar Rolduc* (2004); *Rondom de Kleine St.-Jan van Hoensbroek* (2002) in samenwerking met Bernard Grothues. Ontving hiervoor in 2003 een *Bronzen Teuntje*.

ANDERE PUBLICATIES: *Sittard beeld van een stad* (1993); Illustraties 'Sittard 750' jaar (1993); *Rondleidinggids, schoolfolders, kinderfolders kasteel Hoensbroek* (1993); *Artikelen in fototijdschriften over zelfberekende macrodiagrammen en tijdtabellen*.

TONEELSTUKKEN: *Heerlen 2000*. Openluchtspel in 3 episoden (1998)

LITERATUUR: Ray Simoen: *Jan Creusen geeft verleden gezicht*. In: Limburgs Dagblad 7 juni 2000); Lilian Ferru: *Tegenwoordig is alles mooi; vrije expressie noemen ze dat*. In: De Trompetter, 1 november 2000); Wim Dragstra: *Kleine St.-Jan, grote geheimen*. In: Limburgs Dagblad, 14 november 2002; Wim Dragstra: *Herontdekking van 'Het Laatste Oordeel'*. In: Limburgs Dagblad van 14 december 2002; Bernard Grothues: *Jan Creusen, illustrator, schrijver, ontwerper en regisseur van historische optochten* (2006); Bernard Grothues: *Het getekende levenswerk van Jan Creusen*. Expositie in d'Engelensael te Hoensbroek (2007).

JOHAN ARNOLD DANIËLS

(* Hoensbroek 2 september 1738 - † Schaesberg 6 april 1799)

Beter bekend onder zijn pseudoniem S.J.P. SLEINADA, een anagram van zijn naam. Hij was de zoon van Arnold Daniëls, schatheffer (ontvanger) en Catharina Meijers. Zijn geboortehuis stond in de Dorpsstraat in Hoensbroek tegenover de plaats waar in 1879 de pastorie werd gebouwd. De oude familie Aloffs heeft er nog gewoond. Tot in het begin van de 20e eeuw was het huis in gebruik. Naast dat huis bevond zich een karreweg, in eerste instantie alleen bedoeld als uitweg naar en van de achtergebouwen van het huis en daarbij behorende terreinen. De weg had in de loop van de tijd de naam gekregen: "Aoloffsvaart" of "Ollefsvaart". Toen in 1866 de bekende topografische kaart van Hoensbroek door J. Kuiper werd uitgegeven kwam de weg er niet op voor. Daniëls leefde tussen de bokkenrijders, de misdaad vierde hoogtij. Voor de priesters was het een harde tijd, waaraan voor velen gewetensconflicten verbonden waren.

Op 16-jarige leeftijd horen we voor het eerst van Daniëls. In 1754 en 1756 werden in het collegium Albertinum van de Dominicanen te Sittard toneelvoorstellingen opgevoerd. Omdat Daniëls daar studeerde weten we dat hij de rol van "de Onschuld" speelde (Innocentia) in het spel: *De onoverwinnelijke Joseph geboren uit Jacob door God bestemd tot onderkoning van Egypte*. In 1763 werd hij in Roermond, waar hij op het seminarie godgeleerdheid studeerde, tot priester gewijd. Na zijn priestertwijding was hij tot 1765 kapelaan in Hoensbroek.

Op voordracht van de grafelijke familie van Schaesberg werd hij op 10 december 1771 benoemd tot pastoor te Scheijdt (Schaesberg), waar hij tot aan het overlijden in 1799 werkzaam was. Het is hier dat hij zijn beroemde werk over de bokkenrijders schreef : *Oorsprong, Oorzaeke, Bewys en ontdekkinge van een godlooze Bezwoorne Bende, Nagtdieven en Knevelaers, binnen de landen van Overmaeze en Aenpaelende Ländstreek-en ontdekt, met een nauwkeurig getal der Geexcuteerde en Vlugtelingen* onder zijn pseudoniem S.J.P. Sleinada. (MDCCCLXXIX).

In het 'voorberigt' doet de schrijver het voorkomen alsof hij 'al over viertig jaeren in Meyland (Milaan) gebooren is'. Hij veranderde zijn naam A. Daniëls in Sleinada. Wanneer men Sleinada van achter naar voren las, verscheen de naam A. Daniëls, die pastoor was in Schaesberg. De

overblijvende letters S.J.P. staan voor ‘pastor in Scheijdt’. In 1859 was het burgemeester Egidius Slanghen van Hoensbroek, die het pseudoniem voor het eerst ontraadselde.

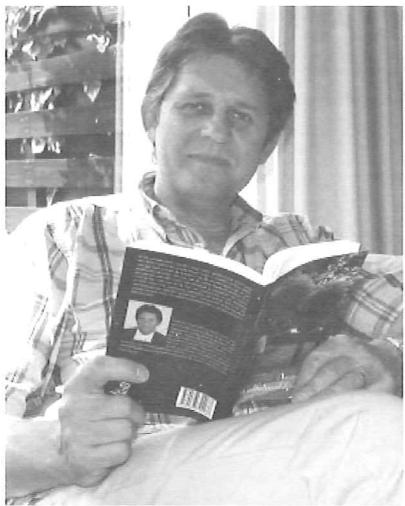
Daniëls wilde een waarachtig en waarheidsgetrouw beeld voor het nageslacht achterlaten. Dat deed hij door de feiten, de rechtspraak en de vonnissen zo nauwkeurig mogelijk te vermelden, want het was niet de bedoeling de families te treffen: “die het lot hebben gehad van onder hun geëxecuteerden te hebben”. Hij vertaalde daarvoor in het Nederlands een versregel, die men toen in Neurenberg op een schoorsteen aanbracht. “*Vind men in Uw stam geen Hoer nog dief nog guyt, Veeg dan, als gij kunt dit Schoorsteenveêrsken uyt!*”. Daarnaast wilde hij zoals hij in het voorwoord vermeldde: *de ingezetenen (van de Landen van Overmaas) eenen afschrik inboezemen van zulk kwaed, tot bekeering van die, welke nog overgebleeven zyn en tot schrik. Een schrik die doet inzien hoe gevaarlijk het is met kwade gezellen om te gaan*’. Hij wilde zelfs: *de laetere tyden doen grouwelen van zulke bande*’. Daniëls sluit zijn boek af met een uitvoerige preek van zes paragrafen waarin hij ouders en de geestelijkheid wijst op de noodzaak van een goede opvoeding en de jeugd, de ‘jonkheyd’ voorhoudt’s nachts niet over straat te zwermen en geen herbergen te bezoeken. Ook wilde hij aantonen hoe juist de schepenbanken hadden gehandeld door streng op te treden tegen de Bokkenrijders. Het boekje is dan ook opgedragen aan de hoofdofficieren, drosten, schouten en schepenen en alle andere rechters en gerechtspersonen in de Hoofdbanken, Heerlijkheden en Dorpen binnen de Landen van Overmaas. God en de hogere overheid hadden aan hen: *de magt en het zweird in handen gegeven en waertoe anders, als beneevens uwen nutte, ook tot het welzyn van den evenmensch en onderdaenen*’. Even verder zegt hij dat hij alles beschrijft: ‘*om aan de eenvoudige weireld eenig licht te geven, dat de Rechters wel geoordeeld en hun ampt gerechtig gekweeten hebben*’. In een van de hoofdstukken van het boek nam hij een lijst met namen op van terechtgestelden, bezwekenen en voortvluchtigen. Het zijn er 123, waaronder Joseph Kirchhoffs uit ’s-Hertogenraede, de chirurgijn, die als de algemene leider van de bende werd beschouwd en in mei 1772 werd opgehangen.

Een bron van informatie voor hem is ongetwijfeld de gevreesde schout van Hoensbroek Jan Willem Franssen geweest. Hij was een bloedverwant van pastoor Daniëls. Op 8 april 1799 werd Daniëls in Schaesberg

begraven door zijn vriend pastoor Penners van Heerlen. Daniëls, maar meer nog Sleinada is voor altijd aan Hoensbroek verbonden door de straatnaam Sleinada, die bij Gemeenteraadsbesluit van 2 juni 1921 naar hem werd vernoemd. Zijn ouderlijk huis werd in de loop van de 20e eeuw afgebroken. Ook de voormalige gemeente Schaesberg heeft Johan Arnold Daniëls geëerd door zelfs twee straten naar hem te vernoemen n.l. de Daniëlsstraat en de Sleinadastraat.

WERKEN: *Oorsprong, Oorzaeke, Bewys en ontdekkinge van een godlooze Bezwoorne Bende, Nagtdieven en Knevelaers, binnen de landen van Overmaeze en Aenpaelende Landstreeken ontdekt, met een nauwkeurig getal der Geexcuteerde en Vlugtelingen onder zijn pseudoniem S.P.J. Sleinada.* (MDCCCLXXIX).

LITERATUUR: J.M. van de Venne, J.Th.de Win en P.A.H.M. Peeters: *Geschiedenis van Hoensbroek*. Uitgegeven door het Gemeentebestuur van Hoensbroek, MCMLXVII

MATH GOOSSEN

(* Hoensbroek 5 augustus 1954)

Math Goossen is een van de laatsten, die zich bij het gilde van de Hoensbroekse schrijvers heeft gevoegd. Op 5 augustus 2007 kreeg hij van één van zijn kinderen te horen dat hij opa zou worden. "Een emotioneel moment, waarbij ineens heel veel gevoelens aan de oppervlakte kwamen. Ik dacht: laat ik een boek schrijven over mijn jeugd, over de wortels waar

het ooit allemaal begon". Nog diezelfde avond is zijn schrijversloopbaan begonnen. Math is momenteel woonachtig in Melick, maar werd in de wijk Mariarade te Hoensbroek geboren. Ooit afgestudeerd als Ingenieur Technische Bedrijfskunde is hij zijn carrière gestart bij het Ministerie van Defensie. Na een aantal jaren zette hij zijn werkzaamheden voort bij de Nederlandse Spoorwegen om vervolgens in dienst te treden bij een Sociale Werkvoorziening. Na jarenlang als Business Manager voor verschillende bedrijven verantwoordelijk te zijn geweest werd hij uiteindelijk Directeur bij een grote Zorg- en Verpleeginstelling. Naast zijn dagelijkse werkzaamheden is hij voorzitter van de "BNMO, Noord en Midden Limburg", de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers en tevens lid van MENSA Nederland en International Ltd.; een vereniging voor mensen met een hoge algemene intelligentie. Naast schrijven ontwerpt hij puzzelpagina's voor magazines en is hij een succesvolle ontwerper van attracties voor pretparken, puzzels, spellen en speelgoed.

Hij begon met schrijven in de tachtiger jaren van de vorige eeuw, als freelance journalist voor een regionaal Dagblad. Ten tijde hiervan heeft hij ook een verhaal geschreven voor een bundel met gedichten en verhalen genaamd, "Ja sorry kloos", van schrijvers uit heel Limburg. Zijn bijdrage aan deze bundel was het korte verhaal "Blokletters". Schrijven is altijd al een passie van hem geweest. Ervaringen vastleggen op papier, is voor hem net zo belangrijk als ze beleven. Het leven van vroeger en ook

nu heeft ons zoveel te vertellen dat hij deze in zinnen probeert vast te leggen, om vervolgens later met anderen te delen.

Zijn in 2008 verschenen boek *Aan het Wolfshoofdplein* vertelt over de jaren zestig van de vorige eeuw, waarin een groot gezin met hard werken het hoofd boven water probeert te houden. De kinderen uit dit arbeidersgezin groeien op in een mijnwerkerskolonie, in het zuiden van het land. Hij was een van de oudsten en doorliep zijn jeugd op zijn eigen manier. De verhalen spelen zich voornamelijk af aan het plein midden in de kolonie, en zijn herkenbaar voor zijn generatie:

“*de babyboomers*”. In zijn kindertijd probeerde hij zich als een ondeugende kwajongen aan elke vorm van autoriteit te onttrekken, op zoek naar zijn eigen identiteit. De manier waarop hij dat deed, strookte niet met de algemene verwachting en dat gaf in zijn omgeving regelmatig aanleiding tot heftige discussie. De autobiografische verhalen in zijn boek geven weer hoe zij zich staande hebben weten te houden, in een periode waarin alles kon, maar niets mocht. Math Goossen zal op korte termijn een vervolg geven aan *Aan het Wolfshoofdplein*. Hierin zal hij de periode beschrijven tussen zijn kinderjaren en het moment dat hij het ouderlijke huis gaat verlaten. Deze zeventiger jaren, beter bekend als de provotijd en de lange haren vormen een periode in de geschiedenis waarin veel is veranderd en veel te doen is geweest, zowel voor hem persoonlijk als voor zijn gezin. De volgende uitdaging zal het schrijven van een roman zijn.

WERKEN: *Aan het Wolfshoofdplein* (2008). LITERATUUR: *We waren vroeger echte bat-teraven*. In: De Limburger en Het Limburgs Dagblad, 22 juli 2008. Pedro Rademacher: *Het vanzelfsprekende was niet zo vanzelfsprekend*. In: De Trompetter, 30 juli 2008.

BERNARD GROTHUES

(*Hoensbroek 3 juni 1934)

Minder bekend onder zijn anagram-pseudoniemen HUGO STERBRANDER, ARTHUR DOENSBERG en BARTHONG DE REUS. Chronogrammist, schrijver van *Poesis Artificiosa*, jaargedichten of chronogrammen. Daarnaast publiceerde hij genealogische werken, jubileumboeken en vele artikelen over kunst en cultuur. Na zijn

middelbare school te hebben doorlopen en een studie kunst- en muziekgeschiedenis te hebben gevolgd, werkte hij vanaf 1951 bij de toenmalige Staatsmijnen in Heerlen. In 1967 trad hij in verband met de sluiting van de mijnen in dienst bij de Pancratiusbank en werd daar hoofd algemene zaken en propaganda. Hij schreef in die functie een jubileumboek voor de bank. Nadat de bank fuseerde met de SNS-bank werd hij pr-functieonaris en bleef dat tot aan zijn pensionering op 1 januari 1993. Intussen had hij al naam gemaakt als chronogrammist. Vanaf de jaren zeventig verdiepte hij zich in chronogrammen. Dat had alles te maken met zijn fascinatie voor taal, puzzels en kruiswoordraadsels. Een speurtocht naar de herkomst van kruiswoordraadsels en andere taalpuzzels bracht hem naar de middeleeuwen en naar het chronogram. In het chronogram worden Romeinse cijfers als letters gebruikt. Zo bleken middeleeuwse monniken in de door hun te kopieren teksten boodschappen te hebben verstopt. Dat was al eerder gebeurd door kabbalisten (joodse schriftgeleerden) die met Hebreeuwse lettercijfers geheime boodschappen versluisierden. Grothues' onderzoek leidde in 1977 tot de publicatie van zijn eerste boekje over het onderwerp: *Het excellente chronogram*. Het werd uitgebracht in de reeks AO-boekjes van de stichting IVIO, beknopte handzame boekjes met goede informatie over een bepaald onderwerp en *Anna sust Susanna. Een verzameling palindromen, anagrammen, calembours en kabbala's* (1979). Beide boeken maakten hem bekend. Dat leidde naderhand bij de verschijning van *Battus' Opperlandse taal- & letterkunde*

tot de eretitel van *Opperlander*, die hij kreeg samen met Kees van Kooten, Wim de Bie, Drs. P en Kees Stip. Vervolgens schreef hij meerdere artikelen en andere publicaties over het chronogram. Ook begon hij met het verzamelen, beschrijven en ontcijferen van bestaande chronogrammen. De kennis die hij zo opdeed, gebruikte Grothues om een raadsel rond Rembrandt te ontsluieren. Na een bezoek aan de Rembrandt-tentoonstelling in Amsterdam in 1992 raakte hij in de trein in gesprek met de conservator van het Amsterdams Historisch Museum. Toen die hoorde over de chronogrammenpassie van de Hoensbroekenaar wees hij hem op een ets van Rembrandt met als titel Dr. Faustus. Daar stonden volgens de conservator Hebreeuwse letters op die tot nog toe, door niemand precies waren ontcijferd. Grothues ging aan de slag en had binnen een maand de oplossing. De man op de ets kijkt naar een raam, waarvoor op de achtergrond een schimmige figuur opduikt, overstraald door een ronde schijf met in het midden het Christusmonogram INRI, omrand door twee concentrische cirkels met daaromheen de woorden: ADAM+TE+DAGERAM+AMRTEL+ALGAR+ ALGASTNA**. Zijn onderzoek leerde dat het niet om een chronogram ging, maar dat de woorden een kabbalistische achtergrond hadden. In de schijf vond hij twaalf aan de kabbala ontleende namen van God terug. Daaruit concludeerde Grothues dat de man op de ets onmogelijk Dr. Faustus kon zijn, maar dat de figuur een kabbalist voorstelt en dat Rembrandt dus kennis van de leer van de Kabbala moet hebben gehad. Over zijn bevindingen publiceerde hij voor het eerst in "de Kroniek van het Rembrandthuis" en vervolgens schreef hij een nieuwe verzameling chronogrammen, incarnacioenen en jaarschriften in zijn boek *reMbranDt Is VersChenen* (1992). Na de presentatie van het boek in de Pancratiusbank te Heerlen ontving hij uit handen van burgemeester Jef Pleumeekers de eremedaille in goud verbonden aan de Orde van Oranje Nassau.

Jaren later in 2006, gebruikte thrillerauteur Dick van den Heuvel, de resultaten van Grothues' onderzoek bij het schrijven van zijn boek *De Rembrandt Code*.

Grothues schreef zelf meer dan 1500 chronogrammen. Meestal gin-gen die over sporthelden of sportgebeurtenissen, want hij is nogal een sportfanaat en vooral een groot wielertrouwhebber. Zo ontstonden boekjes als *Van Yvonne van Gennip tot Johan Cruijff* (1997) doorspekt met humoristische en kernachtige gezegden bijvoorbeeld de ode aan

de Elfstedentochtwinnaar in 1997: *sprUItJeskWeker henk angenent, een Waar sChaats- en natUUrtaLent, braCht VIJf Maten In het naUW en Won zWare eLfsteDentoCht In barre WInterkoU* (1997) gevuld door *Chronica Olympica* (2000). Voor dat laatste schreef hij twaalf odes aan Nederlandse atleten die tijdens de Olympische Spelen in Athene gouden plakken wonnen, waaronder een voor Pieter van den Hoogenband, de eerste Nederlandse olympische zwemkampioen: *pUntgaaf, sUpEr, Wat een keI, geConCentreerD Won hIJ een fabULeUze CC Meter VrIJ* (2000). De wielersport reed op kop in een waaier van tientallen poëtische ontboezemingen over de Ronde van Frankrijk in: *Tourchronica 2001* (2001): *hoe WaUters, gonzaLez en knaVen zWoegDen en aLLes gaVen, UIteInDe-LIJk sLoeg Dekker toe In een energIeke Contre-coUp!* (2001), *Le Centenaire* (2003) met de aan botbreuk lijdende etappewinnaar Tyler Hamilton in de 16e etappe: *De CoUreUr Met het reChtersLeUteLbeenfraCtUUr ontVangt beLonIng Voor pIJn en aVontUUr* (2003) en *Tourchronica 2004* (2004), gevuld door *Kampioen en Olympisch goud* (2004), waarin hij zijn spitsheid van geest boetseert met het alfabet gezien de triomf in de tijdrift na de dramatische val van Leontien van Moorsel op de weg: *ze kon haar tranen nIet beDWIngen, nIets gIng foUt, ze hoorDe geJUICh en het VoLk aL zInGen. LeontIen greep tIteL en het Lang VerWaChte goUD* (2004) of de enorme verrassing in de dressuur van Anky van Grunsven met Salinero in de dressuur: *VoorttreffeLIjk en seCUUr, Weer een WeergaLoze kÜr, zIJgang perfeCt, gaLop CorreCt, op een pIaf VoLgt een fIJne Uitestrekke DraF; ook een pUIke pIroUette Was Je Van het! tereCht kreeg ankY goUD en feLICItatIes Voor saLInero's topprestaties* (2004) Ook deed hij aan geschiedschrijving in de vorm van chronogrammen, want nadat hij in 2004 de geschiedenis van Rolduc op die manier uit de doeken had gedaan, in *Van Kloosterrade tot Rolduc 1104-2004* waagde hij zich met *habemUs papam* (2005) aan de gebeurtenissen rond de pausen Johannes Paulus II en Benedictus XVI, in het Mozartjaar aan een beschrijving van Mozart (2006) in vijftig chronogrammen gevuld door Michiel de Ruyter (2007), het leven van een zeeheld in het de Ruyterjaar. Daarnaast maakte hij jaarschriften voor speciale gelegenheden, zoals de wonderlijke in hardsteen gebeitelde tekst in het timpaan van de Eusebiustoren van Arnhem (1994) waar u kunt lezen: "Voor U staat hIer eUsebIUs reChtop en fIer, Vaak besChoten en zo Lang gekWeLD, gerestaUreerD en In praCht hersteLD".) In dit wonderlijke chronogram, dat herinnert aan de voltooi-

ing van de restauratie van de Eusebiustoren in 1994 en de herdenking van de Slag om Arnhem, precies 50 jaar geleden, is op twee manieren het jaartal 1994 terug te vinden n.l. door de cijferwaarden van alle cijferletters: M=1000, D=500, C=100, L=50, X=10, W=VV=10, U=V=5, Y=IJ=II=2, J=I=1, bij elkaar op te tellen of door het aantal woorden (19) en het totale aantal letters (94) te tellen.

WERKEN: *Papiergeeld van Nederland en zijn koloniën van 1920 tot beden* (1984); *Spiegel Historiael. 75 Jaar Pancratiusbank 1910-1985. Mijpalen en hoogtepunten uit de geschiedenis van een spaarbank* (1985); *Parsimonia het banksymbool* (1989). *Peusens. Genealogie van een familie uit Eijsden 1644-1994* (1994); *Vijftig jaar later. Reünie oud-leerlingen RKULO "Don Bosco" Hoensbroek 1946-1950* (1996) en *Muziekdagen Eys. Vijfendertig jaar Krönungsmesse, zang en orgelklanken.* (1997); Een genealogische geschiedenis van moederszijde onder de titel: *Van Ruperts naar Ruijpers. Een landbouwersgeslacht uit Berg en Terblijt en Schin op Geul 1570-1997* (1997). "Sta eens even stil en kijk....." (1998). Voor een fototentoonstelling van de Openbare Kunstwerken in de gemeente Nuth, die een tweede druk beleefde onder de titel: "*Beelden van Nuth. Kijk op kunst in de gemeente Nuth*" (2001) en beeld- en objectbeschrijvingen voor de beeldrenroute "*Beeld voor beeld*" - (1999) in 2002 gevuld door het boek *Rondom de Kleine St-Jan van Hoensbroek* (2002) bouwhistorie in perspectief, grafmonumenten, kunstbezit en verhalen in samenwerking met Jan Creusen. Ontving hiervoor in 2003 een *Bronzen Téuntje*. In 2005 verschijnt dan zijn lang verwachte genealogie over zijn eigen familie *De Magna Domo. Genealogie en geschiedenis van de familie Grothues* (2005) samen met het ontwerp van een familiewapen. *Jan Creusen Illustrator, schrijver, ontwerper en regisseur van historische optochten* (2006). *De Harmonie St. Caecilia van Hoensbroek. Honderdenvijftig jaar musiceren beschreven in vijfentwintig chronogrammen.* (2006) *Joost van den Vondel. Het leven en het werk van Nederlands grootste dichter beschreven in vijftig chronogrammen* (2008); Beijing 2008. Nederlandse medaillewinnaars met een chronogram bekroond (2008); *De Kasteel Kernis Koers in Hoensbroek* (2008); *Vancouver 2010* (2010); *Hoensbroekse schrijvers en dichters. Biografische en bibliografische gegevens van negenentwintig auteurs* (2010).

OVERIGE PUBLICATIES: *Een klein beetje kunst.* In: De Limburgse Jager. Tweemaandelijks orgaan van het Regiment Limburgse Jagers. Jrg. 4, juli 1954; *Mijn naam is Cynthia Cardui.* In: De Natuurgids, Tijdschrift voor Natuur en Heem in Limburg. Jrg. 15, mei/juni 1977; *Carolus Linnaeus, het botanisch genie.* In: De Natuurgids, Jrg. 16, mei 1978; *Frans Ploum, een gepassioneerd Limburgs schilder.* In: De Natuurgids, Jrg. 17, september 1979; *Maastrichtenaren zien voor het eerst een olifant.* In: Limburg Aktueel. Internationaal Magazine. Jrg. 1, nr. 4, 1980; *De abt van Rolduc vervloekte het pensioen van zijn kloosterlingen.* In: LA. Jrg. 1, nr. 5, 1980; *Restauratie van Sint Martinuskerk Weert bekroond met een chronogram.* In LA. Jrg. 1, nr. 7, 1980; *Afcent Brunssum en de medaille voor het jaar 1980.* In LA. Jrg. 1, nr. 8, 1980; *De legende van Holset.* In LA. Jrg. 1, nr. 9, 1980; *Een spelletje domino in het jaar 1606.* In: LA. Jrg. 1, nr. 10, 1980; *Unieke Limburgse jaarschrift felicitaties voor prinses Juliana en koningin Beatrix.* In: LA. Jrg. 1, nr. 11, 1980; *Mathieu Arnolds, de koning van Sittard.* In: LA. Jrg. 1, nr. 12, 1980; *De kerk van de 'schweagelsöpper' in Nieuwenhagen.* In: LA. Jrg. 1, nr. 13, 1980; *Limburgse pastoor werd bisschop van Hirene.* In: LA. Jrg. 1, nr. 14, 1980; *Een Wijnandsraadse bedevaart naar de O.L. Vrouwebasiliek.* In: LA. Jrg. 1, nr. 16, 1980; *Het Chronicatorium.* In: LA. Jrg. 1, nr. 17, 1980; *Van Maastricht via Malplaquet naar Madrid.* In: LA. nr. 18, 1980; *Jaarschrift herinnert aan eerste mijnschade in 1914.* In: LA. Jrg. 1, nr. 22, 1980; *Toch een chronogram op*

een postzegel? In: LA. Jrg. 2. nr.16, 1981; *Vlinderstand in Limburg bedreigd*. In: LA. Jrg.2. nr. 21, 1981; *Het exlibris en het chronogram*. In: Exlibris Wereld. Blad voor exlibris en gelegenheidsgrafiek. Jrg. 23. nr. 3, 1980; *Pijporgel van St. Bernadettekerk te Sittard, rijkelijk versierd met chronogrammen*. In: Mens en Melodie. Jrg. 36. nr. 2, 1981; *Curieuze teksten op penningen van de stad Neurenberg*. In: De Muntkoerier, onafhankelijk maandblad in Benelux voor munten en penningen. 11e Jrg. nr 2 1982; *Pancratiusbank, de bank voor de mijnwerkers*. In: Limburgs Binnenland, deel 3, 1983; *De gynandromorf. Een bizarre en zeldzaam voorkomende variëteit bij vlinders*. In: De Natuurgids, 21e Jrg. nr. 8, 15 december 1983; *Opleving van de penningkunst in West-Europa, na de belegering van Wenen door de Turken in 168*. In: De Muntkoerier 12e Jrg. nr. 12, december 1983; *Het chronogram is meer dan Opperlands taal 1984*. In: Onze Taal. Maandblad van het Genootschap Onze Taal 53e Jrg. nr. 5, 1984. 89-90; *Jaartalverzen in een Montfoorts doop- en trouwboek*. In: Nederlandse Historiën. Tijdschrift voor Vaderlandse (streek)geschiedenis. In samenwerking met dr. P.C.J. van der Krogt. 20e Jrg. nr. 4, sept. 1986 145-151; *Het chronogram als versieringselement op penningen*. In: De Beeldenaar. Tweemaandelijks tijdschrift voor numismatiek en Nederland en België. Publicatie van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt en Penningkunde en de Vereniging voor Penningkunst. 10e Jrg. nr. 5, 1986; *Het chronogram, geschiedschrijving in woord en tijd*. In: Het Land van Herle. Tijdschrift en contactorgaan voor vrienden en beoefenaars van de historie van oostelijk Zuid-Limburg. Jrg. 36. nr. 1, 1986; *Chronogrammen. Momentopnamen uit de geschiedenis*. In: Het Land van Herle. Jrg. 37. nr. 1, jan-mrt 1987, 7-13. CHRONOGRAMMATICA OP DE LAATSTE PAGINA: *Beschieting door de Oostenrijkers van Boedapest*. In: De Spaarbank. Uitgave van de Nederlandse Spaarbankbond. Jrg. 69. nr. 1, 1987; *Nicolaas Tulp, burgemeester van Amsterdam*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 2, 1987; *Het Barbera vrouwengasthuis te Haarlem*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 3, 1987; *Luidklok uit Geesteren*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 4, 1987; *De Confessie van Augsburg*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr.5, 1987; *Een pakhuisdominee in Leiden*. In: Der Spaarbank. Jrg. 69. nr.6/7, 1987; *Het kasteel Bergh te 's-Heerenbergh*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 8/9, 1987; *Het kapelletje van Casterlé*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr.10, 1987; *Mariken van Nieumeghen*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 11, 1987; *De slag op de Zuiderzee*. In: De Spaarbank. Jrg. 69. nr. 12, 1987; *Kijk op kunst. Pancratiusbank kijkt terug met Parsimonia*. In: Bank- en Effectenbedrijf. Maandblad van het Nederlands Instituut voor het Bank- en Effectenbedrijf. Jrg. 38. nr. 12, 1989; *Faust is een kabbalist*. Een nieuwe verklaring van de zogenaamde Faust van Rembrandt. In: Kroniek van het Rembrandthuis 92/1, augustus 1992; *Chronogrammen in Amsterdam. Tijd tussen de regels*. In: Ons Amsterdam 45e Jrg. nr. 5, mei 1993; *Kalligrafie en chronogrammatica*. In: De Letter. Uitgave van de Vereniging van Leraren Schoonschrijven en Machineschrijven. Jrg. 91, nr. 1, maart 2000; *Het illusionisme van Andrea Pozzo*. In: Il Pilastro. Tijdschrift voor Italiaanse Cultuur 6e Jrg. nr. 1, maart 2001; *Domenico Cimarosa, een vergeten operacomponist tussen Mozart en Rossini*. In: Il Pilastro 6e Jrg. nr. 3, september 2001; *Jan Creusen, tekenaar en exlibrisontwerper*. In: Exlibriswereld. Tijdschrift van de Nederlandse Vereniging voor Exlibris en ander Kleingrafiëk. 44e Jrg. nr. 4, winter 2001; *Het hedendaagse exlibris in Italië*. In: Il Pilastro 7e Jrg. nr. 1, maart 2002; *Frans Ploum, Kerkradenaar en schilder*. In: Kerkrade Onderweg. Uitgave van Historische Kring Kerkrade, deel VI, 2002; *De kunstwerken van Marianne van der Heijden in Kerkrade*. In: Kerkrade Onderweg. Deel VII, 2003; *Andrea Palladio, een klassieke bouwmeester*. In: Il Pilastro, 9e Jrg. nr. 2, juli 2004; *Markante gebeurtenissen in chronogrammen weergegeven (Harmonie St. Caecilia 150 jaar jong. 1856-2006, Hoensbroek, 29 april 2006)*; *Het gezicht van Dante Alighieri*. In: Messaggero. Uitgave van Dante Alighieri Re Mi del Limburgo nr. 4 najaar 2007; *Het heraldische chronogram*. In: De

Nederlandsche Leeuw. Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. Jrg. CXXIV, no 5/6, december 2007; *Meer dan 2100 boeken over Dante* In: Messaggero, nr. 5 zomer 2008; *Het wapen van Hoensbroek*. In: Oos Gebrook. Uitgave Heemkundevereniging Hoensbroek, nr. 1 juli 2008. *De Markizaatpenning en het Bronzen Teuntje*. In: Oos Gebrook. nr. 2, december 2008; Rector Jos Cremers. *De oprichter van het Natuurhistorisch Museum van Maastricht vestigt zich in Wijnandsrade*. In: Bulletin Wijnandsrade. Uitgave van de Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade. Jrg. 27, nr. 42, winter 2008; Reinier van Hoensbroek, *Landscommandeur van de Balije van Utrecht van de Ridderlijke Duitsche Orde*. In: Oos Gebrook Uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek) nr. 3, april 2009; *Het oude kerkhof van de Kleine Sint Jan in Hoensbroek. Nog slechts twintig grafkruisen*. In: Kapellen en Kruisen. Uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg nr. 42, april 2009; *Schilderheraldicus en wapenontwerper*: Jakob B. Bronsema.

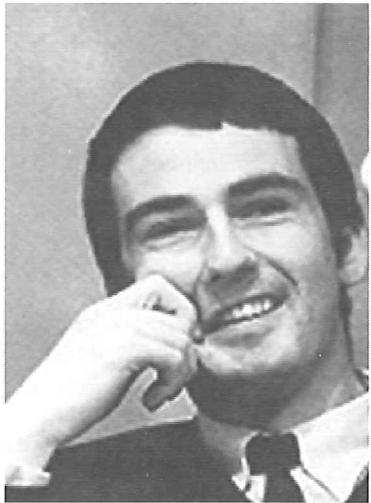
Hedendaagse heraldische ontwerpers/tekenaars (1). In: Heraldisch Tijdschrift. Periodiek van de afdeling Heraldiek Nederlandse Genealogische Vereniging Jrg. 15. nr. 2, april/mei/juni 2009; Hans Nagtegaal, *heraldicus en genealoog*. *Hedendaagse heraldische ontwerpers/tekenaars* (2). In: Heraldisch Tijdschrift, Jrg 15 nr. 3, juli/augustus/september 2009; *Monarchia en Commedia op de Index*. In: Messaggero nr. 6, 3-5, 2009; *Honderd historische figuren discussiën over de Divina Commedia van Dante*. In Messaggero nr. 6, 22-25, 2009; Daniel de Bruin, *heraldisch exlibrискunstenaar*. *Hedendaagse heraldische ontwerpers/tekenaars* (3). In: Heraldisch Tijdschrift, Jrg. 15 nr. 4, oktober/november/december 2009, 125-129; *Voorvader van Z.K.H. Willem-Alexander Prins van Oranje. Het wapenbord van generaal Georg von dem Bussche in de Eusebiuskerk te Arnhem*. In: Heraldisch Tijdschrift, Jrg. 15 nr. 4, oktober/november/december 2009, 134-138. Harry Leblanc schilder van de verloren kruiswegstaties in de Grote Sint Jan te Hoensbroek. In: Oos Gebrook Uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek nr. 6, maart 2010. William Coolen, *grafisch ontwerper en heraldisch tekenaar*. *Hedendaagse heraldische ontwerpers/tekenaars* (4). In: Heraldisch Tijdschrift, Jrg. 16 nr. 1, januari/februari/maart 2010, 4-8. Piet van der Poort, een weinig bekende wapentekenaar. *Hedendaagse heraldische ontwerpers/tekenaars* (5). In: Heraldisch Tijdschrift, Jrg. 16 nr 2, april/mei/juni 2010, 49-53.

ONTHULING CHRONOGRAMMEN: * SNS bank Heerlen (Onthulling Parsimonia-kunstwerk, 16 februari 1989). * St. Laurentiuskerk Heeskerk (Renovatie van de kerk, 25 mei 1991). * Computercentrum SNS bank Maastricht (Eerste steenlegging Computercentrum in Battelariestraat, 4 december 1992). * Lachende Ezel op Emmaplein Heerlen (Onthulling carnavalskunstwerk, 23 februari 1992) * Kasteel Wijnandsrade (Start restauratie kasteel Wijnandsrade, 6 mei 1994). * Swier, Wijnandsrade (Plaatsing veldkruis, Swierderkerkweg, 10 juli 1994) * Eusebiuskerk, Arnhem (Voltooiing restauratie Eusebiuskerk, 17 november 1994). * Enkhuiizer Almanak Museum (Opening museum 13 mei 1995). * St. Janskerk, Zutphen (Voltooiing restauratie middenschip van de kerk, 4 april 1999). * Kasteel Hoensbroek (Ingebruikneming 16e eeuws torenuurwerk. Klokkken met twee chronogrammen), 14 oktober 1999). * St. Antoniuskerk, Op de Kranenburg, Vorden (Ingebruikneming kerk als museum van heiligenbeelden, 10 juni 2000). * Stadhorenmolen De Vlijt Meppel, (Ingebruikneming korenmolen aan de Sluisgracht, 26 april 2002). * Berenboskapel Kerkrade (Ingebruikneming veldkapel aan de Roderbaanlaan te Rolduc, 2 juni 2002). * Jan Klaassens Venlo (Onthulling beeld van voetballer Jan Klaassens in VVV stadion De Koel te Venlo oktober 2004).

* Cicero Zorgcentrum Geulle (Onthulling plaquette bij gelegenheid van de ingebruikneming van nieuwe zorgwoningen in het Zorgcentrum Ave Maria te Geulle, 5 april 2008).

LITERATUUR: *Hoensbroekenaar vijf maal in Guinness-boek*. In Limburgs Dagblad, 1 november 1984; Jolanda Janssen: *De beste wensen voor MCMLXXXIX*. In: De Telegraaf, 31de-

cember 1988; Gemko Boumans: *In de ban van het chronogram*. In: Zondagsnieuws, 8 maart 1992; Emile Hollman: *Hoensbroekaar Grothues ontsluiert 300 jaar oud mysterie. 'Faust van Rembrandt is een kabbalist'*. In: Limburgs Dagblad van 18 augustus 1992; *Toverspreuk boven toegangsdeur Eusebiuskerk*. Arnhemse Courant, 18 november 1994; Koenraad Nijssen: *Passie is het woord*. In: Het belang van Limburg van 27/28 december 1997. Harry Muré: *Topsporters in hoofdletters*. In: Limburgs Dagblad van 26 juli 1997; Hans-Werner Fröhlich: *Bernard Grothues: Chronogrammist in den Niederlanden*. In: 'Pro Lingua Latina' Verein zur Förderung der Lateinischen Sprache in Schule und Öffentlichkeit. Nr. 3 Winter 2000/2001); Wido Smeets: *Heimwee naar de kunstolympiade*. In: Dagblad De Limburger, 13 augustus 2004; Jos Frusch: *Grothues viert feest met Rembrandt en Mozart*. In: Dagblad De Limburger, 2 februari 2006. Adri Gorissen: *Chronogrammist Grothues schrijft lexicon*. In: Dagblad De Limburger 16 juli 2007; Adri Gorissen: *Limburgs Literatuur LEXICON, 141-143 (2007)*; Jef Barteleit: *Chronogrammen*. In: Gevelstenen in Maastricht. Kiek'n nao bove. Maastricht, 2008. Jac Bucholtz: *De verborgen boodschap van het chronogram. Verstard in de tijd*. In: Navenant. Magazine voor Nederlands en Belgisch Limburg, Jrg. 6, nr. 1 maart 2009. Ineke de Ridders: *Mijn passie... Het chronogram*. In: Nestor. Magazine van de Unie KBO, nr. 3, maart 2009.

PÉ HAWINKELS

(* Hoensbroek 29 september 1942 -
† Nijmegen 16 augustus 1977)

Gebruikte als pseudoniem: CASPER BERNALIS en HANNA H.H. PLOTSKI. Een veelzijdige schrijver van een klein oeuvre, die vooral naam maakte als vertaler van boeken van Thomas Mann, Friedrich Nietzsche en Herman Hesse. Schreef daarnaast verschillende toneelstukken. Pé was de jongste in een mijnwerkersgezin van 6 kinderen. Zijn vader was machinist in

een elektrische centrale van Staatsmijn Emma en de familie woonde in de Mgr. Lebouillestraat. Hij bezocht de St. Petruschool in Hoensbroek. Op het Bernardinuscollege in Heerlen deed hij eindexamen gymnasium, waar hij cum laude slaagde. In 1960 ging hij naar Nijmegen waar hij aan de Katholieke Universiteit klassieke talen ging studeren en waar hij een grote rol speelde in het studentenleven. Hij was een wegbereider van de kritische universiteit en een van de eersten die experimenteerde met allerlei nieuwe vormen. Hij was geducht om zijn spitsheid en een lefbek, die alles durfde te zeggen. In het Nijmeegs Universiteitsblad NUB schreef hij gedichten en columns. In 1961 ontstond na een publicatie in het blad over kernbewapening een rel over zijn gedicht *Hi-ro-shi-ma*, dat als pornografisch werd gekwalificeerd. De rel liep met een sisser af, maar zijn naam was gevestigd. Hij ging steeds meer schrijven. Hij werd medewerker van bladen voor jazz en pop, ontdekte voor veel jongeren de waarde van de nieuwe muziek, schreef over de Beatles en vertaalde zoveel en zo goed dat hij zich op het gebied van vertalen een grote naam in ons land verwierf. Hij was in de jaren zestig een niet weg te denken figuur op de universitaire scène in Nijmegen. Maar dat niet alleen. Hij kende zijn weg in vele Nijmeegse kroegen, voelde zich niet misplaats in een Amsterdamse koffieshop en was bevriend met dealers in drugs. Hij reed in dure auto's, verdiende graag veel geld (in vakantietijd ging hij werken in de Valkenburgse grotten, waar hij de bezoekers fantasieverhalen vertelde), kleedde zich opzichtig, liet cowboylaarzen uit Mexico

komen, schreef teksten voor Herman Brood, ging om met theologen, vertaalde psalmen, Griekse tragedies en toneelstukken van Shakespeare en ruziede met professoren. Ondanks zijn afkeer van autoriteiten en ideologieën en zijn aardse religiositeit werkte hij tot aan zijn vroege dood mee aan de zondagse kerkboekjes zoals *Bron van Christelijke Geest*. Vanaf 1967 trok hij zich terug van zijn studie en van het Nijmeegse wereldje waar het toen begon te gisten. Hij wilde alleen nog maar leven van zijn publicistisch werk. Hij werd de vertaler van boeken van Herman Hesse, Nietzsche en Thomas Mann. Hij kreeg zoveel opdrachten dat hij aan eigen scheppend werk niet meer toekwam. Zijn toneelvertalingen slokten hem op, hij maakte lange reizen naar Mexico en de Verenigde Staten en raakte langzamerhand geïsoleerd. Zijn werkdrift en zijn experimenten met drugs waren waarschijnlijk de oorzaak dat hij op 16 augustus, nog geen 35 jaar oud aan zijn bureau overleed en pas dagen later gevonden werd. Zijn leven was onstuimig. Hij wilde geld verdienen om boeken en platen te kunnen kopen en hij hield even goed van *Corrie en de Rekels* als van de *Watermusic* van Georg Friedrich Händel. De rol die de muziek in zijn leven heeft gespeeld is terug te vinden in: *Moet dit een wereldbeeld verbeelden*, waarin de vele facetten van zijn leven en werk door tal van vrienden en collega's werden belicht. In 1988 bracht de Nijmeegse uitgeverij De Stiel zijn *Verzamelde gedichten* uit. Datzelfde jaar vonden in Nijmegen, Heerlen en Hoensbroek exposities plaats over zijn leven en zijn werk. Ook werd in 1990 de stichting *Woorden van Pé* opgericht, die onder meer een essaywedstrijd over de poëzie van Hawinkels schreef. Een wedstrijd waarvan de eerste prijs ging naar de net als de dichter uit Hoensbroek afkomstige Ben van Melick.

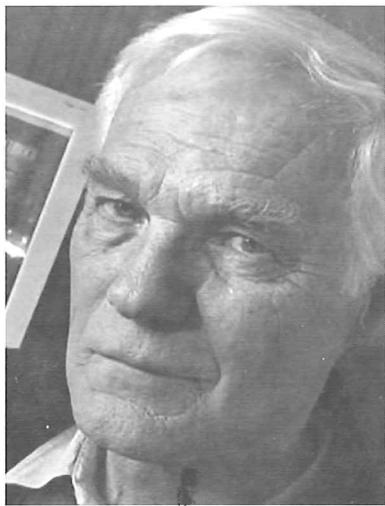
POËZIE: Bosch en Bruegel (1968); *Het uiterlijk van de Rolling Stones* (1969); *Ik hou van Holland* (1970); *Verzamelde gedichten* (1988).

VERTALINGEN: *Autobiografische flitsen & fratsen* (1969); E.T.A. Hoffmann: *De gouden pot* (1969); Thomas Mann: *De ontgoocheling*, gevolgd door *Wälzungsblut* (1969, alleen *Wälzungsblut* door Hawinkels vertaald); Friedrich Nietzsche: *Ecce Homo* (1969); *Het boek Prediker* (1969, met Pius Drijver) Susan Sontag: *Tegen interpretatie* (1969); Herman Hesse: *Narziss und Goldmund* (1970); Barbara Frischmuth: *Pensionaat* (1970); F. Chagneau: *Blijf bij ons* (1970); David Reuben: *Alles wat u altijd al over sex wilde weten, maar nooit durfde vragen* (1970); Alfred Kubin: *Aan gene zijde* (1970); Dugald Stermer: *De kunst van de revolutie* (1970); Alan Watts: *Van stof tot denken. Essays over de verhouding van de mens tot de materie* (1970); Job (1971 samen met Pius Drijver); Howard Philips Lovecraft: *De droomwereld van Kadath* (1972); Herman Hesse: *Knulp. Drie episodes uit Knulps levensverhaal* (1972); Herman Hesse: *Sprookjes* (1972); Aldous Huxley: *De duivels van Loudon* (1972); Herman

Hesse: *Gertrud* (1972); Aldous Huxley: *De ogen uitgestoken* (1973); Jörg Zink: *Vijf broden en twee vissen* (1973); Thomas Mann: *Tristan* (1973); Friedrich Nietzsche: *De antichrist* (1973); Herman Hesse: *Kuren* (1974); Brian Moore; *Katholiek* (1974); Iris Murdoch: *De zwarte prins* (1974); Winsor McCay: *Dromen van een smulpaap* (1974); Thomas Mann: *Baas en bond* (1975); Thomas Mann: *De Toverberg* (1975); Werner Bergengruen: *De wonderbare schrijfmachine* (1975); Friedrich Nietzsche: *De vrolijke wetenschap* (1976); Bertolt Brecht: *Me-Ti. Boek der wendingen* (1976); Sir Arthur Conan Doyle: *De gedenkschriften van Sherlock Holmes* (1976, deels Simon Vestijk); A.G. Mojtabai: *Wereldmij* (1976); Friedrich Nietzsche: *Morgenrood* (1977); Theodor Fontane: *Effi Briest* (1977); *Bijbelfragmenten* (1978, samen met Pius Drijver); Bertolt Brecht: *Tui-roman* (1979); Sir Arthur Conan Doyle: *Een buiging ten afscheid. Enige herinneringen aan Sherlock Holmes* (1979).

TONEELSTUKKEN: Johan Arden: *Varkens* (1970); Sophocles: *Antigone* (1971); David Storey: *De aannemer* (1973); Heiner Müller: *Philoktetes* (1973); Peter Shaffer: *Equus* (1974); Sophocles: *Elektra* (1975); Edward J. Moore: *Het zeepaard, een havenkroeg* (1975); William Shakespeare: *Leer om leer* (1975); William Shakespeare: *Naar 't u lijkt* (1976); Bertolt Brecht: *Lux in tenebris* (1977); Euripides: *Medea* (1977); Friedrich Schiller: *De rovers* (1977); Edward Bond: *De gek* (1977); William Shakespeare: *Julius Caesar* (1978);
OVERIGE PUBLICATIES: Promemoria (1984); Engelman zeventig (1970); Geert van Beek vijftig (1970).

LITERATUUR: Pé Hawinkels op groepsfoto. In: De Volkskrant van 30 juni 1979; *De versierder van Nijmegen*. Ans Hobbelink en Agnes Verheggen in De Volkskrant van 25 augustus 1979; Huges Boekraad en veertig anderen: *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?* (Nijmegen, 1979); Ben van Melick: *Schrijven als daad van liefde* (Nijmegen, 1990); Cees van der Pluijm e.a. *Geweldig davert het woord over niets* (Inleiding bij de *Verzamelde Gedichten*); Adri Gorissen: Limburgs Literatuur LEXICON, 158-159 (2007)

PIERRE HEIJBOER

(* Hoensbroek 7 mei 1937)

Schrijver/journalist. Pseudoniem: LUCAS LAGERLAND. Na een aantal jaren bij het Limburgs Dagblad in de nieuwsvoorziening te hebben gewerkt, vertrok hij naar het Eindhovens Dagblad. Daarna ging hij naar het Parool en de Volkskrant, Woonachtig in Amsterdam-Gaasperdam.

Zijn eerste boek ging over Indië en werd gepubliceerd onder de titel:

Klamboes, klewang en klapperbomen. Indië gewonnen en verloren. Een beknopte geschiedenis van de kolonisatie van het voormalige Oost-Indië met nadruk op de militaire aspecten (1977) Het werd een bestseller. In drie weken tijd vlogen 30.000 boeken van Pierre over de toonbank. Op 2 november 1978 verscheen zijn tweede boek: *Kampioenen en krukken in kneibroek. Beelden en berichten uit de kinderjaren van de sport* (1978). Het boek werd aan de Belgische en Nederlandse pers gepresenteerd tijdens een minitreffen tussen journalisten van beide landen. Pierre die tijdens zijn lagere schooltijd in het doel stond van de Hoensbroekse voetbalverenging SV Hoensbroek, stond vanzelfsprekend ook nu weer in de goal. Het boek beschrijft beelden uit zijn kinderjaren van de sport. Pierre Heijboer is zijn geboorteplaats trouw gebleven, dat blijkt ook wel uit zijn carnavalslied waarvoor hij tekst en muziek schreef onder de opmerkelijke titel: "Al mot ich komme kroepe".

Het begint met de woorden:

*Al bin ich wied ewèg/En gèet et mich ooch sjech/Al bin ich sjterveskrank/
Van de zurg en van der drank/ Al hub ich zoeëgezach/Mien litste doef gesjach/
Al zit ich sjech bie kas,/ Toch sjtèèt es inne poal zoeë vas:*

REFREIN:*Al mot ich komme kroepe.../Ich kom truuuk noa Gebrook,
/Wentet vasteloavestied is/In dat oud koele-loak/ Drie daag lang spieël ich
der kloon;/Kom bekans neet oet te sjoon/Ich drink e pilske in Ghen Haen/
En kiek mich dan der optoch aa/Van et kestjieël bis aan de koel/Trek ich de
luuj en gekke moel*

/Jummig is mich dat en sjpas,/Drom sjtèèt es inne poal zoeë vas: Al mot ich komme kroepe.../Ich kom truuik noa Gebrook,/Wentet vasteloavestied is/ In dat oud koele-loak/Dan goan ich de cafées ens aaf/En roop zoeë hie en doa Alaaf!/En dan heem get riestevlaa/Mit en nonnevot drachteraa/Joa, dan gèèt et mich weer good,/Ich veul et tintele i mie blood/En de zurg gont in de kas, /Drom sjtèèt es inne poal zoeë vas: Al mot ich komme kroepe.../Ich kom truuik noa Gebrook,/Wentet vasteloavestied is/In dat oud koele-loak

Vanaf 1968 woonde Pierre Heijboer in de Bijlmermeer. In 1983 verhuisde hij voor vijf jaar naar Wijnandsrade om voor de Volkskrant te berichten over de gebeurtenissen in Limburg. Terug in Amsterdam werd hij voor de Volkskrant stadsverslaggever –Amsterdam en in die hoedanigheid deed hij onder meer verslag over de Bijlmerramp op 4 oktober 1992. Hij ging met de VUT in 1997 maar bleef onderzoek doen naar de Bijlmerramp. Dat leidde tot de publicatie *Doemvlucht. De verzwegen geheimen van de Bijlmerramp* (2002).

Daarnaast schreef Heijboer – in het Nederlands en in het Hoensbroeks – verhalen die zich afspelen in zijn geboortedorp. De bedoeling is dat zij samen met verhalen van anderen, te zijner tijd gebundeld worden in een boek. Twee ervan, de verhalen *Kaspar en Betje en haar Sneeuwman* staan op een internetsite met Nederlandse volksverhalen.

Opmerkelijk is een van zijn laatste boeken *Zilver uit de Hemel. Verslag van een andere oorlog* (2005). Het boek is nooit te koop geweest, maar is voor iedereen toegankelijk via Internet. “Wie een goed verhaal kent heeft de plicht het te vertellen!” zo stelde hij in een interview in de Trompetter van 20 juli 2005. En hij bundelde zijn verhalen over zijn herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog in een verslag van een andere oorlog. “Ik wilde dat mijn Hoensbroekse oorlogsverhalen door zoveel mogelijk mensen zouden worden gelezen. En daarvoor biedt het Internet mij grotere mogelijkheden dan de boekwinkel”. In Zilver uit de Hemel is niets verzonnен. Alles heeft zich precies zo afgespeeld als het verteld wordt. Dat vertellen gebeurt niet door een volwassene maar door een kind; een jongetje dat drie jaar was toen de oorlog begon en acht toen die eindigde. Heijboer: “Geheugendeskundigen zullen roepen dat het onmogelijk is om dingen zestig jaar lang precies te onthouden. Dat is kletskoek. Iedereen weet dat er dingen zijn die voor eeuwig op je netvlies staan – omdat de desbetreffende gebeurtenis zo ingrijpend voor je was. En vraag

me niet hoe, maar ik wist als klein jongetje dat ik getuige was van Grote Geschiedenis. Wat ik zag, hoorde en beleefde waren niet zo maar gebeurtenissen uit een kinderleven, maar dingen waarover de mensen tientallen jaren later nog zouden praten. Het was aangrijpend wat er toen in en rond Hoensbroek gebeurde. En met die wetenschap heb ik er toen naar gekeken en heb ik het onthouden.”

De verhalen spelen zich af in Hoensbroek tussen 1940 en 1945. Er wordt in verteld hoe de oorlog in Hoensbroek werd beleefd en hoe deze werd beleefd door de jonge Lucas Lagerland (de schuilnaam van Pierre Heijboer). Hoe zijn grootvader zowel door de Duitsers als door de Orde Dienst gevangen werd gezet, hoe de nachten en de dagen vol overvliegende bommenwerpers waren; wat het geheim was van de ‘kist van Jack’, hoe spannend ‘onderduiken’ was, hoe het was om gevechten te leveren met de Hitler Jugend en dat je goede en slechte Duitsers had. Het verhaal ‘De boomgaard’ over het Amerikaanse oorlogsgravenhof in Margraten, laat zien hoe anders de wereld toen was, vergeleken met zestig jaar later. Dat kerkhof is nu een indrukwekkende oase van rust en nederigheid. Niet groter kan het contrast zijn met het kerkhof waar Lucas Lagerland als jongetje naar stond te kijken in de winter van 1945. Het was toen een oord van gruwelijkheid waarvan Heijboer de beelden lang in zijn herinnering heeft weggestopt en waar hij nu pas over kan vertellen.

In zijn laatste boek: *Ì Gebrook. De sjoeënste Breuker verhoale (In Hoensbroek. De mooiste Hoensbroekse verhalen)* (2009) keert de schrijver weer terug naar zijn geboorteplaats. “Wie een mooi verhaal kent, heeft de plicht het te vertellen”, zei hij desgevraagd in een interview, die voor dit tweetalig boek (in de Nederlandse taal en het Gebreuker Plat) zich liever samensteller noemde. Terecht, want behalve Pierre zelf staan in het boek verhalen van zijn moeder Fientje Cremers, Bertus Aafjes, Jo Brassée, Pé Hawinkels, Paul van Hoensbroek, Pierre Kemp en Math Mertens.

WERKEN: *Klamboes, klewangs en klapperbomen. Indië gewonnen en verloren. Een beknopte geschiedenis van de kolonisatie van het voormalige Oost-Indië met nadruk op de militaire aspecten* (1977); *Kampioenen en krukken in kniebroek. Beelden en berichten uit de kinderjaren van de sport* (1978); *De politieke acties* (1979); *Reizen door een onvoltooid verleden. Het oude Indië in het nieuwe Indonesië* (1980); *Het zwarte leven. Geschiedenis van onze mijnen en mijnwerkers* (1985); *De ABP-affaire. De journalistieke jacht op fraudes in de bouwwereld* (1988); *35 Jaar Centraal Laboratorium van de Bloedtransfusiedienst van het Nederlandse Rode Kruis* (2000); *Doenvlucht. De verzweegen geheimen van de Bijlmerramp* (2002); *Zilver uit de Hemel. Verslag*

van een andere oorlog. (2005); *Wachten op de nachtegaal. Het verhaal van de Bijlmermeer* (2006).

OVERIGE PUBLICATIES: *Raadsels rond de dood van een notaris*. In: *Het Land van Herle* 1-2006, p.17-28; *Het raadsel van het Nonnengoed in Hoensbroek; een poging tot een oplossing*. In: *Het Land van Herle* 3-4, 2007, p.111-117.

LITERATUUR: *Wie is Pierre Heijboer. Waarom maakt een oud-Hoensbroekenaar een carnavalsliedje?* In: *De Kasteelbode*, 18 januari 1979; *De oorlog van een kind. Journalist Pierre Heijboer schrijft over weggestopte herinneringen aan zijn Hoensbroekse jeugd*. In: *De Trompetter*, 20 juli 2005; *Hoensbroek tweetalig*. In: *Limburgs Dagblad*, 10 oktober 2009.

PAUL VAN HOENSBROEK

(* Hoensbroek 11 februari 1893 –
† Vught 18 november 1970)

Pseudoniem voor JAN WILLEM (WIEL) POULSSEN. Wiel Poulszen werd geboren in het buurtschap Ter Schuren te Hoensbroek op 11 februari 1893 als zoon van Jan Joseph (Joep) Poulszen en Anna Maria Ritzen. De familie Poulszen heeft niet altijd in Ter Schuren gewoond. Wiels opa

woonde nog in d'r Sjloerd, een huizengroep bovenaan de Klinkertstraat, maar verhuisde later met zijn gezin naar Ter Schuren. Wiel volgde de lagere school *aan de Voeëgelsjtang* en na het vervolgonderwijs ging hij naar de Kweekschool in Echt, waar hij afstudeerde als onderwijzer in 1913. Dat was tevens het jaar waarin vader Joep hertrouwde met Agnes Meijers uit Vaesrade, nadat zijn eerste vrouw, Wiels moeder dus, in 1912 was overleden. Poulszen was als kind '*ne batteraaf*' en pastoor Röselaers vond het dan ook nodig om zijn vader Joep te manen dat hij zijn zoon 'volgens de regelen der Pedagogiek tot zijne pligt moet brennen.' Van het kattekwaad dat hij veelal uithaalde in het gezelschap van zijn broer Niek verhaalt hij later uitvoerig in zijn prozastukken, evenals van zijn liefde voor Hoensbroek en Ter Schuren in het bijzonder. Na de Kweekschool ging Poulszen als onderwijzer aan de slag aan de lagere school in Buchten. Hij begint een avondstudie MO Nederlands en toen hij die akte in zijn bezit had ging hij als leraar werken aan de Kweekschool in Oirschot, waar hij zich met zijn vrouw Maria Romelia Hoofwijk ook gaat vestigen. Vanaf die tijd schrijft Poulszen zijn werken meestal in het "Limburger Hollandsch", zoals hij het zelf noemde. Veel contacten hebben zij er niet. Romelia heeft de handen vol aan de opvoeding van de kinderen en Wiel besteedt zijn vrije tijd aan geschiedenis en het schrijven van verhalen en gedichten. Na zijn pensionering in 1958 verhuist hij met zijn gezin naar Vught, waar Poulszen overlijdt op 18 november 1970.

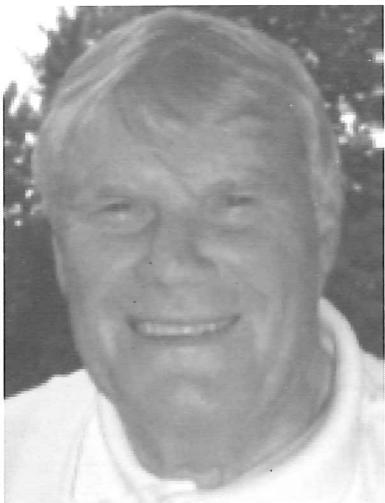
Poulssen heeft zijn geboortegrond nooit verloochend; dit blijkt onder meer uit het feit dat hij zijn werken – ook zijn Nederlandse geschriften – altijd is blijven ondertekenen met zijn pseudoniem Paul van Hoensbroek. Poulssens werk werd regelmatig gepubliceerd in zelfstandige katernen in de tijdschriften VELDEKE en ROEPING, de periodieken DE NEDERMAAS en DE MAASGOUW, het mijnwerkersblad STEENKOOL en in het dagblad DE MAASBODE. Ook zijn een aantal van zijn werken geplaatst in MOSALECT, een bloemlezing van de Limburgse dialectliteratuur. Een van zijn bekendste gedichten is *Onger het Krüts* geschreven bij de opening van de meisjesschool Sancta Clara, ingezegd door Mgr. P. Moors, bisschop van Roermond aan de Zandstraat op 26 november 1960: "...En wie ich opkieük zoog ich aan et krüts dr Hergod hange. Z'n aug, dat wieëk neet van mich, et kieük mich strang en lang verwietentaäre aa, dat ich mich verwinsj'd'en onger et krüts, verzinke wól d'r grond i...."

PROZA: *Me wilt al ins kallen es Sjurerender jöng; Sint Tuënis va Gebrook; D'r Maeëlder; Dr waeënderiek; Vuuer de varrejaasje; Et hel oer; Vrieje en trouwe; Hieëmel en aeërd; Dat is de welt, die lokt; Ich, dr Naardes en dr Marteng; De brikke; Ein Breuker wiets van de köster; Het doeëds-sjildje; De klokke va Gebrook.*

GEDICHTEN: *De heij van eur moeëder; Käöëldesj-gebed; Op middagsjich; De käöëldesj; Sint Berb! Sancta Barbara! Rolle de raar; Oos Leeve Vrouw van Heppeneer; Maria-Gebaorte; Ein einfach vertelsel (vuuer 'n awd broeën begientje op Paoësdaag 1927); Begientje; Dr haan; Herodes; Driekuëninge; Allerhèlligedaag; Onger het krüts; Graafsjrifte; Uëver de Huëvele; Krüts bie d'r waeëg; Octoeëber 1940; De berreg va Limburg; De boere va Limburg; Nachraeënge in Limburg; Sonate; Neet vuuer hen; Et heimelik plezeer...; Et Fieës; Ballade; Negerin; Viking; Awwe Käöëlder;*

ANDERE PUBLICATIES: *De Kerstmis van de veerman. Onze Lieve Vrouw van Schilberg. De klokken van Gebroek. De lachende kluizenaar. Kerstnacht in het jachtveld. Verhalen in Limburger Hollandsch.* (1936).

LITERATUUR: Math Mertens: *Breuker Jöngé sjrieve Breuker Plat* (2008).

DRIEK VAN 'T HOOFD

(*Hoensbroek 3 februari 1936)

Driek van 't Hoofd is afkomstig van De Metten in Hoensbroek. Later verhuisde hij naar de Schurenberg. Van hieruit was het niet ver naar de bekende Heilig Hartschool en de MULO Don Bosco, die hij daarna volgde. In Hoensbroek is hij opgegroeid en hier richtte hij samen met zijn vader en broers het bekende aannemersbedrijf van 't Hoofd op. Hij werd medewerker bij de technische dienst van Nedu, die woningen

beheerde namens het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Naast zijn werk was hij een bekende voetballer, die bij de jeugd van Sportclub Emma uitgroeide tot een talentvolle spits. Zijn kundigheid met de bal bleef niet onontdekt: hij werd beroepsvoetballer bij Fortuna '54 in Geleen, hij speelde in Jong Oranje, het Nederlands Militair elftal en het Limburgs elftal. In 1956 was hij met Fortuna te gast bij Real Madrid in het roemruchte Bernabeu-stadion. Ondanks zijn talent is hij nooit echt doorgebroken tot het topvoetbal. Hij miste hiervoor de mentale hardheid. Hij keerde terug naar Hoensbroek en speelde nog jaren voetbal op het hoogste amateurniveau. Daarna werd hij jarenlang trainer bij clubs als Bekkerveld, RVU en KEV. Rond zijn 55ste stopte hij voorgoed als trainer. Op 21 juni 1988 overleed zijn vader op een dramatische manier aan een hartaanval tijdens het legendarische duel Duitsland-Nederland in Hamburg, dat zij samen op tv hadden gevolgd.

Zijn levensavontuur begon echter in de jaren zestig in de wegenbouw bij de firma Waterman. Uit die tijd dateren de vele aantekeningen die hij heeft gemaakt over de mensen en de werkzaamheden in deze ruwe wereld. Veertig jaar lang hebben deze notities op zolder gelegen totdat hij in 2004 besloot zijn memoires te schrijven. Hij begon met *De Wegenbouwers*, waarin hij op een heel eigen wijze de bouwvakkers aan het woord laat over hun werk in de bouw. In zijn tweede boek: *Het Leven van Alledag* haalt hij herinneringen op aan zijn jeugd in Hoensbroek,

zijn sportieve prestaties en de prestaties van andere Hoensbroekse helden als de voetballers Lambert Verdonk en Willy Quaedackers, de biljarter Piet Gerrits, de atleet Jan van Uden, maar ook aan de dirigent en musicus Piet Stalmeier met wiens zoon Peter en dochters Elly en Joke Stalmeier hij in zijn jeugd bevriend was. Zijn laatste boek: *De Limburgse Locomotief* gaat over zijn jeugdvriend de oud-wielrenner Jan Hugens. Acht dozen met krantenknipsels over Jan Hugens zouden wellicht onaangeroerd zijn gebleven als Driek van 't Hoofd niet op het idee was gekomen een boek te schrijven over de carrière van zijn jeugdvriend. Als kleine kinderen voetbalden de twee in Hoensbroek al samen op straat en nadien zijn ze elkaar nooit uit het oog verloren. "Ik weet hoe lastig hij het heeft gehad in zijn jeugd. Dat hij desondanks nog zo'n carrière heeft gemaakt zegt veel over het doorzettingsvermogen van de Limburgse locomotief", zei de schrijver bij de presentatie van het boek.

WERKEN: *De wegenbouwers. Een wereld apart* (2005); *Het Leven van Alledag Overpeinzingen en herinneringen aan Hoensbroek.* (2008); *Jan Hugens, de Limburgse locomotief* (2008)

LITERATUUR: Pedro Rademacher: *Voetballen voor een paar consumptiebonnen.* Driek van 't Hoofd schrijft over Hoensbroek en plaatselijke sporthelden. In: *De Trompetter* 29 oktober 2008. Patrick Delait: *De puzzel die niet in elkaar wilde vallen.* Van het voetbalveld naar de schrijftafel. In: *Limburgs Dagblad* 22 november 2008.

JAN VAN 'T HOOFT

(* Hoensbroek, 29 september 1926)

Jan van 't Hooft is de zoon van Leonardus van 't Hooft en Maria Ida Graus. Hij huwde op 28 mei 1953 met Gertrudis Gerarda Wilhelmina Hassing, eveneens afkomstig uit Hoensbroek. Na zijn opleiding op de kweekschool begon hij zijn loopbaan op 9 september 1948 als onderwijzer aan de St. Petrus-school in Hoensbroek. In 1954 stapte hij over als leraar Engels naar de ULO Don Bosco te Hoensbroek. Vervolgens

was hij gedurende 15 jaar als leraar Engels en Geschiedenis aan verschillende onderwijsinstellingen werkzaam. Van 1962 tot 1967 was hij wethouder van Hoensbroek. Met ingang van 16 mei 1970 werd hij benoemd tot burgemeester van Ubach over Worms. Onder gelijktijdige benoeming tot burgemeester van Helden werd hij op 1 november 1977 uit deze functie ontheven. Hij woonde in Ubach over Worms in een nieuwe burgemeesterswoning op de hoek Maastrichterweg/Europaweg-Zuid. Drie jaar nadat hij naar Helden was vertrokken heeft de gemeente op een ludieke wijze het Groenstraatse kermisplein formeel omgedoopt tot Burg. Van 't Hooft-plein. Dit had hij vooral te danken aan het feit dat hij in zijn ambtsperiode had gezorgd voor een nieuw rioolstelsel in de Groenstraat, waardoor de wateroverlast bij hevige regenval in deze straat tot het verleden behoorde. Hierna is hij ook nog burgemeester in Brunssum geweest. Jan van 't Hooft heeft na zijn pensioen verschillende boeken geschreven. Zijn eerste boek *Gewoon doorgaan* met als ondertitel *Herinneringen ... het weer beleven*. (1991) verhaalt over de levensvreugde, de levensvragen en het verdriet van een burgemeester. 'Contacten met een veelheid van instituties, met heel wat kerkgenootschappen, met veel mensen uit alle maatschappelijke geledingen en vaak van heel verschillend pluimage verrijkten mijn visie op mens en wereld. Dat dit alles in een afgang naar groot verdriet zou eindigen nl. de ernstige ziekte en het overlijden van mijn echtgenote, mijn onontbeerlijk thuisfront, was niet te bevreden; een keerpunt in mijn denken over veel. Wat rondom mij van tijd tot tijd plaatsvond trof nu mijzelf. Ook dat riep vragen op en tevens ... om een

punt te zetten achter een verhaal, een verhaal waarin geluk en ongeluk elkaar vrij onverwacht opvolgden ... zoals ik dat zo vaak al noteerde in de leefgemeenschappen waarin ik binnen het ambt van burgemeester mocht functioneren. ... Ik worstelde na dit alles en ... kwam boven.'

Vijf jaar later verscheen een verhalenbundel voor kinderen onder de titel: *Rik, een deugniet?* (1996). In zijn laatste boek *Een mens verslijt aan lief en leed* vertelt hij over de Hoensbroekse Wilhelminastraat, de Broekstraat en de Buttingstraat, deel uitmakend van de buurt De Butting. Deze wijk van Hoensbroek lag nogal geïsoleerd van de rest van Hoensbroek. De bewoners kenden elkaar en er was een grote sociale controle. Het is een bonte kroniek van het klein burgerlijk leven in de periode 1935-1965. De mensen praten over de mijnsluiting, de gemeenteraadsverkiezingen, maar ook over de duivensport en de voetbalclub Hoensbroekse Boys. Maar nog liever werd er geroddeld over de andere straatbewoners en dat niet altijd in vleiende bewoordingen. Het zijn jeugdherinneringen van de schrijver, die aangevuld zijn met veel fantasie. Het boek is een mix van fictie en werkelijkheid. De lezer herkent al snel van 't Hooft zelf in de personage Pierre Stevens. Bij de kapper (Hein Heunen) in de kruidenierswinkel (van oma Grothues) en in het buurtcafé De Mug (het café van Hein Nieuwland en Leentje Vliegen) gingen de geruchten het eerst over tafel, waarbij een jong meisje met een verdacht beroep in Amsterdam het middelpunt van alle achterklap is. Uiteindelijk blijkt dat deze vrouw een heel ander iemand is dan de buurtbewoners dachten. Het boek werd in eerste instantie nieuwsgierig ontvangen, hoewel veel vroegere buurtbewoners het een en ander naderhand niet in dank hebben afgenoomen. Zijn laatste boek is het kinderboek: *Tjolp*, de mooiste mus van Tjilpenland, dat het levensverhaal beschrijft van de gelijknamige mus en waarbij vergankelijkheid het centrale thema is. De mooiste mus van Tjilpenland ondervindt de gevaren van het leven. Beleeft plezier, scharreert en sterft een wrede dood.

WERKEN: *Gewoon doorgaan. Herinneringen ... het weer beleven.* (1991); Roman: *Een mens verslijt aan lief en leed. Kroniek van een straat* (2002). Roman: *Vlees en been* (2004). Kinderboeken: *Rik, een deugniet?* (1996); *Het doodskopaapje en de gorilla* (2005) en *Tjolp. Het levensverhaal van een mus* (2009).

LITERATUUR: *De nostalgie ging kriebelen.* In: De Limburger, 6 november 2002. Stepheny van den Boomen: *Laster is iets vreselijks, het maakt een mens kapot.* In: De Trompetter, 20 november 2002 Benti Banach: *Seks en politiek uit Hoensbroek.* In: Limburgs Dagblad, 5 december 2002. Bart Ebisch: *Van 't Hooft: 'Ik erger me vaak aan deze tijd'.* In: De Uitkijk, 14 januari 2009.

SANDRA ISRAEL

(* Hoensbroek 1 juli 1964)

Sandra Israel-Dragstra werd geboren aan de Terschurenweg in Hoensbroek. "In een huis zonder verwarming en elektriciteit", zou zij later schrijven, "maar hoewel we het later wel wat comfortabeler kregen, bleef de Terschurenweg een plek waar ik mijn fantasie goed kon ontwikkelen en de vrije loop kon laten. Dat zorgde vaak voor plezierige maar ook angstige momenten. Ik had een heel levens-

dige fantasie..." Zij volgde het basisonderwijs op de St. Antoniusschool, die met de Heilig Hartschool later de basisschool Maria Gewanden vormde. Het schoolgebouw bevond zich aan de Juliana-Bernardlaan naast kasteel Hoensbroek. In de klas was zij geen uitblinker. Het hoofdrekenen ging haar niet gemakkelijk af, de taalvakken echter des te beter. Hierin kon zij al vroeg de fantastische verhalen die zich in haar hoofd afspeelden op papier zetten. In deze periode verhuisde zij met haar ouders van de Terschurenweg naar de Hoofdstraat in Hoensbroek, waar zij vijf jaar woonden. Na de basisschool ging zij naar de mavo op het Broeklandcollege. Zij verhuisden intussen naar Treebeek. Daar zij vanaf haar kleutertijd al droomde om kleuterleidster te worden volgde zij daarna de kleuterleidsteropleiding (KLOS) in Heerlen. Helaas ontbrak het haar aan overwicht en overzicht in het klaslokaal, twee heel belangrijke zaken in het onderwijs. In het examenjaar stopte zij met de opleiding, maar ging wel door met het schrijven van korte kinderverhaaltjes, waar zij zich tijdens de opleiding op had toegelegd. Zij werkte als oppas en kwam uiteindelijk in een broodfabriek terecht. Ze kreeg geen vast contract en solliciteerde bij Medtronic, marktleider op het gebied van de medische technologie. Daar leerde zij haar man kennen. Zij vestigden zich aan de Hommerterweg in Hoensbroek. Ondertussen bleef zij schrijven. Kinderverhaaltjes voor het maandblad van de kerk en het verenigingsblad van de harmonie. Pas toen de jongste van haar drie kinderen op de basisschool zat en zij meer vrije tijd had, bedacht zij dat ze wel een schrijfcursus wilde volgen. Met succes overigens. Sandra ont-

dekte haar sterke en zwakke kanten in de schrijverij, kreeg veel advies van de docente, maar ook complimenten.

In 2004 kreeg zij een baan aangeboden in boekhandel the Read Shop in Hoensbroek en werd correspondent voor de weekkranten van de Nederlandse Weekbladen Groep (NWG). Sinds 2004 verschijnen er bijna wekelijks artikelen van haar hand in de weekbladen en specials (onder andere de special voor de jarige Joep, het beeld voor de mijnwerker op de Kerkraadse Markt en specials over de Braderie van Hoensbroek) van de Nederlandse Weekbladen Groep, waaronder de Uitkijk, Brunssum Aktueel, Landgraaf Aktueel, de Zuid Limburger en het ZondagsNieuws. In laatstgenoemde verzorgt Sandra sinds 2007 tweewekelijks de column 'Sandra op zondag'. Ook verschenen er met enige regelmaat columns in het gratis dagblad De Pers in de rubriek 'Lezerscolumn'.

Op een van haar zoektochten op Internet ontdekte zij een oproep van uitgever Pica Educatief uit Zoetermeer. Zij zochten kinderboekenschrijvers. De inschrijftermijn van de oproep was al verstreken, maar Sandra dacht: 'Wie niet waagt, die niet wint'. En ze won! Inmiddels verschenen er 9 boekjes bij deze uitgever. De boekjes zijn onderdeel van de boekenserie 'De Gestreepte Boekjes' en zijn voor ouders van basisschoolkinderen als abonnement te bestellen via Internet. Sinds 27 maart 2008 heeft Sandra haar eigen tekstbureau. Daarvoor schrijft zij teksten op allerlei gebied. Onder andere persberichten en teksten voor websites, maar ook voor nieuwsbrieven, artikelen, advertorials, advertenties en folders voor bedrijven, stichtingen en organisaties. Zo werkte zij mee aan de Zorgkrant 2007 van de gemeente Brunssum. Een krant waarin door middel van artikelen informatie werd verstrekt over de Wet Maatschappelijke Ontwikkeling. Ook verschenen er verschillende artikelen in Chapeau! Magazine met als thema de culturele ontwikkeling van Heerlen. Met verschillende verhalen deed Sandra mee aan de doorlopende schrijfwedstrijd van 'Woordenstroom' op internet. Twee maal won zij de wedstrijd met de verhalen 'Dood tij' (jan.-febr. 2005) en 'Gered' (juli-aug. 2005). De winnende verhalen kregen een beoordeling door Bureau Script Noordwijk. Sinds 2010 is Sandra ook als freelancer werkzaam voor Dé Weekkrant Limburg, een weekblad van Wegener Huis-aan-huis Media. Haar toekomst probeert Sandra niet teveel uit te stippelen, maar natuurlijk zijn er wel dromen. Bijvoorbeeld een eigen boek, dat in de boekhandel te verkrijgen is. Of artikelen en columns

in gerenommeerde tijdschriften. Dromen waar de schrijfster hard aan werkt. 'Schrijft' in dit geval, want er gaat geen dag voorbij zonder pen, papier en computer.

KINDERBOEKEN: Bij uitgever Pica Educatief in Zoetermeer: *Het hondje zonder staartje* (2006); *Het ijzeren monster* (2006); *Slaapkop Koen* (2007); *Zwemles* (2008); *De kies van draak Dries* (2008); *Reus Warbol* (2008); *Siep gaat naar China* (2009); *De grijze stippenziekte*. (2009)

LITERATUUR: www.degesterrepteboekjes.nl

JAN JACOBS

(*Hoensbroek 18 februari 1946)

Jan Jacobs werd op 18 februari 1946 Hoensbroek in de Kriegerstraat, de huidige Mgr. Lebouillestraat, geboren als oudste zoon van Hub. Jacobs en Anna Maria Hoeben. Zijn vader, geboren in Schaesberg, was werkzaam op de Köpkesmolen in Heerlerheide. Zijn moeder, geboren in Gaasterland, was tijdens haar kinderjaren vanuit Friesland naar Hoensbroek verhuisd, waar haar vader dankzij bemiddeling van pastoor Röselers werk kreeg op de Staatsmijn Emma. Zijn lagere schoolonderwijs volgde Jan van 1952-1958 aan de St. Petrus-school in Hoensbroek. Van 1958-1964 verbleef hij op het kleinseminarie Wernhoutsburg in Zundert van de Heren Lazaristen, waartoe ook mgr. Lebouille (1878-1957) behoorde. Hij behaalde er in 1964 zijn eindexamen gymnasium alpha. In september 1964 ging hij naar het noviciaat van genoemde congregatie in Eefde (Gelderland). Daar volgde hij ook het eerste jaar van zijn filosofische studies. Na sluiting van het noviciaat en het filosoficum in 1966 ten gevolge van een grote reorganisatie van de priesteropleiding in Nederland, verhuisde hij naar het missiehuis St. Vincentius in Helden-Panningen. Van daaruit volgde hij de studie theologie aan het Theologisch Instituut Eindhoven (TIE). Nog vóór de sluiting van dit instituut in 1968 stapte hij over naar de Katholieke Universiteit Nijmegen, waar hij nog een aantal theologische vakken volgde in combinatie met een studie Geschiedenis. In 1973 studeerde hij cum laude af in de Nieuwere Geschiedenis bij de hoogleraren Poelhekke en Spiertz. Na een jaar docent te zijn geweest aan het Hertog Jan-college in Valkenswaard werd hij in juni 1974 wetenschappelijk medewerker en nadien wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Katholieke Theologische Faculteit van de Universiteit Amsterdam. In 1990 werd hij benoemd tot hoogleraar Geschiedenis van Kerk en Theologie aan de Theologische Faculteit Tilburg. Toen die eind 2005 geïncorporeerd werd in de Universiteit van Tilburg werd hij hoogleraar

aan die universiteit. Zijn publicaties hebben vooral betrekking op de Nederlandse kerkgeschiedenis, de conciliegeschiedenis en de religieuze cultuurgeschiedenis. Één van die publicaties behandelt een thema, ontleend aan de Limburgse kerkgeschiedenis, te weten: *'Jaren van broei en bewustwording. De clerus van het bisdom Roermond in de periode 1954-1965'*, gepubliceerd in: *Van katholiek Limburg naar katholieken in Limburg*, Heerlen, 1988, p. 85-127. Prof. Dr. Jan Ydo Hubert Antoon Jacobs is getrouwd met Marion Aarnink. Samen hebben zij drie kinderen: Anniek, Ceciel en Josien.

WERKEN: *Joan Christiaan van Erckel (1654-1734). Pleitbezorger voor een locale kerk. Leven en werken van de priester-jurist en polemist, deken van het kapittel van Utrecht, grondlegger van de oud-katholieke kerk in Nederland*. Gebaseerd op gedrukte en ongedrukte bronnen, Amsterdam: APA-Holland Universiteits Pers, 1981 (576 pag.); *Met het oog op een andere kerk. Katholiek Nederland en de voorbereiding van het Tweede Vaticaanse Oecumenisch Concilie: 1959-1962*, Baarn: Nelissen, 1986 (254 pag.); *Is Pinksteren voorbij? Het Tweede Vaticaanse Oecumenisch Concilie tussen geschiedenis en actualiteit*, Hilversum: Gooi en Sticht, 1989 (111 pag.); *Naar één oecumenische beweging. De Katholieke Conferentie voor Oecumenische Vragen: Een leerschool en gids: 1951-1965*, (TFT-redes, 4), Tilburg: Tilburg University Press, 1991 (49 pag.); Samen met M. Ficheroux en M. Gielis: *Het altaar als einddoel: De priesteropleiding ten dienste van de kerk in Brabant tussen 1425 en 1967*. Tilburg: Theologische Faculteit, 1992 (72 pag.); Samen met F. Smit: *Van den Hogenheuvel gekomen. Bijdrage tot de geschiedenis van de priesteropleiding in de kerk van Utrecht, 1683-1723*, Nijmegen: Valkhof Pers, 1994 (253 pag.); *Nieuwe visies op een oud visioen. Een portret van de Sint Willibrord Vereniging, 1948-1998*, Nijmegen: Valkhof Pers, 1998 (347 pag.); Samen met W. Goddijn en G. van Tillo, *Tot vrijheid geroepen: Katholieken in Nederland: 1946-2000*, Baarn: Ten Have, 1999 (560 pag.); *Proeven van seminariegeschiedschrijving in grootnederland perspectief*, Nijmegen: Trajecta nr. 2, 2000 (130 pag.); Boeken als bron: *Opstellen aangeboden aan dr. Marcel Gielis bij gelegenheid van zijn vijfentwintigjarig dienstjubileum aan de Theologische Faculteit Tilburg 1976-2001*, Tilburg: Theologische Faculteit, 2001 (123 pag.); Samen met P. Vriens en T. Bell (eds), *Het gezamenlijk erfgoed in vreugde delen. Advies aan het bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene inzake de verhouding tussen Oud-Katholieke en Rooms-Katholieke Kerk in Nederland*, 's-Hertogenbosch: Katholieke Vereniging voor Oecumene, 2002 (27 pag.); *Daarom toch katholiek. Opstellen rond een kentering*, (Publiekslezingen Theologische Faculteit Tilburg, 6), Nijmegen: Valkhof Pers, 2004 (160 pag.); Samen met G. Scholtens en R. van der Zwan, *Reisgenoten gezocht. Een portret van tien jaar Scala*. Roosendaal: Vereniging Redemptoristen Scala (125 pag.);

ANDERE PUBLICATIES: *Het onfeilbaarheidsdogma opnieuw actueel. De meningsverschillen tijdens Vaticanum I*. In: Streven, cultureel maatschappelijk maandblad. 31 (1978), p. 697-701; *Ter nagedachtenis van prof. dr. A. Th. Mous*. In: Archief voor de Geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland. 22 (1980), p. 118-121; *Katholiek leven binnen Delft, 1650-1813*. In J. Spaander en R.-A. Leeuw (eds), *De stad Delft. Cultuur en maatschappij van 1667 tot 1813*, deel I, Delft: Meinenma, 1982, p. 78-82; *Enkele kerkhistorische achtergronden bij de positie van de geschoold vrijwilliger in onze parochies*. In: R. Huysmans en C.

Donders (eds), Leek en vrijwilliger. De positie van vrijwilligers in de parochie en de vorming van een geschoold lekenkader, Hilversum: Gooi en Sticht, 1987, p. 8-19; *Het aggiornamento*. In: De ontwikkelingen in en rond de Rooms-Katholieke Kerk sinds 1945, Ambt Delden: De Zwanenhof, 1988, p. 20-28; *Paus Paulus VI*. In: A. Bakker (ed.), Beelden van mensen. Bewogen grensgangers, Hilversum: Gooi en Sticht, 1988, p. 156-158; *Jaren van broei en bewustwording: De clerus van het bisdom Roermond in de periode 1954-1965*. In: E. Henau en T. van den Hoogen (eds), Van katholiek Limburg naar katholieken in Limburg, (UTP-Katern, 6), Heerlen: Universiteit voor Theologie en Pastoraat, 1988, p. 85-127; *Een relatie in kaart gebracht. Het verband tussen de Nieuwe Katechismus en het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie*. In: L. Bakker (ed.), Geloofsoverdracht vroeger en nu, Baarn: Ambo, 1988, 92-111; *Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie. Een terugblik*. In: J.Y.H.A. Jacobs (ed.), Is Pinksteren voorbij?: Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie tussen geschiedenis en actualiteit, Hilversum: Gooi en Sticht, 1989, p: 10-23; *De receptie van Vaticanum II gekanaliseerd en genormeerd. De Bijzondere Synode van de Nederlandse Bisschoppen in januari 1980*. In: J.Y.H.A. Jacobs (ed.), Is Pinksteren voorbij?: Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie tussen geschiedenis en actualiteit, Hilversum: Gooi en Sticht, 1989, p. 82-96; *Een voorbeeld van "verhelderende" kerkgeschiedschrijving. Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie als sleutel tot een beter begrip van het verleden*. In: J.W. Marsilje, P.J.M. de Baar, J.F. Jacobs, A. van Poelgeest en H.D. Tjalsma (eds), Uit Leidse bron geleverd: Studies over Leiden en de Leidenaren in het verleden, aangeboden aan drs. B.N. Leverland bij zijn afscheid als adjunct-archivaris van het Leidse Gemeentearchief, Leiden: Gemeentearchief Leiden, 1989, p. 483-494; *Nederlanders en het Tweede Vaticaans Concilie. Een verkenning van hun invloed*. In: Jaarboek Katholiek Documentatie Centrum, Nijmegen: Katholiek Documentatie Centrum, 1989, p. 113-128; *Het Tweede Vaticaans Concilie: Een zaak van alle gelovigen*. In: J.C.P.A. van Laarhoven (ed.), Munire ecclesiam: Opstellen over "gewone gelovigen": Aangeboden aan prof. dr. W.A.J. Munier ss.cc. bij zijn zeventigste verjaardag, (Werken, 13), Maastricht: Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, 1990, p. 316-328; *De verankering van Rerum Novarum in Nederland*. In: Informatiebulletin 1-2-1, 19 (1991), p. 285-290; *L'aggiornamento est mis en relief. Les "vota" des évêques néerlandais pour Vatican II*. In : Cristianesimo Nella Storia: Ricerche storiche, esegetiche, teologiche = Studies in History, Exegesis and Theology, 12 (1991), p. 323-340 ; In 1992 ook verschenen als : *Les "vota" des évêques néerlandais pour le concile*. In: M. Lamberigts en Cl. Soetens (eds), *A la veille du Concile Vatican II. Vota et réactions en Europe et dans le Catholicisme Oriental*, Leuven: Bibliotheek van de Faculteit der Godgeleerdheid, 1991, p. 98-110; *Tegen een verstening. De geest van het Tweede Vaticaans Concilie in de conciliebrieven van mgr. A.C. Ramselaar*. In: H.J.T Degen (ed.), Herinneringen aan de toekomst. Pastoraat in de geest van Vaticanum II, Baarn: Arbor, 1991, p. 117-134; *Een kentering in de katholieke sociale actie. Een terugblik op de encycliek Rerum Novarum honderd jaar na dato vanuit een Nederlands perspectief*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800, 14 (1991), nr. 35, p. 1-22; *De biografie als drager van zin – de biograaf als gever van zin. Nieuwe vragen bij een oud genre*. In: B. Vedder (ed.), *Zin tussen vraag en aanbod. Theologische en wijsgerige beschouwingen over zin*. Tilburg: Tilburg University Press, 1992, p. 161-167; *Een beweging in verandering. De inzet van Belgische en Nederlandse katholieken voor de eenheid der kerken, 1921-1964*. In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 1 (1992), 67-91; *Ten dienste van de erfgenamen. Een kwart eeuw redactioneel beleid in beeld gebracht*. In: Kosmos + Oecumene 26 (1992), nr. 1, p. 3-15; *Over oecumeniciteit en*

confessionaliteit. De beoefening van de kerkgeschiedenis als uitdaging. In: J.A.F.M. van Oudheusden (ed.), *Ziel en zaligheid in Noord-Brabant*, (Verzameling bijdragen van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, 5), Delft: Eburon, 1993, p. 3-17; *Van waarnemer tot medespeler. De betrokkenheid van L.J. van Holk bij het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965).* In: Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800 16 (1993), nr. 38, p. 1-23; *From being one to becoming one. The efforts of Belgian and Dutch Catholics for the unity of the Churches, 1919-1965.* In: Exchange, Journal of Missiological and Ecumenical Research 22 (1993), p. 206-234; *Bernardus Johannes kardinaal Alfrink (1900-1987). Gezaghebbend vanaf leerstoel en bisschopszetel.* In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 3 (1994), p. 155-170; *Modaliteiten vroeger en nu: Een terugbliek in context.* In: E. Borgman, B. van Dijk en T. Salemink (eds), *Katholieken in de moderne tijd. Een onderzoek door de Acht Mei Beweging*, Zoetermeer: De Horstink, 1995, p. 24-40; *De Katechismus van de Katholieke Kerk. Een plaatsbepaling vanuit een historisch perspectief: Mondiaal en locaal.* In: Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800 18 (1995), nr. 43, p. 17-36; *De Kerk van Rome politiek actief.* In: Jeugd en Politiek 32 (1995), nr. 4, p. 9-10; *Kerkgeschiedenis op het snijvlak van theologie en geschiedenis.* In: J. Jans (ed.), *Bewogen theologie. Theologie in Beweging*, Tilburg: Theologische Faculteit Tilburg, 1995, p. 30-38; *Expositie 150 jaar CMM, 150 jaar Fraters uitgebeeld.* In: Congregatiereeks 1990-1996 'Barmhartigheid en broederschap', Tilburg: Generaal Bestuur Fraters, (januari 1995), nr. 4, p. 29-32; *Katholieke vrouwencultuur in Nederland vanuit historisch perspectief.* In: Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800. 19 (1996), nr. 44, p. 55-62; *Verzoening tussen kerken. Een moeizame exercitie.* In: F. van Iersel (ed.) *Religie, geweld, verzoening*, Baarn: Gooi en Sticht, 1996, p. 155-168; *Over herinnering en verzoening. Enkele verkenningen ten dienste van een oecumenische kerkgeschiedenis.* In: K.-W. Merks en N. Schreurs (eds), *De passie van een grensganger: Theologie aan de vooravond van het derde millennium*, Baarn: Ten Have, 1997, p. 113-127; *Continuïteit en discontinuïteit bij de vormgeving aan een ideaal. Enkele reflecties bij 70 jaar Actie en Ontmoeting Oosterse Kerken.* In: *Het Christelijke Oosten. Tijdschrift van het Instituut voor Oosters Christendom* 49 (1997), p. 259-281; Dr. Klaas Steur (1905-1985). *Geloofsdenker in dienst van verkondiging en toerusting.* In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 6 (1997), p. 53-73; *Samen met E. Put en M. Spiertz: Dienstbare geschiedenis? Processen van toe-eigening en onteigening in de omgang met het katholieke verleden.* In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 6 (1997), p. 97-98; *Verankerd of weggedreven? Het Pastoraal Concilie van de Nederlandse Kerkprovincie (1966-1970) in het spanningsveld tussen lokaliteit en universaliteit.* In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 6 (1997), p. 187-203; *Samen met M. Gielis: De "Katechismus van de katholieke kerk" onder de catechismussen.* In: A.P.J. Brants en H.P.J. Witte (eds), *In spanning: De Katechismus van de katholieke kerk gesitueerd: Inleiding en commentaar*, Baarn: Gooi en Sticht, 1998, p. 82-105; *Die Niederlande.* In: E. Gatz (ed.), *Kirche und Katholizismus seit 1945*, Bd. 1: Mittel-, West- und Nordeuropa; Belgien, Dänemark, Deutschland, Finnland, Frankreich, Island, Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Niederlande, Norwegen, Österreich, Schweden, Schweiz, Paderborn: Schöningh, 1998, p. 243-274; *IJkpunt 1950: "Het begin van een nieuwe beginnig". Van isolement naar beginnende openheid.* In: C. Augustijn en E. Honée (eds), *Vervreemding en verzoening: De relatie tussen katholieken en protestanten in Nederland, 1550-2000*, Nijmegen: Valkhof Pers, 1998, p. 151-170; *Inleiding bij de themabijeenkomst.* In: *Een gat in de markt?: Samenvatting*

van de inleidingen die gehouden zijn tijdens de themabijeenkomst over onderwijs en identiteit, ter gelegenheid van de officiële opening van de Mytyschool Tilburg op 19 mei 1998, Tilburg: Mytyschool Tilburg, 1998, p. 3-4; *De beerlijke katholieke eenheid: gave of opgave? De Rooms-Katholieke Kerk en de Wereldraad van Kerken, 1948-1961*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 21 (1998), nr. 48, p. 67-87; *Om de heelheid van kerk en wereld. Vijftig jaar Sint Willibrord Vereniging, 1948-1998*. In: Een Twee Een Katern 26 (1998), nr. 8 (16 pag.); *Hoeden: Leiden als zorgen. Over pausen en bisschoppen*. In: H.L. Beck en R. Nauta (eds), *Over leiden: Dynamiek en structuur van het religieus leiderschap*, Tilburg: Syntax, 1999, p. 144-162; *Medespeler of tegenspeler? De rol van de geschiedenis in het beden*. In: H. Beck, R. Nauta en P. Post (eds), *Over spel. Theologie als drama en illusie*. Leende: Damon, 2000, p. 168-189; *Van kerkvoogden naar kerkleiders. Bestuurlijke verwikkelingen in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (1795-1853). Een introductie aan de hand van Romeinse archivalia*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 23 (2000), nr. 53, p. 3-28; *Twee Belgische onderzoekscentra en het Tweede Vaticaanse Concilie*. In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 9 (2000), p. 315-319; Samen met Th. Clemens (eds), *Warmond 1799-1967. Proeven van seminariegeschiedschrijving in grootnederlands perspectief*, Nijmegen: Trajecta, 2000 (= *Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden* 9 (2000), nr. 2) (130 pag.); Samen met Th. Clemens: *Bouwstenen voor de geschiedenis van een seminarie: Warmond 1799-1967*. In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 9 (2000), p. 97-111; Professor dr. Jan Groot (1908-1994): *Portret van een gedreven theoloog in tropenjaren*. In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 9 (2000), p. 168-190; Samen met G. Harinck, I. van der Lugt, en J.P. de Valk (eds): *De weg naar kansel en altaar: De opleiding tot het kerkelijk ambt in Nederland in de 19e en 20e eeuw*. Kampen: Kok, 2001 (=Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800 24 (2002), nr. 54) (102 pag.); *Ten geleide*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 24 (2001), nr. 54, p. 3-4; *De opgang tot het altaar van God. De structuur van de priesteropleiding in Nederland vóór en ná 1853*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 24 (2001), nr. 54, p. 5-27; *Bijbelteksten in meditatieën vertaald. Een populair gebruiksboek voor alle dagen van het jaar*. In: J.Y.H.A. Jacobs (ed.), Boeken als bron: Opstellen aangeboden aan dr. Marcel Gielis bij gelegenheid van zijn vijfentwintigjarig dienstjubileum aan de Theologische Faculteit Tilburg. 1976-2001, Tilburg: Theologische Faculteit, 2001, p. 91-104; Samen met A.H.M. van Iersel en A.J. Donkers: *Geestelijke verzorging in een Jappenkamp. Religieus leiderschap in context*. In: K. Sonnberger, H. Zondag en F. van Iersel (eds), Redden pastores het?: Religieus leiderschap aan het begin van de eenentwintigste eeuw, Budel: Damon, 2001, p. 25-45. *Beyond polarity. On the relation between locality and universality in the Roman Catholic Church*. In: L.J. Koffeman en H.P.J. Witte (eds), Of all times and of all places: Protestants and catholics on the church local and universal, (IIMO research publication, 56), Zoetermeer: Meinema, 2001, p. 49-68; *Vier ijkpunten geijkt. Kerkelijk leven en geestelijke stromingen in het NWO-project "Nederlandse cultuur in Europese context*. In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 10 (2001), p. 273-275; *Een tweede tijd van leven. Over de historische biografie van een vorm van overleven*. In: H.L. Beck en W.J.C. Weren (eds), *Over leven: Leven en overleven in lagen*. Budel: Damon, 2002, p. 206-225; *Splijtzwam of teken van eenheid? Het bisschopsambt ten behoeve van de Cleresie vanuit de Romeinse Bescheiden*. In: S.C. Derkx (ed.), Nederland in de wereld: Opstellen bij honderd jaar Rijks Geschiedkundige

Publicatiën. Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Horizonreeks), 2002, p. 293-306; *Van losse hulpgroepen naar een welgeordend leger. Over de samenwerking tussen de priester-religieuzen bij de wederopbouw van katholiek Nederland na 1853*. In: J. Vis en W. Janse (eds), *Staf en storm: Het herstel van de Bisschoppelijke Hiërarchie in Nederland in 1853: Actie en reactie*. (Verzameling bijdragen van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, 14), Hilversum: Verloren, 2002, p. 215-232; *Geleerdheid in opdracht. Enkele verkenningen rond de beoefening van de universiteitsgeschiedenis in Nederland*. In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 11 (2002), p. 41-64; *Gründung einer Katholischen Konferenz für ökumenische Fragen vor 50 Jahren. Eine ökumenische Initiative von weitreichender Bedeutung*. In: L'Osservatore Romano. Wochenausgabe in deutscher Sprache, 20. Dezember 2002, p. 15. Ook verschenen als: *La creazione di una Conferenza Cattolica per le Questioni Ecumeniche cinquant'anni dopo*. In: L'Osservatore Romano, Giornale quotidiano politico religioso 5 Dicembre 2002, p. 7. Ook verschenen als: *An ecumenical initiative with vast consequences*. In: L'Osservatore Romano. Weekly Edition in English, 30 July 2003, p. 10; Samen met L.P.J.S Aarden, W.J.P.M. Brand, M.A.M.E. Gielis en J.C.M. de Jong (eds), *Gaandeweg aaneengesmeed: Geschiedenis van het bisdom Breda*, Nijmegen: Valkhof Pers, 2003 (144 pag.); *Inleiding* p. 10-11; *Aanpassing aan de tijdgeest: Diepgaande veranderingen in de periode 1962-1964* p.104-125; *Epiloog: Op weg naar de viering van 150 jaar bisdom Breda, 1994-2003*, p. 126-131; Samen met T.H.M. Akerboom en M.A.M.E. Gielis; *The leading role of the ecclesiastical ministry: Exercise of power or willingness to serve?* In: H.H.M. Roebben en L.W.J.M. van der Tuin (eds), *Practical theology and the interpretation of crossing boundaries. Essays in honour of Professor M.P.J. van Knippenberg*. (Theologie, 52), Münster: LIT, 2003, p. 39-61; *De beweging gewogen. Over de beeldvorming van de Acht Mei Beweging*. In: Acht Mei post 17 (2003), nr. 5, 6-7; *Pastoraat in context. Verschuivingen in de uitoefening van de parochiële zielzorg in het bisdom Breda tussen 1853 en 2003*. In: Periodiek. Vereniging van Pastoraal Werkenden in het Bisdom Breda 22 (2003), nr. 3, p. 9-15; *Biografische schetsen: Herman Divendal (1914-1992)* p. 30-32; *Het verval van de katholieke zuil. Over de dynamiek van de katholieke beweging* p. 33-53; *Biografische schetsen: Johannes Kardinaal de Jong (1885-1955)* p. 106-108; *Biografische schetsen: Jan Snijders (1910-1997)* p. 54-56; *Biografische schetsen: Marga Klompé (1912-1986)* p. 57-60; *Biografische schetsen: Catharina Halkes (1920-)* p. 85-87; *Biografische schetsen: Huub Ernst (1917-)* p. 109-111. In: J.Y.H.A. Jacobs (ed.), *Daarom toch katholiek. Opstellen rond een kentering*, Nijmegen: Valkhof Pers, 2004; *Op betrouwbaar-kerkelijke basis: De geschiedenis van de "Professorenbijbel"* (1894-1911). In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 27 (2004), nr. 61, 15-30; *Ten dienste van de emigranten voor God: De bijdrage van de Verenigde Missionarissen aan de Nederlandse missiebeweging 1920-1969*. In: Trajecta: Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 13 (2004), p. 103-126. Ook verschenen in: Th. Clemens, P. Klep en L. Winkel (eds), *Moeizame Moderniteit: Katholieke cultuur in transitie*: Opstellen voor Jan Roes (1939-2003), Nijmegen: Valkhof Pers, 2004, p. 103-126; *Geroepen tot verantwoordelijkheid: Verslag van een gesprek met Wim van de Donk en met de aanwezigen in de zaal*. In: W.B.H.J. van de Donk, J.J.E. Hoefnagel en J.Y.H.A. Jacobs (eds): *In bezield verband*, Tilburg: Adelbert-Vereniging, 2005, p. 41-49; *The Pope and the other Bishops: On the leadership of John Paul II*. In: D. Nauer, R. Nauta en H.P.J. Witte (eds), *Religious leadership and christian identity*, (Tilburg Theological Studies, 1), Münster: LIT, 2005, p. 15-27; *Op zoek naar nieuwe wegen van aanwezigheid en verkondiging: Terugblik en uitzicht op de toekomst van het redemptoristisch leven in Nederland*. In: Vrij en Bevrijdend. Redemptoris-

ten nu (2005), nr. 3, p. 14-20; *Paus Benedictus XVI: Een priester-theoloog uit Beieren*. In: Ex Umbris: Magazine van de Theologische Faculteit Tilburg 6 (2005), nr. 1, p. 4-6; *Religie, geloof en kerk in Brabant. De godsdienst als bepalende factor in de geschiedenis van de Lage Landen*. In: Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde (ed.), Jaarboek XVI 2004-2005 Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde, Antwerpen: Provincie Antwerpen, 2006, p. 299-304; *Religie, geloof en kerk in Brabant. De betekenis van de godsdienst voor de geschiedenis van een kerngewest van de Lage Landen*. In: In Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening (ed.), Noord-Brabants Historisch Jaarboek, 2005-2006, 's-Hertogenbosch: Het Noordbrabants Genootschap, 2006, p. 322-330; *Kerkgeschiedenis of religiegeschiedenis? Een bijdrage aan het debat over de religie en haar wetenschappen*. In: Tijdschrift voor Theologie 46 (2006), p. 209-219; *Religie versus kerk? Twee historische handboeken bezien vanuit het perspectief van de contemporaine geschiedenis*. In: Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis 9 (2006), nr. 4, p. 119-123; *Congres in Utrecht rond twee historische handboeken over religie in Nederland*. In: Tijdschrift voor Theologie 46 (2006), p. 290-291; *Johannes kardinaal Willebrands (1909-2006): Gezagvol en gezaggetrouw pionier van de katholieke oecumene*. In: Overeen (2006), nr. 17, p. 6-7; *Kardinaal Willebrands en de oecumene in Nederland*. In: Katholiek Nieuwsblad, 11 augustus 2006, p. 5; *De noodzaak van collegialiteit. Arnold Smeets in gesprek met Jan Jacobs*. In: S.A.J. van Erp, V. de Haas en R.J. Peeters (eds), *Vreemde in eigen huis. Theologen op zoek naar hun erfenis*, Heeswijk: Abdij van Berne, 2007, p. 84-93; *Naar één monastieke beweging in de Nederlanden. Een situatieschets van uit een historisch perspectief*. In: L. van Tongeren, M. van Gils, B. Wilderbeek en H. Zomerdijk (eds), *Godlof! Kloosterliturgie in beweging. 40 jaar Intermonasteriële Werkgroep voor Liturgie*, (Meander, 10), Kampen: Gooi en Sticht, 2007, p. 19-52; *De actualiteit van een erfgoedbeweging. Een bijdrage tot de geschiedenis van de Bossche rederijkerskamer Moyzes' Bosch*. In: Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden 16 (2007), p. 97-123; *Walter Goddijn (1921-2007) overleden*. In: De Roerom 21 (2007), nr. 5, p. 8-9; *Bij leven gerekend tot de kerkgeschiedenis. Over de overleden Walter Goddijn*. In: Univers, 18 januari 2007, nr. 18, p. 6; *Van wie is de parochie? Een terugblik vanuit een historisch perspectief*. In: A. van der Helm en P. Stassen (eds) 'Het bestuur bestuurt...': Parochie besturen in overgangstijd. Utrecht: LUCE/CRC, 2007, p. 8-25; *Een pleidooi voor complementariteit. Enkele kerkhistorische beschouwingen*. In: J. Jacobs, G. Scholtens en R. van der Zwan (eds), *Reisgenoten gezocht: Een portret van tien jaar Scala*, Roosendaal: Vereniging Redemptoristen Scala, 2008, p. 47-59; Samen met G. Harinck en G. van Klinken (eds): *Religie, oorlog en lieux de mémoire*, Kampen: Kok, 2008. Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800 21 (2008), nr. 69, (68 pag.); *Versteend of bezielt? De aanwezigheid van religie in materiële en topografische herinneringen aan de oorlog*. In: Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800 21 (2008), nr. 69, p. 3-14; Samen met K. Blei en T. van Eijk (eds): *The local and the universal dimensions of the church. Reformation-catholic dialogue commission: A report offered to the leadership of the Uniting Protestant Churches in the Netherlands, Old Catholic Church and the Roman Catholic Church in the Netherlands*. In: Exchange. Journal of Missiological and Ecumenical Research 37 (2008), p. 396-443; *Experiment in kerkelijk leiderschap. Het pastoraal Concilie in Nederland*. In: Tijdschrift voor geestelijk leven 64 (2008), nr. 6, p. 31-39; *Een kolonisatieproject op confessionele grondslag*. In: Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis 11 (2008), nr. 4, p. 126-130.

ANTOINE JACOBS

(* Heerlen, 6 september 1965)

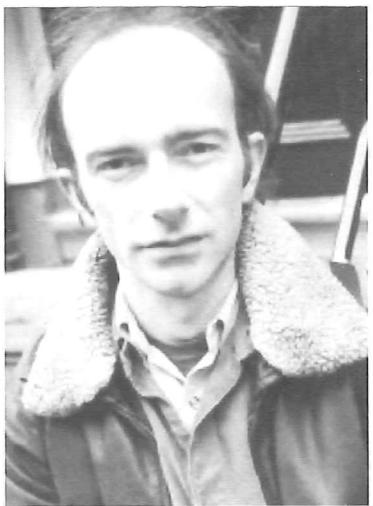
Afkomstig van het Atheneum St. Jan te Hoensbroek ging hij 1983 geschiedenis studeren aan de Hogeschool Katholieke Leraren Opleiding te Sittard en volgde daarna een doctorale studie aan de Rijksuniversiteit Utrecht. In het kader van zijn afstudeerscriptie heeft hij een onderzoek gedaan naar het 'oude kerkje aan de Markt in Hoensbroek'. Dat was gebeurd op verzoek van

deken Frans Wierts van Hoensbroek, thans bisschop van Roermond. Het resultaat was: *De kleine Sint-Janskerk te Hoensbroek. Een bijdrage tot haar geschiedenis* (1988), dat een vrij en uitgebreid beeld geeft – geschreven vanuit de nieuwste historische opvattingen en inzichten – van de kleine St. Janskerk. Van 1988 tot 1994 was hij achtereenvolgens docent geschiedenis aan het Coriovallumcollege te Heerlen, het Sint-Janscollege te Hoensbroek en het Serviamcollege te Sittard. In 1990 kreeg hij tot taak een gedocumenteerde biografie te schrijven over deken Louis Tijssen van Sittard. In 2001 promoveerde hij aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (thans Radboud Universiteit) op *Louis Tijssen (1865-1929) Biografie van een Limburgse zielzorger*. (2001) Een belangrijke bijdrage leverde hij samen met Drs. A.M.P.P. Janssen uit Sittard aan het repertorium van Jan Simonis: *Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840 – 2000* (2000), waarin de personalia van de geestelijkheid van het bisdom en de reguliere geestelijkheid voor zover zij een officiële benoeming van het bisdom had binnen de parochiële zielzorg, zijn vermeld. Hetzelfde geldt voor het omvangrijke boek *Bedevaartplaatsen in Nederland. Deel 3: Provincie Limburg*. Sinds oktober 2003 werkt hij in opdracht van de Radboud aan de samenstelling van het *Monasticon Carmelitonus Neerlandicum*. Van 1997 t/m 2005 was hij als redacteur verbonden aan Il Pilastro, een tijdschrift voor Italiaanse cultuur waaraan hij bijdroeg met verschillende artikelen en in 2007 werd hij redactievoorzitter van het historische tijdschrift *Het Land van Herle*.

PUBLICATIES: A. Jacobs e.a., in: E. Tielemans & S. Top (red.), *Echt vertelt... echt verteld. Een volksverhaalonderzoek* (Limbricht, 1987, Limburgs Volkskundig Mozaïek 2); Caspar Franssen 1860-1932 architect te Roermond (ongepubliceerde scriptie MO-B geschiedenis Hogeschool Katholieke Leergangen Sittard, 1990); *Geschiedenis van de Sint-Stephanuskerk In: P. Derkx en H. Beurskens (red.); Rond de toren. Uit de geschiedenis van Heel, van Cattualium* (Heel, 1990) 97-105. *De kerken van Neer, Rondom het Leudal*, 16 (1991) 51-59. Samen met A.M.P.P. Janssen, J.M.T. Janssen-Daniëls en G.M.M. Lomme, *De parochie van Sint-Nicolaas te Guttecoven* (Sittard, 1991); Mgr. J.C. Warblings (1814-1888), *weldoener en prelaat.* In: P.L. Nèye e.a. (red.), Sittard, uit bronnen geput (Sittard, 1993) 541-562. *De uitbreiding van de parochiële zielzorg te Sittard en de rol van deken Tijssen (1918-1929).* In: P.L. Nèye e.a. (red.), Sittard, uit bronnen geput (Sittard, 1993) 679-694. *Deken Franciscus Xaverius Rutten (1822-1893) en zijn plaats binnen de neogotiek in Limburg* (ongepubliceerde doctoraalscriptie RU Utrecht, 1994). *Architect Franssen en zijn kerken in westelijk Midden-Limburg* In: Jan Coolen en Jac. Forsschelen (red.), *Opera omnia II.* Een verzameling geschied- en heemkundige opstellen (Thorn, 1994). *De stichting van het rectoraat Mariaveld te Susteren (1916).* In: Historisch jaarboek voor het Land van Zwentibold 16 (1995) 37-49. *Een bedevaartsoord te Heerlen: het Sint-Antoniushofje,* In: *Het Land van Herle*, 47 (1997) 65-70; *Messieurs, amis et chamefoutrès. Een Frans-Limburgse brief uit het Roermondse groot-seminarie omstreeks 1850.* In: Veldeke, 72 (1997) nr. 3, 60-69. *Limburgse priesters in het bisdom Luik.* In: R. de la Haye e.a. (red.), *Religie aan de grens. Aspecten van de Limburgse kerkgeschiedenis* (Delft, 1997) 125-142. *Keizer Nero en de Domus Aurea.* In: Il Pilastro. *Tijdschrift voor Italiaanse cultuur*, 2 (1997) nr. 2, 16-25. *De slag bij Mentana (1867). Een Nederlandse overwinning?* In: Il Pilastro. *Tijdschrift voor Italiaanse cultuur*, 2 (1997) nr. 4, 18-27. *De naamgeving van dopelingen in Susteren tussen 1911 en 1919.* In: *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie*, 26 (1998) 15-19. *Jacques Schreurs msc en Louis Tijssen, de "heilige" deken van Sittard.* In: Historisch jaarboek voor het Land van Zwentibold 19 (1998) 17-30. Met L. van Basten Batenburg, E. Tielemans, A. van der Zeijden (red.), *LIEVE. Limburgse Instellingen en Verenigingen Enquête* (Maastricht, 1998). *Rondom Pasen* In: De Sleutel. Informatieblad bisdom Roermond (april 1998) 16-17. [recensie: Paul Bröker, *Rondom Pasen. Iconografie en symboliek in de beeldende kunst rondom de opstanding van Christus* (Utrecht, 1998)] *Atheïstische agitatie in Limburg: het optreden van vrijdenkersvereniging "De Dageraad"* In: De Maasgouw, 118 (1999) 185-214. Met P. Brock, M. van Dijk en A. Patelski, *De goede herder. Een geschiedenis van de parochie St. Laurentius te Voerendaal 1049-1999* (Voerendaal, 1999). Met Volmar Delheij: *Kerkbouw in Limburg 1850-1914. Neogotische en neoromaanse parochiekerken en hun architecten* (Sittard, 2000). *Bedevaarten in bloei.* In: Inzet, 29 (2000) 110-114. *Pompei, città Mariana* In: Il Pilastro. *Tijdschrift voor Italiaanse cultuur* 5 (2000) 108-113. *Van Waterstaatskerk tot mijncité. Een historiek van het bouwen in Limburg door drie generaties provinciale bouwmeesters Jaminé (1832-1921).* In: De Maasgouw, 120 (2001) 118-119. [recensie: Veerle Meul en Wim Jaminé, *Van Waterstaatskerk tot Mijncité. Een historiek van het bouwen in Limburg door drie generaties provinciale bouwmeesters Jaminé (Hasselt, 1999)] Godfried Guffens en het Limburg historisme. Tentoonstelling. Cuypersbulletin 7 (2001) nr. 3, 6-7. *Renaissance der Gotik. Ferdinand Langenberg.* In: Cuypersbulletin 7 (2001) nr. 3, 14 [recensie: S. Mann, *Renaissance der Gotik. Ferdinand Langenberg. Neugotische Kunst am Niederrhein (Goch, 1999)*]. Samen met Bart Wiekart : *Locus iste a Deo factus est. Project "Limburgse kerken na 1940"* In: Cuypersbulletin 7 (2001) nr. 3, 15-16. *De begaafde colorist uit het Rijnland. Leven en werk van kerkschilder August Martin.* In: De Maasgouw 121 (2002) 1-19. *Een prefab-kerk in het "Tranental". De bouw van de Christus**

Koningkerk te Hoensbroek. In: Het Land van Herle 52 (2002) 171-181. *Inventarisatie en waardenstelling kerkelijke bouwkunst na 1940* (Roermond: Stichting Monumentenhuis Limburg, 2003 [rapport]). Charles Quaedvlieg. *Een Valkenburgse veduteschilder in Rome*. In: Il Pilastro. Tijdschrift voor Italiaanse cultuur 9 (2004) 94-105. Samen met Bart Wiekart: *Miskende schoonheid. Aspecten van 60 jaar kerkenbouw in Limburg* Jaarboek Sociaal Historisch Centrum Limburg (2005) 219-230. Patricia Cramer (1888-1955). *Zielzorger te Rolduc*. Koningsbosch en Pey (Pey-Echt, 2005). George Harinck e.a. (red.), Christelijke Encyclopedie (Kampen, 2005) Lemmata: 'Beeldenverering,' 'Devotie,' 'Sint-Maarten,' 'H. Hartdevotie,' 'Passiespelen,' 'Pinkstergebruiken,' 'Religieuze volkscultuur.' *Frans Xavier Rutten, deken van Maastricht (1822-1893)* In: Publications (2005) 89-186- Beeld van het H. Hart In: Trajecta (2006) 285-286 [recensie van Godfried Egelie, Beeld van het Heilig Hart in Limburg].- Hans Verhage, Kerk en Wereld. Roermond en Helmond in de lange negentiende eeuw [recensie in het Noordbrabants Historisch Jaarboek 22-23 (2005-2006) 411-414]. *De Antonius van Padua-devotie te Kerkrade*. In: Het Land van Herle. Historisch tijdschrift voor oostelijk Zuid-Limburg 57 (2007) 1-6. *Kastelijn en Künnen, beeldhouwers te Sittard*. Historisch jaarboek voor het Land van Zwentibold (2007) 81-94. *Limburg anno 1875. Observaties van Henry Havard*. In: De Maagdouw 127 (2008) 42-50. August Martin. In: B. Kriesel e.a. (red.), Kiedricher Persönlichkeiten aus sieben Jahrhunderten (Kiedrich, 2008) 285-296. *De Ursulinen, onderwijs en bedevaart*. In: Kloosterkwartier Sittard (Sittard, 2008). *De afkondiging van het Concordaat van 1827 in Sittard*. In: Historisch jaarboek voor het Land van Zwentibold 29 (2008) 41-48. *Die Sprachverhältnisse in Niederländisch Limburg, unter Berücksichtigung der kirchlichen Amts-sprache*. In: W. Cortjaens, J. De Maeyer en T. Verschaffel (red.), Historism and Cultural Identity in the Rhine-Maas Interregio. Tensions between Nationalism and Regionalism in the Nineteenth Century (Leuven, 2008; KADOC-Artes 10). *Architekt Lambert von Fisenne (1852-1903) Grenzenloser Historismus*. In: W. Cortjaens, J. De Maeyer, T. Verschaffel (red.), Historism and Cultural Identity in the Rhine-Maas Interregio. Tensions between Nationalisme and Regionalism in the Nineteenth Century (Leuven, 2008; KADOC-Artes 10). *Roermond as Centre of Religious Art*. In: W. Cortjaens, J. De Maeyer, T. Verschaffel (red.), Historism and Cultural Identity in the Rhine-Maas Interregio. Tensions between Nationalisme and Regionalism in the Nineteenth Century (Leuven, 2008; KADOC-Artes 10). *Die Wiederbelebung der Heiligtumsfahrten von Maastrichter und Susteren im 19. Jahrhundert* In: Jahrbuch des Geschichtsvereins für das Bistum Aachen (2008) 177-210. Het "Nieuwe Jeruzalem", de Christus Koningkerk van Nieuw-Einde. In: Het Land van Herle. Historisch tijdschrift voor oostelijk Zuid-Limburg 59 (2009) 183-194. *Bei der Germania auf dem Niederwald. Gedicht eines niederländischen Priesters*. In: Rheingau Forum 18 (2009) nr. 2, 10-13.

LITERATUUR: Hub Bertrand: *Boekje over kleine Sint Jan Hoensbroek officieel gepresenteerd. Oud gemeentesecretaris Peeters ontving eerste exemplaar*. In Uitkijk, 8 december 1988. Ray Simoen: Specialisten in kruiswegen en beelden. In Limburgs Dagblad, 16 februari 2008.

PAUL JANSSEN

(* Hoensbroek 13 december 1960)

Paul Janssen geboren en getogen in Hoensbroek, ging nadat hij het atheneum aan het Sint Janscollege in zijn geboorteplaats had doorlopen Engelse taal- en letterkunde studeren aan de Rijksuniversiteit Groningen. Die studie besloot hij in 1988 met een scriptie over de relaties tussen poëzie en historisch besef, verklaard aan de hand van het werk van de Engelse dichter Jeffrey Wainwright. Intussen

volgde hij in 1986 en 1987 aan de universiteit van Manchester doctoraalprogramma's over recente Britse poëzie en de dichter T.S. Eliot. Zijn debuut als dichter maakte hij in 1997. Zijn gedichten verschenen in de Groningse bloemlezing *Het Hogere Noorden*. Daarna verscheen werk in literaire tijdschriften *Vrijstaat Austerlitz* (1998), *Schrijver en caravan* (1999) en in een aantal dagbladen. Ook schreef hij essays en recensies voor de Poëziekrant, waaronder in 1999: *Waar het tilt aan het kleinste* (over het werk van Leo Herberghs). In datzelfde jaar won hij de dichtwedstrijd die de Rijksuniversiteit Groningen had uitgeschreven ter gelegenheid van haar 77e lustrum met het gedicht: *De universiteit, de stad, de wereld*. Het prijzengeld bedroeg 1614 gulden, dat kwam overeen met het stichtingsjaar van de universiteit. Eveneens werd in 1999 werk van hem opgenomen in de door Ruben van Gogh gemaakte bloemlezing *Sprong naar de sterren*, waarin de laatste nieuwe dichters van de twintigste eeuw werden gepresenteerd. Janssen schrijft als freelancer lesmateriaal voor educatieve uitgeverijen en geeft trainingen zakelijk Engels en schrijfvaardigheid Nederlands. Hij treedt regelmatig op in de stad Groningen en elders, en was onder andere te beluisteren in het VPRO-radioprogramma Music Hall, De Avonden (februari 2000). Hij debuteert in 2004 met *Instructies voor een ober* in de Windroosreeks van Uitgeverij Holland. In deze bundel verzamelde hij oud en nieuw werk. Het zijn sfeervolle, nostalgische en humoristische gedichten. Zijn poëzie kenmerkt zich door een sterke voorliefde voor het visuele en door

een on-Nederlandse, bijna zuidelijke sense of place. De gedichten gaan onder meer over obers en verliefdheid en over oorlog en mango's. *Druk doend mensje/ werpt zo lang schaduwen voor zich uit/ dat hij verraft/ en opwaarts neigt, vliegt misschien als een frisbee,/ maar tenslotte toch geen engel// Toch is dit landschap troost/ zo onbegaan als het is/ met mensen,/ zo bezaaid als het is/ met bekeutelde stenen// dat je er vanzelf een stuk/ schaapachtiger wordt:// was dit het// dan? (Op het plateau, 2001)*

POËZIE: *Instructies voor een ober* (2004); *De kouweschotelsjongens; Tipsy at one a.m.; De universiteit, de stad, de wereld; Op het plateau.* ESSAY: *Waar het tilt aan het kleinste* (1999) Over de dichter Leo Herberghs; LITERATUUR: Adri Gorissen: Limburgs Literatuur LEXICON, 190 (2007).

JACQUES KERSTEN

(* Hoensbroek 2 september 1947 –
† Heerlen 30 april 1991)

Auteur van enkele boeken over Vlaamse auteurs, medeoprichter van het Letterkundig Centrum Limburg. Hij organiseerde literaire avonden en manifestaties. De Hoensbroekenaar Jacques Kersten bezocht in Hoensbroek de lagere school en de mulo. Vervolgens ging hij naar het Bisschoppelijk College in Sittard, waar hij in 1966 slaagde voor zijn

hbs-a. Na even de kweekschool in Sittard bezocht te hebben ging hij in Groningen Franse taal- en letterkunde studeren, maar in de loop van het studiejaar stapte hij over naar de opleiding MO-Nederlands aan de Gemeentelijke Universiteit in Amsterdam. Nog voordat hij die afrondde met een scriptie over Rhijnvis Feith, had hij al in 1970 een aanstelling als leraar Nederlands gekregen bij het Bernardinuscollege in Heerlen. Zijn liefde voor taal en literatuur was bij hem gewekt op het Sittardse College. Hij wist dat op zijn beurt weer met enthousiasme over te dragen op zijn leerlingen. Hij schreef boekrecensies, interviewde auteurs, gaf lezingen en organiseerde literaire bijeenkomsten. Hiervoor nodigde hij vele schrijvers uit waaronder Hugo Raes, Hubert Lampo, Ward Ruyslinck en Jotie 't Hooft om in de Heerlense bibliotheek of in café Bijsmans hun werk te bespreken. Hij startte rond 1970 als een van de eersten een leesclub en samen met Paul Haimon was hij een van de oprichters van het Letterkundig Centrum Limburg. Zijn eerste boek schreef hij in samenwerking met J.G.M. Weck over de Vlaamse schrijver Hugo Raes in de serie: *In contact met het werk van moderne schrijvers*. Zijn stukken zijn verder terug te vinden in: *Opzicht. Berichten vanuit leven in Limburg* en tijdschriften als *Yang*, *Argus*, *Diogenes* en *Septentrion*, het Jaarboek Vlaamse literatuur en het *Limburgs Dagblad*. Vanaf 1984 leverde hij regelmatig bijdragen aan de Vlaamse krant *De Standaard* en in 1990 werd hij vaste medewerker van *De boekenkrant*. Zijn grote belangstelling lag bij Vlaamse en Limburgse schrijvers.

Van de Limburgse schrijvers besprak hij vooral Ton van Reen en Kees Simhoffer. Dat deed hij op een bijzondere wijze. Ben van Melick zegt hierover in *Als ik dan ga*, het herdenkingsboek voor Kersten: *Wat de schrijver Kersten interessant maakt, is de typisch subjectieve wijze van bespreken: gedreven, moralistisch en onbevangen persoonlijk, uitgaande van het axioma dat lezen wezenlijk bijdraagt aan de vooruitgang van het menselijk geluk. Het personage zag hij als een levende persoonlijkheid: een psychologische afsplitsing van de auteur.*

In 1983 werd hij afgekeurd, hij kon geen les meer geven. Dat leidde niet tot meer publicaties. Een eigen roman, die hij al tijden van plan was te schrijven bleef onvoltooid.. Op 30 april 1991 overleed hij op 43-jarige leeftijd na een ongelukkige val van de trap.

WERKEN: *Hugo Raes. In contact met het werk van moderne schrijvers* (1976, samen met J.G.M. Weck); *Hugo Raes. Grote ontmoetingen* (1978); *Paul Haimon* (1978); *Hubert Lampo* (1986).

LITERATUUR; Diverse auteurs: *Als ik dan ga. Documentatie Jacques Kersten* (Heerlen, 1992); Adri Gorissen: Limburgs Literatuur LEXICON, 205-206 (2007).

NOP MAAS

(* Hoensbroek 1 december 1949)

Nop Maas (voluit Norbert Maria Hubert Maas) heeft vooral bekendheid gekregen als literatuurhistoricus. Hij publiceert vooral over de letteren in de negentiende en twintigste eeuw. Na de lagere school in Hoensbroek studeerde hij even aan het kleinseminarie van de Montfortanen in Schimmert. Van Osch, de leraar Nederlands daar liet hem Elsschot en Multatuli lezen, waardoor hij

grote belangstelling kreeg voor literatuur. Vervolgens ging hij naar het Sint-Janslyceum in Hoensbroek, waar hij les kreeg van de inspirerende classicus Ton Scheepers, die een paar maanden voor het eindexamen van Maas verongelukte. Verder zat zijn oudere broer in de middelbare schooltijd op de kweekschool in Heerlen, waar Harry Prick een bezieldende leraar Nederlands was, zodat Maas indirect zo ook een leerling van Prick werd. Met zijn diploma gymnasium A vertrok hij in 1968 naar de universiteit van Nijmegen om daar Nederlandse taal- en letterkunde te gaan studeren. Zelf zegt hij hiervan: „Ik ben eigenlijk geïnteresseerd in de kleinere Multatuli's. Niet de bekende schrijvers uit de tweede helft van de negentiende eeuw, maar de auteurs die aan de rand zaten, die het niet echt gemaakt hebben, maar wel interessant zijn. Het zijn veelal de dwarsliggers, de querulant. De verzameling van deze querulant en waanzinnigen hoeft helemaal niet duur te zijn. Het gaat er gewoon om dat je een beetje leuk onderwerp voor je verzameling kiest. Zo heb ik liever een onbekende dichter uit 1860 dan werk van Beets. De onbekende dichter is al die jaren door de mazen van het net gevallen, die wil ik dan asiel verlenen. Daarnaast zag ik betrekkelijk snel in dat bepaalde negentiende-eeuwse naslagwerken ontzettend belangrijk waren. Je wilt immers kunnen reconstrueren wat er in die periode aan de hand was. Zo haal je uit het Woordenboek van het praktische leven - een titel waar ik gelijk verliefd op was - dingen waar je nooit van gedroomd zou hebben. Zwangere vrouwen mochten om gezondheidsredenen bijvoorbeeld niet

onder bomen gaan zitten. Dat is zinnig om te weten als je in een ander boek een toespeling hierop leest. Ook verzamel ik veel tijdschriften uit de negentiende eeuw. De laatste tijd zijn dat vooral satirisch-humoristische tijdschriften. Zo krijg je heel veel inside information. Dat is een van de prachtige aspecten van het kranten- en tijdschriftwezen: het is het kloppende hart van een periode. Je krijgt zo veel meer informatie dan via een roman. Verzamelen is een beetje een ziekte. Ik heb veel meer boeken dan ik ooit kan lezen. Maar het feit dat je ze in huis hebt, vermindert de urgentie daartoe. Daarbij is de verzameling tijdsbesparend: voor onderzoek hoeft ik de deur niet uit. En verder blijft het een kwestie van platte hebzucht".

Na zijn afstuderen in 1975 werd hij junior wetenschappelijk medewerker bij de sectie Nederlands van de Katholieke Universiteit van Nijmegen en daarna universitair docent negentiende-eeuwse letterkunde. In 1976 werd hij redactielid van het tijdschrift *De Negentiende eeuw*, waar hij 25 jaar aan verbonden bleef. Zijn eerste werk was: *de Nederlandse Spectator. Schetsen uit het letterkundig leven van de tweede helft van de negentiende eeuw* in 1986, gevolgd door studies als: *Zonder omhaal van woorden. De criticus W.G. van Nouhuys* (1987); *Pennen in beweging: polemische fragmenten uit de tweede helft van de 19e eeuw* (1988, samenst.) en zijn proefschrift: *Marcellus Emants' opvattingen over kunst en leven in de periode 1869-1877* (1988). Nop Maas schreef een hele reeks publicaties waaronder boeken over strips, kranten en tijdschriften en schrijvers. Bij het vijftigjarige bestaan van het Letterkundig Museum in den Haag schreef hij het jubileumboek *Werken voor de eeuwigheid* (2004).

Aan het begin van de tachtiger jaren werd Nop Maas gevraagd voor de annotaties en tekstbezorging van de brievenboeken van Gerard Reve. Eerder had hij al laten zien dat dit zijn vakgebied was, want in 1992 nam hij tevens de *Minnebrieven* van Multatuli voor zijn rekening. Daarop volgde de correspondentie met Geert van Oorschot en Willem Frederik Hermans. Deze verscheen in twee delen n.l. in 2003: *Hierbij de hele God in proef. Brieven aan Willem Frederik Hermans* en in 2004: *Je vriendschap is werkelijk onbetaalbaar. Brieven aan Geert van Oorschot*.

In februari 2009 kwam Maas in het nieuws met betrekking tot *De Sadist*, een 'pornografische novelle', die plotseling opdook en toegeschreven werd aan Gerard Reve. Volgens Nop Maas is dit niet juist. Naar zijn mening bevat de tekst zinnen, die nooit van Reve afkomstig kunnen zijn.

Reve was iemand, die altijd uiterst precies formuleerde, terwijl deze tekst heel slordig is geschreven. Bovendien treedt in het verhaal Frits van Egters op, de hoofdpersoon van Reve's debuutroman *De Avonden* uit 1947 en is het onwaarschijnlijk dat hij Van Egters als hoofdpersoon van een nieuw verhaal zou opnemen. Nadat hij van het Nederlandse en Vlaamse Fonds voor de Letteren een biografiebeurs van € 40.000,- had gekregen kon hij zich volledig geven aan de imposante drielijke biografie over Gerard Reve (1923-2006) een van de grootste Nederlandse schrijvers van de twintigste eeuw. Zijn leven lang was Gerard Reve een omstreden auteur, die geregeld in de publiciteit kwam wegens zijn non-conformistisch optreden en zijn provocerende uitspraken. Hij was een van de bepalende figuren in het culturele leven van de tweede helft van de twintigste eeuw. Op 30 oktober 2009, ruim 60 jaar na Reve's romandebuut en ruim drie jaar na diens dood, verscheen het eerste deel: *Gerard Reve - Kroniek van een schuldig leven. De vroege jaren (1923-1962)*. De delen 2 *De rampjaren(1992-1975)* en 3 *De late jaren(1975-2006)* zullen verschijnen in respectievelijk het voorjaar en najaar van 2010. In het eerste deel van de biografie werd een schat aan nieuwe informatie over Gerard Reve's veelbewogen leven voor het eerst openbaar: over zijn jeugdjaren; de oorlogsperiode; zijn huwelijk met de dichteres Hanny Michaelis; de worsteling met zijn homoseksualiteit, zijn communistische verleden en de godsdiens; de achtergronden en de vaak moeizame totstandkoming van zijn werk. De door Reve in omloop gebrachte mythes werden ontrafeld; de verwevenheid van leven en werk werd, voor zover mogelijk, vastgelegd. Mede dankzij de ruimhartige medewerking van Reve's laatste levenspartner Joop Schafthuizen, die Maas inzage gaf in het privé-archief van de schrijver en tevens toestemming verleende om ruimschoots te citeren uit de vele, tot dusver onbekende, originele Reve-teksten waar Maas de hand op wist te leggen, moet Gerard Reve - *Kroniek van een schuldig leven* bij voorbaat worden beschouwd als hét standaardwerk over Reve's leven en werken.

WERKEN: *De beste en andere gedichten uit de W. Anthon Faselprijs voor poëzie (november 1975 – december 1996 (1976); Uit het leven. Bloemlezing naturalistische verhalen rond 1885 (1977) m.m.v. M. Stapert-Eggen; Geestelijke lustwarande van P. van Os Jr. Een mystificatie uit de negentiende eeuw. (1980, incl. en toel.); Netscheriana (1983); De ontvangst van De Nieuwe Gids (1983); Bloomers (1983); Marcellus Emants. Aantekeningen (1985) m.m.v. Pierre H. Dubois. (Achter het Boek jrg. 20). Een bezoek bij graaf Leo Tolstoi en andere teksten (1985);*

De Nederlandsche Spectator. Schetsen uit het letterkundige leven van de tweede helft van de negentiende eeuw (1986); *Grote doden* (1986); *Multatuli aan de verkeerde kant* (1987); *Een pseudo-esthetische zeepbel. Nederlandse reacties op Oscar Wilde, deel I* (1987); *De Vaderland-reeks* (1987); *Nagloeind vuurwerk. Nederlandse reacties op Oscar Wilde, deel II* (1987); *Pennen in beweging; Polemische fragmenten uit de tweede helft van de 19e eeuw* (1988), Bulkboek over de tweede helft van de 19e eeuw; *Marcellus Emants' opvattingen over kunst en leven in de periode 1869-1877* (dissertatie 1988); *Couperiana* (1988); *De literaire wereld van Carel Vosmaer: een documentaire* (1989); *Een duivelsvent: Frederik van Eeden in caricatuur* (1991); *Hooge criticus: een portret van J.J. van santen Kolf 1848-1896* (1993); *Vrouw, zie ook Hemel en hel: Humoristisch-satirische woordenboeken in Nederland in de 18e en 19e eeuw* (1994), met Ewoud Sanders; *Marcellus Emants. Voor mij blijft het leven een krankzinnigheid. Een portret in brieven* (1995), geselecteerd en toegelicht; *De verborgen wereld van Democriet* (1995). Bijdrage in *Bert Sliggers*; Waar de blanke top der duinen... Lourens Janszoon Coster. Opkomst en ondergang van een uitvinder. In: *NCF van Sas; Offeren aan Mercurius en Minerva. Nederlandse Vereeniging van Antiquaren 1935-1995* (1995) samen met F.W. Kuyper; *Altyt Waeck Saem. De drukker-uitgever A.W. Sijthoff 1829-1913* (1995); *Rapport van het Project Nederlandse literaire brievencollecties en – edities 1800-1900*. In: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Constantijn Huijgens Instituut voor tekstedities en intellectuele geschiedenis (1996) samen met Jacqueline de Man; *Waardevol oud papier: Een feestbundel bij het tienjarig bestaan van Bubb Kuyper Veilingen Boeken en Grafiek 1986-1996* (1996); *Jan Linse: De eerste Nederlandse striptekenaar* (1996); *F.A. Hartzen, Nederlandse toestanden* (1996) inleiding en aantekeningen; *J.J.A. Goeverneur, De Keesiade* (1996) ingeleid en vertaald; *Heine war ein Holländer* (Stuttgart 1997) In: Joseph A. Kruse, *Ich Narr des Glücks..; Marcellus Emants, Een nagelaten betekenis* (1997) nawoord; *De archeologie van het Nederlandse stripverhaal* (1997); *Een steen in goud gevatt; twee eeuwen gedichten over Haarlem* (1998) samen met Wim Vogel; *Als een priester en zijn preekstoel. Multatuli en de Dageraad* (1998) In: Peter Derkx: Voor menselijkheid of tegen godsdienst? Humanisme in Nederland 1850-1960; *De Oprechte Haarlemsche Courant in negentiende-eeuwse literatuur en karikatuur* (1998); *Kleine Bolsjewieken. De kleuterjaren van Karel en Gerard (van het) Reve* (1999); *Een hardnekkige zeepbel. Het naleven van Oscar Wilde in Nederland*. In: Gay (2000); *Multatuli voor iedereen(maar niemand voor Multatuli)* (2000); *Het is niet mogelijk een mening juist te vinden, omdat ze aangenaam is. Brieven van Marcellus Emants aan Gonne Loman-van Uildriks* (2000). Den Haag Letterkundig Museum; *Dat boek is meer dan een boek, het is een mensch. Reacties op Max Havelaar in 1860* (2000); *Vérst verleden. Jeugdherinneringen door Hanny Michaelis verteld aan Nop Maas* (2002); *Het blijkt dat een en ander meer tijd behoeft, dan aanvankelijk door mij gedacht werd: een kroniek van het Hildebrand-monument in de Haarlemmerhout* (2002); *Werken voor de eeuwigheid* (2004); *Werken voor de eeuwigheid. Een geschiedenis van het Letterkundig Museum* (2004); *Seks!.... In de negentiende eeuw* (2006); *Een brief van Gerard Reve* (2006); *Hier rust een engel* In: *Het volle leven. Herinneringen aan Gerard Reve* (2006); *In memoriam Harry G.M. Prick* (2006).

ANNOTATIES: Annotatie bij *Multatuli, Minnebrieven.*(Amsterdam 1992); Annotatie en tekstbezorging van brievenboeken van Gerard Reve: *Brieven aan Wim B.* (1983); *Brieven aan Frans P.* (1984); *Brieven aan Geschoold Arbeiders* (1985); *Brieven aan mijn Lijfarts* (1991); *Brieven van een Aardappeleter* (1993); Annotatie en tekstbezorging van de volgende brievenbundels van Gerard Reve: *Brieven aan Josine M.* (1994); *Brieven aan Matroos Vosch* (1997); *Met nijs begonnen. Correspondentie met Willem Nijholt* (1997); *Gerard Reve en Geert van Oorschot, Briefwisseling 1951-1987*. Uitgeverij G.A. van Oorschot (2005); *Moedig*

voorwaarts. Brieven aan Bert en Netty de Groot (2007); Willem Frederik Hermans en Gerard Reve, Verscheur deze brief! Ik vertel veel te veel. Een briefwisseling (2008), samen met Willem Otterspeer. Tekstbezorging eerste vijf delen Verzameld werk van Gerard Reve (1998-2001); Annotatie en tekstbezorging van: Geert van Oorschot, *Hierbij de hele God in proef. Brieven aan Willem Frederik Hermans* (2003); Willem Frederik Hermans, *Je vriendschap is werkelijk onbetaalbaar. Brieven aan Geert van Oorschot* (2004); Karel van het Reve, Verzameld werk (deel 1 en 2, 2008) samen met Lieneke Frerichs en Elma Drayer.

ANDERE PUBLICATIES: Nevel en wind. Enkele reacties op de Nieuwe Gids oktober 1885 – mei 1886. In: Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (Jb. MNL) 1984 (1984); Carel Vosmaers dodendans van 1870. In: NLM Jrg. 6 (1988);); Portretten van Thijm. In: Jb. MNL 1989 (1989);); Mengelingen, de mei-prijs van de Maatschappij. In: Jb. MNL, 1990 (1990). De Maatschappij en H. Marsman. In: NLM Jrg 8 (1990); Nop Maas, Johannes van Vloten en Carel Vosmaer, Mengelingen. De briefwisseling tussen Carel Vosmaer en Johannes van Vloten Deel I, In: Jb. MNL 1991 (1991) Deel II (1992); Oproep brieven 19e eeuwse letterkundigen. In: NLM. Jrg. 11 (1993); Vergeten leden C.G. Withuys. In: MNL Jrg. 11 (1993)); Nogmaals C.G. Withuys. In: MNL Jrg.12 (1994); Vergeten leden A.J. ten Brink. In: Nieuw Letterkundig Magazijn. Jrg. 12 (1994); Schatgraven In: Dierbaar magazijn. De bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (1995); Leuren met Bakhuizen. In: NLM Jrg. 13 (1995);),'t Heir van menschenbeelden. De portrettenverzameling. In: Dierbaar magazijn. De bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (1995); 'n Zeer merkwaardige man. Antonius van der Linde en zijn contacten met Multatuli. In: Over Multatuli nr. 37 (1996) p.29-59; Altyt Waek Saem. In: NLM Jrg..14 (1996) Het brievenarchief van A.E. Sijthoff. In: Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1996 (1996); Karel Alfons Petrus Reijnders, Heerlen 7 mei 1920 – Overasselt 28 juni 1997. In: Jb.MNL 1998 (1998); Documenten over de Nederlandsche Spectator. In: Jb.MNL 1997 (1997).

DIVERSE BIJDRAGEN AAN: 'Lijst van bijdragen van Marcellus Emants in dag- en week- en maandbladen' in Pierre H. Dubois: Marcellus Emants. Een schrijversleven (1980); Vorstenschool van Multatuli in R.L. Erenstein. Een theatergeschiedenis der Nederlanden (1996); Harry Prick-nummer van De Parelduiker (2007); Spelevaren. Van August von Platen tot Gerit Komrij. Nijmegen (2007); Harry Prick als biograaf. In: Oude levens, nieuwe kwesties. Roermond (2007) p. 63-74; In memoriam Hanny Michaelis. Tirade 419 (2007); Samenstelling van Hanny Michaelis, Nagelaten gedichten (2007); Samenstelling van Hanny Michaelis, Zonder een spoor van vrede (2008); Levensbericht van Harry G.M. Prick. In: Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (2006-2007). Leiden 2008, p. 105-113; Vondelstraat 120 en 'Messchaertstraat 1. In: Ko van Geemert, Amsterdam & zijn schrijvers. (2008); Jaarboek Haeghem, Trefwoord, Over Multatuli, Nieuw Letterkundig Magazijn, Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, De Boekenwereld, Spektator, De Weduwe Ida, Jaarboek van het Letterkundig Museum, Biografie Bulletin, Literatuur, Uitgelezen Boeken, Taalschrift, TS (tijdschrift voor tijdschriftstudies), Jaarboek van het Nederlands Genootschap van Biblioofielen, Kritisch Literatuur Lexikon, Tirade.

LITERATUUR: Hub Hubben: Strips. In De Volkskrant, 28 februari 1997; Kees Fens: De grootste bemoeial van onze literatuur. In: De Volkskrant 18 februari 2000;; Peter Winkels: Voorkeur voor dwarsliggers. In: Dagblad de Limburger, 24 maart 2000; Paul Depondt: Het kunstgebit van Jan Hanlo. In De Volkskrant, 10 december 2004; Marika Kleblusek: Nop Maas. Werken voor de eeuwigheid. In NRC Handelsblad, 28 januari 2005; Aleid Truijens: Laat mij den scepter nu ook eens wippen. In: De Volkskrant, 17 februari 2006; Adri Gorissen: Limburgs Literatuur LEXICON, 258-259 (2007); Jos Bloemkolk: Reve nogmaals uit de kast.

In: Het Parool, 29 oktober 2009; Arjen Fortuin: *Deel 1: Waar Reve zich uit de kast wringt. Biograaf Nop Maas weigert Gerard Reve in enkele woorden samen te vatten.* In: nrc.next, 30 oktober 2009; Jaap Goedegebuure: Liefde is van hoger orde. Openhartige biografie bevestigt Reve's magische wereldbeeld. In: Trouw 31 oktober 2009: Adri Gorissen: *Reve-biograaf Nop Maas dient lezer. Hoensbroekse schrijver komt met boek over de vroege jaren.* In: Limburgs Dagblad, 13 november 2009.

BEN VAN MELICK

(* Hoensbroek 17 februari 1947)

Na de St. Petruschool en de HBS St. Jan in Hoensbroek ging Ben van Melick naar de pedagogische academie in Heerlen waar hij in 1970 de hoofdakte/onderwijzersakte haalde. Na eerst afwisselend voor de klas te hebben gestaan koos hij in 1974 definitief voor het onderwijs en ging lesgeven aan de Henricusmavo in Heerlen. Daarna studeerde hij's avonds geschiedenis en MO-A Nederlands. Na zes jaar les te hebben gegeven vertrok hij naar Amsterdam om zich hier bij de Universiteit in te laten schrijven als student bij de faculteit Nederlands en Algemene Literatuurwetenschap. In 1983 slaagde en promoveerde hij cum laude met en op zijn doctoraalscriptie: *Elias of het gevecht met de nachtegalen: kruispunt in een net van intertekstuele relaties?* Na zijn doctoraal ging hij aan het werk als leraar Nederlands aan het Bernardinuscollege in Heerlen en het Antonius Doctor College in Kerkrade. Deze drukke banen dwongen hem min of meer zijn studie Algemene literatuurwetenschap in Amsterdam af te breken, waarna hij fulltime in dienst kwam bij het Bernardinuscollege. In 1984 trad hij voor het eerst naar voren op literair gebied met een bijdrage aan het blad Literatuur over R.E.M. Marres' *De vertelsituatie en de hoofdmotieven in de Anton Wachtercyclus van S. Vestdijk*. Daarna volgden ook bijdragen aan De Gids, Levende Talen, Parmentier en De Parelduiker. Ben van Melick was zeer geïnteresseerd in Limburgse literatuur. Wiel Kusters vroeg hem hierover een bijdrage te leveren voor het boek *Het nieuwe Limburg* (1990). Dat deed hij met: *Inhaalmanoeuvres 25 jaar literatuur*. Waarna hij voor wat de Limburgse literatuur betreft tot deze conclusie komt: "Wat uit Limburg komt is vanaf de jaren '80 kwantitatief, kwalitatief en in zijn gevarieerdheid een volwaardig bestanddeel van de Nederlandse literatuur."

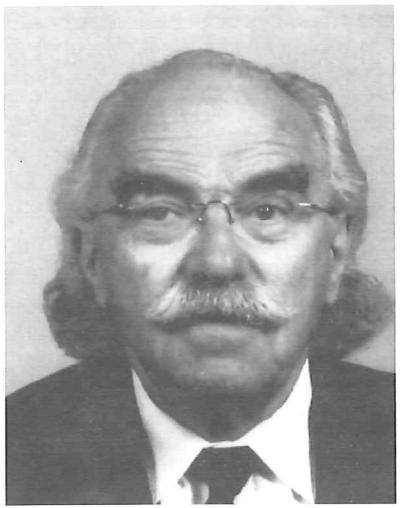
Ben van Melick is jarenlang uitgever geweest van het eenmanstijdschrift Quality Meat, samen met kunstenaar Joseph Quaedackers uit

Hoensbroek. De titel van het tijdschrift bevat niet alleen de initialen van de achternaam van beiden, voor wat de schrijver betreft verwijzen de hoofdletters Q en M tevens naar de kwaliteit van het vlees van de bekende slagersfamilie Van Melick in Hoensbroek. In het blad besprak hij het werk van verschillende Limburgse schrijvers en constateerde hij nieuwe ontwikkelingen, waarbij zijn plaatsgenoot Pé Hawinkels een ruime plaats innam met een compleet nummer aan hem gewijd. Met Quality Meat trok hij de aandacht van de cultuurreactie van Om-roep Limburg, die hem vroeg recensent/columnist te worden voor het cultuurprogramma *De Onderstroom*, wat hij met een onderbreking van twee jaren deed van 1992 tot 2009.

In de jaren '90 was hij tevens verbonden aan Galerie Signe in Heerlen, waar hij onder meer in de bladen *De Verloren Zaak* en *Signe-bericht* over beeldende kunst en literatuur schreef. Verder initieerde hij en werkte hij mee aan de bundels: *Als ik dan ga. Documentatie Jacques Kersten* (1992) en *Jon Erkens. Actor in de Mijnstreek 1946-1990.* (1995). Hij bewerkte boeken als *Stille dagen in Maastricht* van Willem K. Coumans. *Portret van een landschap. Gedichten 1953-1997* van Leo Herberghs (samen met Yolanda Bloemen en Wiel Kusters) en *Dood is goed* (2003) van Ger Bertolet en George Meijers. Met *Schrijven als daad van liefde. Over het werk van Pé Hawinkels* (1990) won hij een essaywedstrijd over de poëzie van Pé Hawinkels. De kroon op zijn werk betreffende Limburg is *Maar er is meer...* uit 1999, dat hij samen schreef met Hans op de Coul en Ine Sijben. Sinds 2008 is hij actief bij uitgeverij Huis Clos en organiseert hij literaire manifestaties onder de naam Bindels & Van Melick, zoals *Dag van de Brief* (2009) in Maastricht en *Paul van Ostayen in Berlijn* (Schunck* 2009). Daarnaast geeft hij lezingen over literaire onderwerpen.

WERKEN: *Elias of het gevecht met de nachtegalen: kruispunt in een net van intertekstuele relaties?* Deel 1. *Onderzoek naar een structuralistische, semiotische en intertekstuele theorie en methode als alternatief voor de in wetenschap en kritiek gangbare praktijk om de veronderstelde relaties tussen 'Elias of het gevecht met de nachtegalen' van Maurice Gilliams, 'Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge' van Rainer Maria Rilke, 'Le grand Meaulnes' van Alain-Fournier en 'Niels Lyhne' van Jens Peter Jacobsen te beschrijven en te verklaren.* (178 pp) Deel 2. Noten, bijlagen en bibliografie. (96 pp) (Amsterdam 1983). *Schrijven als daad van liefde. Over het werk van Pé Hawinkels* (1990); *Frits van der Zander/Schilder* (1995); *Joseph Quaedackers' Koparchief* (1997); *Maar er is meer... Poëzie van Limburgs in de twintigste eeuw* (1999, samen met Hans op de Coul en Ine Sijben); *Uitgestelde vernieuwing. Henri Ritzen, schilder* (2001); *Werktitel: Piet Gerardus, grafisch ontwerper* (2003). *Han Bennink. Cover art for ICP and other labels* (2008).
FICTIE EN ANDERE PUBLICATIES: *Nooit meer get geheurd.* In: *n PLAT-eweg* (1998); *Blauw handdeuk.* In: *Mien koel* (2000)

LITERATUUR: Adri Gorissen: *Grasduinen in Limburgse poëzie*. In: Dagblad De Limburger, 17 december 1999; Peter Janssen: *Balans van 25 jaar literatuur Limburg*. In: Dagblad voor Noord-Limburg, 3 januari 1991; Peter Janssen: *Don Quichot en terriër*. In: Dagblad voor Noord-Limburg, 25 november 1993; Rob Molin: *Honderd jaar poëzie in Limburg*. In: Limburgs Dagblad, 15 december 1999; Wido Smeets: *Bij Piet Gerards is elke versiering taboe*. In: Dagblad de Limburger, 6 november 2003. Adri Gorissen: *Limburgs Literatuur LEXICON*, 268-270 (2007); Adri Gorissen: *Huis Clos: fraai fonds*. In: Dagblad De Limburger, 22 december 2009.

MATH MERTENS

(*Hoensbroek, 18 november 1938)

Na de basisopleiding aan de OL Vrouweschool in zijn geboorteplaats en een middelbare schoolopleiding aan het seminarie van de Paters Montfortanen in Schimmert volgde hij een HBO opleiding aan de Kweekschool Christus Magister in Heerlen. Na het afstuderen in 1962 volgde nog een avondopleiding MO Pedagogiek aan de R.K Leergangen. Hierna werkte hij

tot en met 1973 achtereenvolgens als onderwijzer en Directeur aan de Franciscusschool in Mariarade-Hoensbroek. Daarna volgde een aanstelling als mentor aan het Bisschoppelijk College Schöndeln in Roermond. In september 1979 keerde hij terug naar Hoensbroek waar hij tot aan het eind van zijn arbeidsleven werkte als Hoofd Opleidingen bij het Centrum Beroepsopleidingen Hoensbroek, een aan de Lucasstichting voor Revalidatie verbonden scholing voor mensen met een lichamelijke handicap, die zich in het kader van de opening mocht verheugen in het bezoek van Koningin Beatrix en Prins Claus. Mertens was vanaf zijn studententijd actief in het Hoensbroekse verenigingsleven. Zo was hij o.m. secretaris van de studentenvereniging AGIOS, secretaris van de KOV (Katholieke Onderwijsvereniging), vice-voorzitter van de tennisvereniging Talvu, vele jaren bestuurslid en voorzitter van de voetbalvereniging FC Hoensbroek en bestuurslid van de Heemkundevereniging. Verder was en is hij een fervent carnavalsvierder: al meer dan 40 jaar beeldt hij ieder jaar opnieuw weer een act uit in de jaarlijkse carnavalsoptocht en schreef voor solisten en groepen tientallen carnavalsliedjes. Samen met July Vijgen bereikte hij in 2002 de finale van het *Limburgs Vastelaovesleedjeskonkoer*. Voor de plaatselijke carnavalsvereniging hielp hij mee om de geschiedenis van de Breuker Vastelaovend overzichtelijk in beeld te krijgen, werkte mee aan de invulling van enkele prinsenproclamaties en was een van de drijfveren van misschien wel het grootste spektakelstuk dat de carnavalsvereniging tot nu toe realiseerde: de

Revue 'Oos Leve Hieér haat de welt gemak't, de Breuker luuj Gebrook'. In 1994 beleefde deze Revue meerdere uitvoeringen in een uitverkochte gehoorzaal van het kasteel en nu nog na zoveel jaren wordt er door de oudere garde met weemoed aan terug gedacht.

Voor zijn verdiensten voor de Hoensbroekse gemeenschap ontving hij in 2006 namens de Harmonie St. Caecilia Het Teuntje. Verder werden hem in 1994 de Orde van Verdiensten van het CCH (Carnavalscomité Hoensbroek) en in 2004 de Laureaatsorde van de SHC (Samenwerkende Hoensbroekse Carnavalsverenigingen) toegekend. Mertens staat bekend als een grote ijveraar voor en bevorderaar van het *Breuker Plat*. Als dialectschrijver hanteert hij als uitgangspunt de aanwijzingen voor het schrijven van het Hoensbroekse dialect van de voormalige kapelaan Frans Schleiden (1929), zij het dat hij deze meermaals aanpaste aan de grammaticale richtlijnen en verzoeken vanuit de dialectvereniging VEL-DEKE. Regelmäßig publiceert hij in dit tijdschrift. Veel lof werd hem toegezwaaid voor *Breuker Jònge sjrieve Breuker Plat* in 2008. Een bundel samengesteld uit het werk van Paul van Hoensbroek, pseudoniem voor Wiel Poulszen, die hij persoonlijk heeft gekend. Na zijn dood in 1970 bleef hij geïnteresseerd in zijn werk. "Ik ben blij dat ik met het verzamelen van zijn werk klaar ben. Vele stukken waren zo aangetast door de tand des tijds dat ik ze letterlijk heb moeten ontcijferen". Onder andere van de kinderen van Van Hoensbroek kreeg hij vele manuscripten. Verder vond Mertens vele stukken in archieven van kranten en tijdschriften. "Ik was bang dat het werk van de schrijver nooit gebundeld zou worden, als ik er niet aan zou beginnen. Vroeger was geld de belangrijkste reden om het dialectwerk van Van Hoensbroek – een oud-leraar – niet te bundelen. Er was geen belangstelling voor. Van zijn Nederlandse werk zijn wel diverse boekjes verschenen, omdat hij dat als lesstof voor zijn leerlingen gebruikte". Het monnikenwerk waaraan hij twee jaar van zijn leven heeft gewerkt werd op 17 september 2008, de eerste verjaardag van de Hoensbroekse Heemkundevereniging, gepresenteerd. Onder meer voor zijn verdiensten als dialectschrijver werd Math Mertens in 2010 benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau.

PROZA: *Wie ich nog 'ne koetjòng waor; De sjiemhèllige; Sint Tunnis daet 't weer; 'n Wirkpaerd zoe sjterk wiej 'nen os; Pruuse mit 'n hart; Kroëête-kal Op Terlinge; Gaod, zilver en bròns; Vreugger; 't Ieësjte kôwrenne va Gebrook.*

GEDICHTEN: *Mien vadersjstad; D'r pap; De mam; Mien sjtök; Mie Limburg; De jaorge-*

tieje; De vuëgel; Bie't graaf; Allerhèllige; 17 janneawai; Vastelaovesklure; Vastelaoves-vrundin; Breuker maedje; De Sjöpping; Oos kesjtieël; Gezöndhaed; Ieskouw wermte; Vuuér 't sjlaope gao; Midden i de nach; Sjterke; Oos hermeniej; D'r vanedraeger; D'r dirigent; De sjlaagtroem; De bombardon; De dieke troem; De bekvens; De trumpet; De klarinet; De fläöt; De pauken; I d'r mörge; Dreimädel-boet; Same; Miene sjnoebel; De Sjötteküeninge. Sint Berb i Gebrook.

UITGAVEN: 30 jaar Christus Koning: van Daaldesjpool tot Tranendal (1994); Jubele um Gebrook (1994) samen met July Vijgen; Een halve eeuw FC Hoensbroek (1996) samen met schrijverstrio; 'ne Kwakkert i d'r pool, doezend wuuérd i Breuker Plat (2000); St. Caecilia 150 jaren jong (2006) Breuker Jònge sjriewe Breuker Plat (2008)

ANDERE PUBLICATIES o.a. Regelmäßig in tweemaandelijks tijdschrift VELDEKE; 't Leech dreet zach de nach, bloomlaezing oet 't Limburgs. Feuilleton in 'Kasteelbode' (1997) en in Onbesjriefelik (1999); Leefste; LiLiLi-reeks (2007)

LITERATUUR: Dirk van Dellen: Breuker en Gebreuker. In: Kasteelbode, 16 april 1979.
Jeroen Noordeloos: Breuker jòng gebundeld In: Limburgs Dagblad, 16 september 2008.

RON PIRSON

(*Hoensbroek, 11 mei 1963 -
† Arnhem 2 mei 2006)

Ron (Roland Willem Jozef)

Pirson was publicist en universitair docent Exegese van het Oude Testament aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen te Tilburg, toen hij vrij onverwacht op jeugdige leeftijd van 42 jaar in Arnhem overleed. Hij is in de Lig-

tenbergstraat in Centrum/Zuid geboren, bezocht de O.L.Vrouweschool en ging vervolgens in 1975 naar het VWO op het St. Janscollege in Hoensbroek. Aansluitend heeft hij enige tijd Engels gestudeerd op een lerarenopleiding, aanvankelijk in Sittard en later in Tilburg aan het toenmalige Moller Instituut. Daar ging, in het kader van zijn tweede vak, al snel zijn belangstelling uit naar de theologie. Hij stapte in 1985 over naar wat toen nog de Theologische Faculteit Tilburg heette, waar hij de zesjarige klassieke studierichting doorliep. Begin jaren 90 was hij een paar jaar werkzaam als redacteur bij de Katholieke Bijbel Stichting en als zodanig betrokken bij de totstandkoming van de geheel herziene uitgave van de Willibrordvertaling van het Nieuwe Testament.

Vanaf 1994 was hij redactiesecretaris van Schrift, een populair-wetenschappelijk tijdschrift over de Bijbel, dat inzicht verschafft in de achtergronden van de Bijbel als historisch boek, als literair werk en als spirituele inspiratiebron. Naast het redactiewerk heeft hij zelf menig artikel over exegetische onderwerpen bijgedragen aan dit tijdschrift. Na zijn doctoraalexamen in 1994 trad Ron Pirson op de Theologische Faculteit Tilburg in dienst als assistent in opleiding, belast met onderzoek naar de invloed van de Hebreeuwse taal op bijbelse verhalen. Onder leiding van prof. Ellen van Wolde schreef hij een proefschrift onder de titel: *The Lord of the Dreams* over de Jozefcyclus in Genesis 37-50, waarop hij in 1999 promoveerde. Een deel van deze dissertatie verscheen in 2002 in een bewerkte en uitgebreide versie in een prestigieuze Engelse reeks. Een

bewerking voor een breder publiek publiceerde hij in 2001 onder de titel *De dromer van Hebron*. Hij was toen al in dienst van de theologische faculteit als universitair docent. Naast de voornaamste resultaten van zijn promotieonderzoek heeft hij in *De dromer van Hebron* ook diverse nieuwe onderdelen toegevoegd. Het bekende verhaal van Jozef en zijn broers wordt vanuit een heel andere dan de gebruikelijke invalshoek bekeken.

Hij slaagt er onder meer in flink te tornen aan het traditionele beeld van Jozef als wijze, vrome en rechtvaardige zoon, en laat zien dat ook het beeld van de onaangename broers, die Jozef uit jaloezie in de put gooien en verkopen, bijstelling behoeft.

In zijn functie van universitair docent nam hij veel van het oudtestamentisch onderwijs voor zijn rekening. Ook heeft hij vanaf 1998 jarenlang colleges gegeven aan de priesteropleiding Bovendonk in Hoeven. Ron Pirson had de gave om helder en enthousiasmerend te spreken, voor een breed, niet-theologisch geschoold publiek, zoals bleek uit de vele colleges die hij op de open dagen van de faculteit verzorgde. Tegelijk ontwikkelde hij zich verder als theologisch onderzoeker, die regelmatig bijdragen leverde aan internationale congressen.

Opvallend is dat hij tegelijk gold als een specialist op het terrein van Tolkien. De trilogie *The Lord of the Rings* boeide hem al op de middelbare school. De titel van zijn proefschrift is een duidelijke verwijzing naar dit bekende werk.

Ron Pirson was erg actief binnen het Tolkien Genootschap Unquendor: ook hier nam hij voor diverse uitgaven de taak van redacteur op zich. Hij publiceerde regelmatig artikelen over Tolkien, waarbij hij onder meer allerhande taalkundige, culturele en theologische aspecten betrok. Op de theologische faculteit was hij een duidelijke exponent van de jongere garde. Hij had een uitgesproken belangstelling voor religie als een cultureel verschijnsel en verrichtte pionierswerk waar het ging om een taalkundige en literaire benadering van de Bijbel.

Als universitair docent was hij medeorganisator van een studiereis naar Malawi in oktober 2005. Hij was toen al een tijdje actief voor de stichting Het Goede Doel in Tilburg, die gericht is op rechtstreekse en kleinschalige ontwikkelinghulp aan de armste bevolkingsgroepen in Malawi. Vlak voor vertrek moest hij afhaken vanwege wat korte tijd later een ongeneeslijke ziekte bleek te zijn. Desondanks heeft hij zich ook

daarna nog ingezet voor het noodhulpproject dat tussen november 2005 en april 2006 in Malawi werd uitgevoerd.

Zijn laatste publicatie verscheen eind 2005 bij de Katholieke Bijbelstichting: *Belichting van het bijbelboek Genesis*. Hierin gaat hij op spits, spirituele en soms humoristische wijze de lezer voor in een zorgvuldige literaire uitleg van Genesis, een hoogtepunt van bijbelse vertelkunst en een van de klassiekers uit de wereldliteratuur, waarin de ‘verwekking’ van hemel en aarde en van de mensheid, en van de wording van Israël binnen die mensheid wordt verhaald. Hij gaat uit van de tekst zoals die er ligt, waarbij hij laat zien wat er staat, én wat er niet staat. Hiermee helpt hij een aantal foute vooronderstellingen uit de wereld, laat inzichten oplichten die vaak verrassend en nieuw zijn en laat zien hoe aparte tekstdelen functioneren in de context. Het boek is geen verzameling opmerkingen bij de deelverhalen, maar de samenhang van heel Genesis staat centraal. Zoals een recensent opmerkte, zijn schrijfstijl maakt dat het commentaar zelf leest als een vertelling.

WERKEN: *De koning van het ivoren paleis*. Over 1 Koningen 21. Doctoraal scriptie (1994). Van zijn proefschrift over het verhaal van de zonen van Jacob, verscheen een populair-wetenschappelijke uitgave: *De dromer van Hebron. Een herlezing van het verhaal van Jozef en zijn broers* (Ten Have, 2001) en een wetenschappelijke uitgave: *The Lord of the Dreams. A Literary and Semantic Study of Genesis 37-50* (Sheffield Academic Press, 2002); *Belichting van het bijbelboek Genesis* (Den Bosch, Katholieke Bijbelstichting, 2005, 384 p.)

ANDERE PUBLICATIES: Eddy Wally. Samen met Noël Ummels: *Getallenspel. De Droom-Paren in Genesis 37-50*. In: *Stripschrift*, december 1990; *Over leven in ballingschap, overleven na de Babylonische Ballingschap*. In: *Over Spel*, 2000. *Saul in Oxford*. In: *Over Leven*, 2002; *Een fraaie garderobe*. In: *Schrift* 28, 1996 nr. 165, 85-88. *De renovatie van de tempel volgens Haggai*. In: *Schrift* 29, 1997 nr. 173, 154-156; *Een andere kant van Jakob*. In: *Schrift* 30, 1998 nr. 175, 7-8; *Een bijl op het water*. In: *Schrift* 30, 1998 nr. 177, 82-84; *De kaak-slag bij Lechi*. In: *Schrift* 31, 1999 nr. 185, 144-146; *De tien geboden binnenstebuiten*. In: *Schrift* 31, 1999 nr. 186, 169-172; *Jozef tussen Israël en Egypte*, thema-aflevering. *Getallenspel. De droom-parenten in Genesis 37-50*. In: H. Beck e.a. (red.), *Over spel. Theologie als drama en illusie*, Leende: Damon 2000, 97-115; In: *Schrift* 32, 2000 nr. 188, 34-61; *Leeftijden in Genesis*. In: *Schrift* 32, 2000 nr. 189, 74-77; *De sprekende ezelin*. In: *Schrift* 33, 2001 nr. 195, 72-74; *Leviticus en de Tora*. In: *Schrift* 33, 2001 nr. 196, 95-99; *Laten wij gewassen maken*. In: *Ex Umbris* 2, 2001 nr. 2, 15-18; *The Sun, the Moon and Eleven Stars*. In: A. Wénin (ed.), *Studies in the Book of Genesis*, (Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium 155), Leuven: Peeters 2001; *Over leven in ballingschap. Overleven na de Ballingschap*. In: H. Beck / W. Weren, *Over leven. Leven en overleven in lagen*, Budel: Damon 2002, 46-67; *Saul in Oxford*. In: *Schrift* 34, 2002 nr. 199, 12-17; *Introduction*. In: R. Pirson (ed.). 2001: *A Tolkien Odyssey. Proceedings of Unquendor's Fourth Lustrum Conference*, Brielle, The Netherlands, 9 June 2001, Leiden 2002, 5-6; *Het boek Prediker: Salomo en Qobelet*. In: *Schrift* 199, 2002; *Dat smaakt naar meer. Over het slot van Genesis*. In: *Schrift* 201, 2002; *De CV van het Kerstkind*.

In: Eredienstvaardig, 18 december 2002, nr. 6, 225; *Dat smaakt naar meer. Over het slot van Genesis. Genesis en Exodus 1-18*. In: J. Fokkelman en W. Weren (red.), De Bijbel literair. Opbouw en gedachtengang van de bijbelse geschriften en hun onderlinge relaties, Zoetermeer: Meinema, 2003, 61-87; *God in Middle-earth?* In: B. Verstappen e.a., Vreemde verhalen, goed nieuws? Over Harry Potter en andere helden, Nijmegen: Valkhof Pers 2003, 94-111; In: Schrift 35 (2003) nr. 208, 107-110; ‘*Lig met mij*’ – de verleiding van Genesis 39, In Interpretatie 6, september 2003, 7-9; *De dood van Saul (1 Samuël 31 en 2 Samuël) 1* In: Schrift 208, 2003; *Goddelijke interventie in het Universum van Tolkien*. In: Schrift 209, 2003; *De dood van Saul*. In: Schrift 35, 2003 nr. 209, 157-160;

The Two-fold Message of Potiphar's Wife. In: Scandinavian Journal of the Old Testament, 18, 2004, vol 2, 249-260; *Review of W.L. Humphreys, The Character of God in the Book of Genesis. A Narrative Approach*. In: Biblical Interpretation, 12, 2004 vol.4, 408-410. Oordeel. *Sefanja*. In: F.A. Maas, J. Maas, K. Spronk (red.), De Bijbel Spiritueel. Bronnen van geestelijk leven in de bijbelse geschriften, Zoetermeer/Kapellen: Meinema/Pelckmans, 2004, 495-502; *De eeuwige superheld*. In: Concilium 2004. De God van Job. Jobs vragen in de moderne wereld. Samen met Noël Ummels; *Het demonische in The Lord of the Rings*. In: L. Jansen en N. Oudejans (red.), Idolen en demonen. Gelegenheidsbundel Dag van de Filosofie 2004, Tilburg: Universiteit van Tilburg 2004, 188-199; *Two Rings to corrupt them all?* In: R. Pirson (ed.), Lembas-extra 2004, Leiden: de Tolkienwinkel 2004, 110-122; *Divine Interventions in Tolkien's Universe*. In: Concilium. International Journal for Theology: Job's God (2004/4), 93-102. *Van Middle-earth naar Galilea en weer terug*. In: Harald van Veghel (red.), Wetenschap en literatuur in discussie, Budel: Damon 2005 (in druk); *Bericht uit de literaire salon*. In: Schrift 228, 2006. Van Middle-earth naar Galilea en weer terug. In: Wetenschap en literatuur in discussie 2006.

LITERATUUR: *Verlaten in de nacht*. In: De Bazuin, 29 mei 1996; *Vrolijk zijn*. In: De Bazuin, 22 november 1996; *Pessimisme kenmerkt The Lord of the Rings. Welk boek gaat niet over goed en kwaad*. In: NRC Dagblad, 25 maart 2002; LEMBAS EXTRA. *Dedicated to Ron Pirson (1963-2006). God in Middle-earth?* Proceedings of the Unquendor. Lustrum Tolkien-Genootschap, Baarlo 9-11 juni 2006; *Order, please*. In: Durante Magazine, 2007.

EGIDIUS SLANGHEN

(*Hoensbroek 23 augustus 1820

† Hoensbroek 12 oktober 1882.)

Egidius Slanghen werd op 23 augustus 1820 in Hoensbroek geboren als zoon van landbouwer Balthazar Slanghen en Maria Ida Cremers geboren in Oirsbeek. In de geboorteakte staat Egidius Slanghen vermeld als Gilis Slanghen, maar in het oudste

bevolkingsregister van Hoensbroek uit 1830 wordt hij genoemd met de voornaam Egidius. Na het verlaten van de dorpschool ging hij vervolgens naar een internaat in Glons (Glaaien) ten zuidoosten van Tongeren (België). Door zelfstudie leerde hij Latijn. In 1838 kreeg hij zijn eerste baan als klerk op het bureel der directe belastingen en van de conservator van het kadaster en der hypotheken te Hasselt (België). Na de scheiding van de beide Limburgen deed hij hetzelfde werk in Maastricht. Door tussenkomst van graaf Jean Baptiste d'Ansembourg van Amstenrade kon hij vanaf 1 mei 1843 gaan werken als rentmeester van de freules De Keverberg op Kasteel Aldenghoor in Haelen. In deze landelijke omgeving kreeg hij liefde voor geschiedenis. Hier legde hij een verzameling Limburgse munten en penningen aan en verrichtte hij opgravingen vlak bij de plaats waar de Romeinse gebouwen van Melenburg (tussen Horn en Buggenum) waren ontdekt. In 1853 stierven de beide freules en keerde Slanghen naar Hoensbroek terug. De volgende twee jaar woonde hij zonder beroep in bij zijn broer Karel op Dorp 80. Bij Koninklijk Besluit van 11 maart 1855 werd hij benoemd tot burgemeester van Hoensbroek; op 10 april van hetzelfde jaar werd hij tevens ambtenaar van de burgerlijke stand. In de periode 1861-1867 was hij ook nog burgemeester van Voerendaal wegens de twisten daar. In zijn overlijdensbericht dat verscheen in de Limburger Courier van 14 oktober 1882 lezen we, dat hij een knap en waardige burgemeester was, wiens oordeel grote invloed had. Hij liet de wegen verbeteren en zorgde

voor een nieuw schoolgebouw dat tevens als gemeentehuis diende. In 1863 richtte hij samen met anderen het Provinciaal Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde in Limburg op. In 1871 werd hij lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden. Slanghen was meer dan een kwart eeuw burgemeester van Hoensbroek. De wegen in de gemeente waren zo slecht, dat men ze noch te voet noch met een rijtuig kon gebruiken; sinds de Franse Revolutie waren ze niet meer onderhouden. Burgemeester Slanghen was de eerste bestuurder in Limburg, die de wegen in zijn gemeente duurzaam liet verbeteren. De belastingen werden naar draagkracht over de inwoners verdeeld. De inwoners vonden hem een knap en waardige burgemeester met een helder hoofd en een degelijk karakter. Hij was zeer gezien in Hoensbroek. Jos Habets (zijn moeder was een neef van Egidius), de eerste riksarchivaris van Limburg, die in 1851 voor de eerste maal met hem kennis maakte schreef over Slanghen het volgende: "Sedert die eerste ontmoeting heb ik eene warme genegenheid voor dien langen, mageren neef, met dat kaal voorhoofd en dien zwarten knevel gekoesterd, die weinig sprak en bijna nooit lachte, al liep het gesprek ook over een humoristisch onderwerp". Slanghen had grote belangstelling voor de regionale en plaatselijke geschiedenis. Bij voorkeur maakte hij gebruik van onuitgegeven stukken, hij putte maar weinig uit gedrukte bronnen. Het doel dat hij voor ogen had, was niet een geschiedenis van Limburg te schrijven, maar losse bouwstoffen te leveren. De gegevens haalde hij uit de archieven van kasteel Hoensbroek en kasteel Aldenghoor; tevens had hij inzage in het slotarchief van graaf Oscar d'Ansembourg in Neubourg bij Gulpen. Zijn bekendste historische werken zijn: *Het Markgraafschap Hoensbroeck* gevuld door *Geschiedkundige aanteekeningen over het voormalige land van Valkenburg* (1859). Hij bespreekt de heerlijkheid Hoensbroeck, het gerecht, het leenhof, de parochie, de gemeente, de heren van Hoensbroeck, Ter-Wyer en Laer, alsook Vaesrade en Valkenburg en *Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige hertogdom Limburg*, 2 delen (1865). Ook schreef hij een aantal artistement in de Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Duché de Limbourg. Ze staan afgedrukt in de delen 6,7, 9,14,15 en 16 (1869-1879). Bovendien schreef hij in De Maasgouw, Weekblad voor Limburgsche geschiedenis, Taal- en Letterkunde, 28 kleine artikelen in de jaren 1879-1982. Zijn belangstelling ging verder uit naar oudheidkundige voorwerpen uit

Limburg, ouderwetse meubels en kasten, glaswerk en aardewerk, maar vooral beeldhouw- en snijwerk. Hij beoefende zelf de hout- en ivoorsnijkunst. Hij heeft voor Hoensbroek een gemeentewapen gemaakt, dat bij Koninklijke beschikking van 14 juni 1858 werd vastgesteld. Talrijke houtgravures van wapenschilden en schepenzegels, evenals van grafstenen, die door hem zijn getekend en gesneden, versieren zijn boeken en artikelen. Vooral vermelden wij hier zijn bijdrage over Banken- Schepen- of Gemeentezegels, die hij samen met een aantal andere artikelen die hij publiceerde in de *Publications* (16, 1879, 3-250). Aan enkele exemplaren van zijn geschiedenis van Hoensbroek voegde Slanghen een in hout gesneden zelfportret toe. In de voor- en zijgevels van zijn huis Kom 71 liet hij in leem uitgevoerde en tot steen gebakken figuren inmetselen. Dat was St. Jan Evangelist, de patroon van de parochie met het wapen van de grafelijke familie, leeuwenkopjes en de Latijnse spreek 'Parva sed Aptā' (Klein maar geschikt). In zijn testament legde hij vast dat er een Studiebeurs Egidius Slanghen moest komen ter ondersteuning en opleiding van leden van zijn familie en jonge lieden uit Hoensbroek, die zich aan de studie van een wetenschappelijk vak wilden wijden. Hij stelde hiervoor een bedrag van f 6.000,- ter beschikking. Zijn collectie autografen en handtekeningen schonk Slanghen aan het Rijksarchief te Maastricht. De collectie is geplakt in twee schitterend uitgevoerde albums. Egidius Slanghen is op 12 oktober 1882 op 62-jarige leeftijd overleden in het door hem gebouwde huis gelegen Kom 71, dat wij ons herinneren als Hotel Dortu, Nieuwstraat 39 en dat in 1956 is afgebroken. Hij werd begraven "links aan de voet van de toren van het oude kerkje" in Hoensbroek. Die precieze plaats weten we omdat pater Guilh. Vaessen, een andere bekende Hoensbroekenaar in een brief uit 1958 zich de begrafenis van Slanghen nog kon herinneren. Zijn graf vindt men echter niet meer, terwijl er evenmin een grafsteen aanwezig is. Hij was getrouwd met mej Franck, geboren in 1841 te Schaesberg. Zijn huwelijk is kinderloos gebleven.

WERKEN: *Het Markgraafschap Hoensbroeck* gevuld door geschiedkundige aanteekeningen over het voormalig land van Valkenburg. (Maastricht 1859); *Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige hertogdom Limburg*, (deel I december 1865, deel II 1869); *De Fransche Maire in Nederlandsch Kleed gestoken* (1869). Een bewerking van Le Maire du village van de Cormenin.

ANDERE PUBLICATIES: Verschillende artikelen in *Publications de la Société Historique*.

que et Archéologique dans le Limbourg en in de Maasgouw zoals de opstellen: a *De Hof van Asselt bij Roermond een latengewijdsde*. Deel VI bl. 255-264. b. *Verscheidenheden betrekkelijk Walborn, Kloosterrade, Venloo, Roermond, Meijel, Geisteren, Valkenburg, Gulpen, Vijlen en Simpelveldt*, Deel, IX bl. 267-290 c. *Een paar vriendenalbums uit de XVIIde eeuw*; Deel XIV bl. 3363-51.

LITERATUUR: J.M. van de Venne, J.Th. de Win en P.A.H.M. Peeters: *Geschiedenis van Hoensbroek*. Uitgegeven door het Gemeentebestuur van Hoensbroek, MCMLXVII; Dr. G.M.A. Pepermans: *Egidius Slanghen burgemeester van Hoensbroek, historicus en veelzijdig begaafd kunstenaar*. In Uitkijk, 1 december 1977. P.A.H.M. Peeters: *Hoensbroek*. Uitgave in samenwerking met de Historische Kring "het Land van Herle" en met de gemeente Hoensbroek.

CHRISTIAAN QUIX

(*Hoensbroek 8 oktober 1773 -
† Aken 13 januari 1844)

Een beroemde schrijver die Hoensbroek heeft voortgebracht is wel Christian Quix. Hij werd geboren als zoon van Martinus Quix en Anna Elisabeth Jongen. Zijn grootvader en tevens peetoom was afkomstig van de Wijngaardshof. Zijn ouders zorgden ervoor dat hij met behulp van vriendschappelijke relaties in Aken naar school ging

(1783-1792). Met toestemming van zijn ouders koos hij voor de geestelijke stand. Hij trad in 1792 toe tot de Orde der Karmelieten en werd in 1795 in Keulen tot priester gewijd. Door opheffing van de monnikenorde door de Franse revolutie in juni 1802 verliet hij het klooster en gaf vervolgens privé-onderwijs in Aken. Verder hield hij zich bezig met biologie en de geschiedenis van Aken, waarover hij 23 boeken en talrijke tijdschriftartikelen schreef. Zijn kennis en gedrevenheid als leraar bleven niet verborgen, want hij werd in 1806 officieel benoemd tot leraar aan de Aachener Secundarschule. Toen deze school in 1814 door de pruisische regering tot gymnasium werd verheven, werd hij aangesteld als hoofd van de school. Bijna tien jaar is hij hier werkzaam geweest. De lessen in het Duits en het Grieks waren onder de bezetting van de Fransen verwaarloosd en Quix moest als leraar vele hiaten in zijn kennis opvullen, wat hem door zijn ijver en zijn nauwgezetheid goed afging. Het verhoogde de achtung voor deze energieke man. Toenemende hardhorigheid dwong hem om in 1823 ontslag te nemen. Zo begon hij aan een onderzoek naar de bronnen van de geschiedenis van zijn omgeving. Het lukte hem met ondersteuning van medevaders in stad- en kloosterarchieven een rij van 800 oorkonden te verzamelen en over te schrijven om hetgeen zij gevonden hadden in zijn talrijke publicaties te verwerken en af te drukken. Herhaaldelijk verklaarde hij in zijn geschriften dat men alleen dat als geschiedenis kan erkennen wat onvervalst uit bronnen voortkomt en op authentieke oorkonden is terug

te vinden. Van 1825 tot 1843 verschenen zonder onderbrekingen vele geschriften van zijn hand. Zijn eerste werk dat in 1825 verscheen was de geschiedenis van de Munsterkerk van Aken en de Heiligdomsvaart. Daarna volgde in 1828 de geschiedenis van het kasteel Frankenberg bij Aken. Niet minder aantrekkelijk zijn de in datzelfde jaar verschenen publicaties over de koninklijke kapel van Lodewijk de Vrome en het nonnenklooster op de Salvatorberg bij Aken. Verder de parochie het H. Kruis en de voormalige kanunnikdij van de Akener Kruisheren, maar vooral het *Necrologium Ecclesiae beatae Mariae Virginis*, uit de 13e en 14e eeuw, een overzicht van het kerkelijk denken over in hoog aanzien staande personen, Duitse heersers, vorsten en prelaten. In 1830 was hij in contact gekomen met Johann Friedrich Böhmer. Deze „hat verschiedene seiner Monographien über die Aachensche Geschichte mit vielem Vergnügen gelesen und erwartet von ihm einen Codex diplomaticus“. In 1832 komt zijn Historisch-topographische Beschreibung Burtscheids uit, die in 1834 gevuld wordt door de *Geschichte der Reichs-Abtei Burtscheid*. In 1833 wordt hij benoemd tot stadsbibliotheekaris. Het jaar daarna liet hij een catalogus drukken en ordende hij het archief. Zijn geschiedenis van de St. Peterskerk in Aken in het jaar 1836 is belangrijk vanwege de mededelingen over het met belangrijke privileges toegekende Aachener Synodalgericht. Naast de geschiedenis van verschillende kastelen verscheen in 1837 een belangrijke historisch-topografische beschrijving van de omgeving van Eupen. De tot nu toe beschreven literaire werkzaamheden kunnen beschouwd worden als een voorbereiding tot zijn hoofdwerk: „Geschichte der Stadt Aachen“, band I 1840 en band II 1841, die een periode beschrijft tot 1350. Tot het midden van de 14e eeuw reikt ook zijn *Codex diplomaticus aquensis* met zijn 354 oorkonden. Quix schreef ook een zevental studieboeken over: *Feldmaüse*, *Hamsters*, *Würme*, *Stralentiere*, *Spinnen*, *Scorpionen*, *Krebse*, *un geflügelte Kerfe*, *Waldeckflügler*, *Käfer*, *Zweiflügler*, *Want-* *Grad-* *und Netzflügler*, *Schmetterlingen*, *Conchilien*, *Fische*, *Reptilien*, *Vögel* *und Säugtiere*. De laatste van Quix uitgegeven geschriften zijn: *Gerard Chorus, der hervorragendste Bürger Aachens im 14. Jahrhundert*, aan wie de verbouwing van het gotische Munsterkoor wordt toegeschreven, het raadhuis en de buitenste ringmuur van de stad en *Die Geschichte Melatens*, een ziekenhuis dat oorspronkelijk gebouwd was voor leprozieken. Ondanks zijn veelzijdig werk ondervond Quix tijdens zijn leven niet de sympathie

van allen. Hij overleed in Aken op 13 januari 1844 in zijn woning aan *Entkräftung*. De gemeente Hoensbroek noemde een straat naar hem.

WERKEN: *Historische Beschreibung der Münsterkirche und der Heiligthums-Fahrt in Aachen, nebst der Geschichte der Johannisherren.* (Aachen 1825); *Das gelehrte Aachen*" in *Rheinische Flora* (Aachen 1825); *Die Frankenburg, insgemein Frankenberg genannt und die Vogtei über Burtscheid. Geschichtlich dargestellt. Mit 48 Urkunden.* (Aachen, 1828); *Historisch-topographische Beschreibung der Stadt Aachen und ihrer Umgebungen* (Aachen, 1829) *Historisch-topographische Beschreibung der Stadt Burtscheid. Mit 61 Urkunden.* (Aachen, 1832) *Geschichte der Stadt Aachen nach den Quellen bearbeitet. Mit einem Codex Diplomaticus Aquensis* (Aachen, 1830). *Necrologium Ecclesiae B.M.V. Aquensis; angehängt ist: Liber Censuum ejusdem Ecclesiae de anno 1320* (Aachen 1830)) *Schloss und Kapelle Bernsberg, geschichtlich dargestellt nebst Nachträgen zu den zwei Schriften: "Die Frankenburg" und: "Die Königl. Kapelle auf dem Salvatorberge"* (Aachen, 1831); *Codex Diplomaticus Aquensis* (Aquisgrani, 1839)

LITERATUUR: *J.M. van de Venne, J.Th. de Win en P.A.H.M. Peeters: Geschiedenis van Hoensbroek.* Uitgegeven door het Gemeentebestuur van Hoensbroek, MCMLXVII

INHOUD

Voorwoord	5
Guus Beaujean	7
Annie Bisschops	9
Hubert Bisschops	13
Jacob Bisschops	17
Wil Bisschops	21
Jo Brassée	25
Ad Bus	27
Fientje Cremers	29
Jos Cremers	31
Jan Creusen	35
Johan Arnold Daniëls	37
Math Goossen	41
Bernard Grothues	43
Pé Hawinkels	51
Pierre Heijboer	55
Paul van Hoensbroek	59
Driek van 't Hoofd	61
Jan van 't Hooft	63
Sandra Israel	65
Jan Jacobs	69
Antoine Jacobs	77
Paul Janssen	81
Jacques Kersten	83
Nop Maas	85
Ben van Melick	91
Math Mertens	95
Ron Pirson	99
Egidius Slanghen	103
Christiaan Quix	107

